

Spis treści

WSTĘP	5
I. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI W MIEŚCIE	9
1. GOSPODARKA	11
1.1. GŁÓWNI PRACODAWCY	11
1.2. STRUKTURA GOSPODARKI MIASTA	12
1.3. GOSPODARKA MIASTA - TENDENCJE ZMIAN	15
1.4. BEZROBOCIE	19
1.5. KATOWICKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA	21
1.6. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	22
2. SFERA SPOŁECZNA	23
2.1. STRUKTURA SPOŁECZNA I DEMOGRAFICZNA	23
2.2. STAN I ZRÓŻNICOWANIE ŹRÓDEŁ DOCHODÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH	26
2.3. STAN BEZPIECZEŃSTWA NA TERENIE MIASTA	27
2.4. GRUPY SPOŁECZNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI	28
2.5. POMOC SPOŁECZNA, OPIEKA SOCJALNA	37
2.6. STRUKTURA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	38
2.7. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	40
3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	42
3.1. STRUKTURA UŻYTKOWANIA TERENU	42
3.2. PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	42
3.3. ZASOBY MIESZKANIOWE	43
3.4. UKŁAD KOMUNIKACYJNY	47
3.5. DZIEDZICTWO KULTUROWE I OCHRONA ZABYTKÓW	48
3.6. UWARUNKOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA	49
3.7. WŁASNOŚĆ GRUNTÓW I BUDYNKÓW	51
3.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	51
3.9. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW	53
4. PODSUMOWANIE	56
4.1. DIAGNOZA I ANALIZA AKTUALNEJ SYTUACJI W MIEŚCIE W ASPEKCIE ZAGADNIENI: GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH ORAZ UWARUNKOWAŃ PRZESTRZENNYCH (ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I MIEJSKIEGO ŚRODOWISKA ZABUDOWANEGO)	56
4.2. WNIOSKI Z ANALIZY SWOT	58
4.3. TERENY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI	59
II. POWIĄZANIE ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI DOTYCZĄCYMI MIASTA I REGIONU	61
1. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I OSPODARCZEGO MIASTA	61
2. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I OSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA	70
3. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2007-2013 (RPO)	74
III. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI	83
1. CELE PROGRAMU	83
2. OBSZARY WSKAZANE DO REWITALIZACJI	83
3. GRUPY DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH	87
GRUPA DZIAŁAŃ A: REGENERACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	87
GRUPA DZIAŁAŃ B: POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I ZAPOBIEGANIE PRZESTĘPCZOŚCI	91
GRUPA DZIAŁAŃ C: REWALORYZACJA ZABYTKÓW	92
GRUPA DZIAŁAŃ D: WZMOCNIENIE STRUKTURY GOSPODARCZEJ W OBSZARACH REWITALIZACJI MIEJSKIEJ	93
GRUPA DZIAŁAŃ E: WZBOGACENIE OFERTY KULTURALNEJ I ROZRYWKOWEJ	95
GRUPA DZIAŁAŃ F: WSPARCIE AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI	97
GRUPA DZIAŁAŃ G: PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA, ZWALCZANIE CHOROBY	100
GRUPA DZIAŁAŃ H: REWALORYZACJA I ROZBUDOWA SYSTEMU PARKÓW ORAZ TERENÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH	101
GRUPA DZIAŁAŃ I: PORZĄDKOWANIE STAREJ TKANKI URBANISTYCZNEJ	102
GRUPA DZIAŁAŃ J: PONOWNE ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW I OBIEKTÓW POPRZEMYSŁOWYCH	103
GRUPA DZIAŁAŃ K. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA RUCHU PIESZEGO I USPRAWNIENIE	

RUCHU KOŁOWEGO W REWITALIZOWANYCH OBSZARACH MIEJSKICH	105
GRUPA DZIAŁAŃ L: MODERNIZACJA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	107
GRUPA DZIAŁAŃ M: INSTRUMENTY PLANISTYCZNE.....	109
4. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE GOSPODARCZEJ	110
5. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE SPOŁECZNEJ	115
IV. SYSTEM WDRAŻANIA	122
1. WERYFIKACJA I NADANIE PRIORYTETÓW GRUPOM DZIAŁAŃ I OBSZAROM	123
1.1 PRIORYTETYZACJA GRUP DZIAŁAŃ	123
V. SYSTEM MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	127

Spis tabel

tabela 1. Jednostki zarejestrowane w systemie regon sektor publiczny w Częstochowie	11
tabela 2. Jednostki zarejestrowane w systemie regon sektor prywatny w Częstochowie.....	11
tabela 3. Pracujący w wieku 15 lat i więcej wg statusu zatrudnienia i grup zawodów w Częstochowie w 2002 r.....	12
tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej w Częstochowie wg branż w 2003 roku (wg rejestru regon)	13
tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej w Częstochowie wg branż w 2007 roku (wg rejestru regon)	14
tabela 6. Struktura zatrudnienia w Częstochowie w latach 2005 - 2007*).....	14
tabela 7. Zmiany liczby pracujących w Częstochowie w głównych sektorach gospodarki	15
tabela 8. Zmiany struktury gospodarczej miasta w podziale na sekcje PKD w latach 1973 – 2007	16
tabela 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie latach 1996-2007.....	18
tabela 10. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie i w woj. śląskim w latach 1996 i 2002-2007	18
tabela 11. Liczba kont i ubezpieczonych w ZUS z obszaru gminy miasta Częstochowa.....	19
tabela 12. Podstawowe dane o bezrobociu w Częstochowie w latach 2001-2007.....	19
tabela 13. Bezrobotni w Częstochowie wg płci w latach 1991-2007.....	20
tabela 14. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy, koniec 2007 r.	20
tabela 15. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia, koniec 2007 r.	20
tabela 16. Produkt krajowy brutto w mln zł w woj. śląskim w 2005 r.....	22
tabela 17. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w zł w woj. śląskim w 2005 r	22
tabela 18. Prognoza liczby ludności w Częstochowie na tle woj. śląskiego.....	23
tabela 19. prognoza ludności miasta Częstochowy w wieku powyżej 55 roku życia	24
tabela 20. Struktura wieku mieszkańców według dzielnic	24
tabela 21. Struktura wykształcenia mieszkańców Częstochowy na tle woj. śląskiego i Katowic	25
tabela 22. Gospodarstwa domowe wg źródeł utrzymania w Częstochowie.....	26
tabela 23. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w woj. śląskim.....	26
tabela 24. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	27
tabela 25. Zestawienie zdarzeń kryminalnych na terenie miasta Częstochowa w latach 2003-2007	27
tabela 26. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2006 roku.....	28
tabela 27. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2007 roku.....	28
tabela 28. Główne dysfunkcje klientów pomocy społecznej w Częstochowie odnotowane w kartotece klientów MOPS w roku 2001, 2005, 2006, 2007.....	30
tabela 29. Bezrobotni w Częstochowie ogółem oraz wg. Prawa do zasiłku w latach 1993-2007	31
tabela 30. Czas pozostawania bezrobotnych w Częstochowie bez pracy	31
tabela 31. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2004 r.	32
tabela 32. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2005 r.	32
tabela 33. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2006 r.	32
tabela 34. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2007 r.	32
tabela 35. Niepełnosprawni w Częstochowie wg ekonomicznych grup wieku.....	33
tabela 36. Niepełnosprawni w Częstochowie wg aktywności ekonomicznej.....	33
tabela 37. Placówki dla osób bezdomnych w Częstochowie	34
tabela 38. Pacjenci Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w latach 2001-2007 ...	36
tabela 39. Informacja dotycząca osób przebywających w OPOPA w latach 2005 - 2007	36
tabela 40. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień od Alkoholizmu i Współuzależnienia w latach 2005 - 2007	36
tabela 41. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień w latach 2005 - 2007	37
tabela 42. Osoby uzależnione od narkotyków zarejestrowane w Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR w latach 2005 - 2007	37
tabela 43. Liczba i kwota przyznanych dotacji dla organizacji pozarządowych w 2008 r.	40
tabela 44. Główne ulice zamieszkiwane w 2000 roku przez osoby i środowiska w sytuacji problemowej i kryzysowej w Częstochowie.....	41
tabela 45. Struktura użytkowania gruntów w Częstochowie	42
tabela 46. Mieszkania według stanu wykorzystania i własności	43
tabela 47. Mieszkania według form własności w 2006	44
tabela 48. Stan wyposażenia mieszkań zamieszkanymi w media.....	44

tabela 49. Budynki mieszkalne administrowane przez ZGM-TBS Sp. z o.o.....	46
tabela 50. Lokale mieszkalne i użytkowe administrowane przez ZGM-TBS Sp. z o.o.....	46
tabela 51. Wiek budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM-TBS Sp. z o.o.....	46
tabela 52. Stan techniczny budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM-TBS Sp. z o.o.	46
tabela 53. Liczba działek i powierzchnia gruntów należących do miasta i do skarbu państwa.....	51
tabela 54. Programy ujęte w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym, dotyczące działań podejmowanych w ramach rewitalizacji	62
tabela 55. Wskaźniki realizacji celów priorytetu.....	76
tabela 56. Projekty kluczowe realizowane w ramach RPO województwa śląskiego	77
tabela 57. Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista podstawowa*).....	78
tabela 58 Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista rezerwowa*).....	79
tabela 59. Lista wskaźników w ujęciu regionalnym.....	82
tabela 60. Priorytety grup działań w MPR.....	123
tabela 61. Mierniki Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy	127

Spis map

1. Mapa obszary rewitalizacji .....po str. 86
2. Mapa - Projekty MPR - Zadania zakończone i kontynuowane.....w załączniku 1
3. Mapa - Projekty MPR - Zadania planowane.....w załączniku 2

Spis załączników

- Załącznik 1 Zadania zakończone i kontynuowane w ramach MPR
- Załącznik 2 Plan finansowy na lata 2009-2014
- Załącznik 3 Raport z badań ankietowych przeprowadzonych 4-5 sierpnia 2008

WSTĘP

Miejski Program Rewitalizacji dla Częstochowy został opracowany i uchwalony uchwałą nr 667/XLV/2005 Rady Miasta Częstochowy w dniu 23 maja 2005 r. Program ten został zaktualizowany 14 maja 2007 roku uchwałą nr 103/XI/2007. Jest to program o charakterze wieloletnim i dotyczy działań w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej ukierunkowanych na rewitalizację obszarów miasta w okresie nie dłuższym niż 20 lat.

MPR jest dokumentem spójnym ze *Strategią Rozwoju Miasta* i *Studium Uwarunkowań oraz Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta*, a także uwzględnia założenia polityk i programów miejskich dotyczących przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, jak również uwzględnia programy ukierunkowane na wzrost potencjału gospodarczego, politykę mieszkaniową, rozwój turystyki i kultury oraz promocję miasta.

Aktualizacja 2008 Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy ma na celu kontynuację działań podejmowanych w kolejnych latach poczynając od 2005 roku oraz dostosowanie zapisów MPR do wymogów Regionalnego Programu Operacyjnego, który określa zasady finansowania tego rodzaju przedsięwzięć ze środków strukturalnych w okresie 2007-2013 oraz innych programów finansowanych ze środków unijnych.

Zaktualizowany dokument Miejskiego Programu Rewitalizacji składa się z dwóch części. I Część Zasadnicza (o charakterze stałym) oraz II Część – Plan Działań Rewitalizacyjnych (aktualizowany w cyklu rocznym). Taki układ dokumentu pozwala na elastyczne posługiwanie się dokumentem Programu, bez konieczności ustawicznego uchwalania jego zmian.

Podstawą metodyczną Programu jest *Podręcznik Rewitalizacji - zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji* Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast (Warszawa, 2003), dokument Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 (przyjęty w dniu 21 grudnia 2006 r. na mocy Uchwały Nr 138/8/III/2006 przez Zarząd Województwa Śląskiego) wraz ze Szczegółowym opisem priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 - 2013 (Załącznik nr 1 do Uchwały Nr RR/2024/194/III/2008 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 04.09.2008 r.).

Proces opracowania Programu Rewitalizacji obejmował swym zasięgiem całe miasto i polegał na wyznaczeniu obszarów kwalifikujących się do działań rewitalizacyjnych, określeniu ich roli w mieście w kontekście podniesienia jakości życia mieszkańców oraz stanu środowiska miejskiego, a następnie na ustaleniu strategii rewitalizacji z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Aktualizacja ma na celu dostosowanie dokumentu do nowych warunków zewnętrznych oraz usprawnienie procesu wyboru projektów niezbędnych i korzystnych dla rozwoju miasta, realizowanego poprzez proces rewitalizacji jego zdegradowanych obszarów.

W pracy nad aktualizacją programu przyjęto zasadę planowania otwartego z udziałem podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji i aktywizacji dzielnicy oraz z udziałem potencjalnych beneficjentów Programu. Część prac przeprowadzono z zastosowaniem metody ekspercko-konsultacyjnej. W procesie analizowania i diagnozowania stanu obszarów posługiwano się danymi i informacjami udostępnionymi przez Urząd Miasta oraz własnymi badaniami ankietowymi. Jako podstawową zasadę przyjęto zachowanie spójności z dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta oraz konieczność dostosowania zapisów MPR do nowego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. Również integracja działań rewitalizacyjnych była bardzo ważnym czynnikiem decydującym o podjęciu opracowania w zakresie aktualizacji MPR.

Narzędzia - Planowanie otwarte

Metoda planowania strategicznego o charakterze otwartym polega na angażowaniu uczestników i grup celu (interesariuszy) w proces opracowywania programów, planów lub projektów w sposób interaktywny. Jednym z ważniejszych elementów pracy nad kolejnymi edycjami MPR były odbywające się spotkania warsztatowe z udziałem przedstawicieli różnych grup interesariuszy:

1. Administracji
2. Mieszkańców
3. Przedsiębiorców / Pracodawców
4. Różnych grup celów (edukacja, kultura, religia).

W dniach 4-5 sierpnia 2008r. po raz pierwszy przeprowadzono ankietyzację w nowej formie poprzez zbieranie uwag od mieszkańców bezpośrednio w obszarach rewitalizacji.

Gmina pełni kluczową rolę w całym procesie. Jest inicjatorem i promotorem samego programu oraz wynikających z niego zadań. Może pełnić również rolę wykonawcy dla części zadań. Po stronie Gminy leży także obowiązek starania się o dodatkowe środki na realizację przedsięwzięć, wdrożenie i nadzór nad realizacją zadań oraz monitoring ich przebiegu. Program rewitalizacji ma określone funkcje wspierające władze w skutecznej realizacji procesu rewitalizacyjnego.

WPROWADZENIE

Częstochowa jest miastem dziedzictwa kulturowego i narodowego. Jest znana na całym świecie dzięki obecności w klasztorze Ojców Paulinów na Jasnej Górze obrazu Matki Bożej - ikony Czarnej Madonny. Sanktuarium Jasnogórskie jest celem licznych pielgrzymek - średnio odwiedza je corocznie około 4 milionów pielgrzymów z całego świata.

Częstochowa, miasto lokowane w XIV wieku, wpisała się na stałe w dzieje narodu polskiego. Miały tu miejsce ważne wydarzenia historyczne, nierozzerwalnie związane z obecnością w mieście klasztoru Jasnogórskiego, który pełnił również rolę twierdzy obronnej. Do najważniejszych z nich należy obrona Częstochowy przed wojskami szwedzkimi w 1655 roku, po której miasto stało się symbolem o wymowie narodowo - państwowej i głównym miejscem kultu religijnego w Polsce.

Częstochowa od najdawniejszych lat była ważnym ośrodkiem gospodarczym. Jej położenie na szlaku handlowym oraz obecność klasztoru przyczyniły się znacznie do rozwoju miasta. Przebiegająca przez Częstochowę Kolej Warszawsko - Wiedeńska przyczyniła się do rozwoju przemysłu. Powstały fabryki włókiennicze, huta, rozwinął się przemysł galanteryjny i chemiczny. Cenione były wyroby częstochowskiego rzemiosła, które bazując na wcześniejszych tradycjach, wytwarzało wyroby z metali szlachetnych, szkła i ceramiki. Częstochowę nazywano „Polską Norymbergą” ze względu na rozwój zabawkarstwa, pamiątkarstwa i przemysłu galanteryjnego. Częstochowa pod względem wielkości była czwartym miastem Królestwa Polskiego. Jej znaczenie podkreśliła wielka Wystawa Rolniczo-Przemysłowa zorganizowana w 1909 roku. Spełniła wówczas rolę narodowej manifestacji polskiej kultury i potencjału techniczno-produkcyjnego. W 1925 roku utworzono Diecezję Częstochowską, a od 1933 roku Częstochowa stała się starostwem grodzkim, w latach 1975-1999 Częstochowa pełniła funkcję stolicy województwa. Miasto umacniało swoje dziedzictwo. Powstawały instytucje kulturalne, takie jak: muzea, biblioteki, teatr, kina i instytucje oświatowe, rozwijała się lokalna prasa.

O bogatej przeszłości miasta świadczą liczne zabytki. Wśród nich pierwsze miejsce zajmuje Zespół Klasztorny oo. Paulinów na Jasnej Górze. Cennymi obiektami są również: kościół św. Zygmunta - będący najstarszym kościołem w mieście, kościół Św. Jakuba,

zespół poklasztorny Św. Andrzeja i Barbary, neogotycka katedra pw. Św. Rodziny, neogotycki kościół ewangelicki pw. Wniebowzięcia Pańskiego, secesyjnie zdobiony kościół imienia Maryi Panny, parki podjasnogórskie, urbanistyczny układ Alei Najświętszej Maryi Panny z jej zabudową, Ratusz, a także budynek Poczty Polskiej.

Współczesna Częstochowa jest miastem akademickim: funkcjonuje tutaj osiem wyższych uczelni i blisko 27 tysięcy studentów. Miasto jest dużym ośrodkiem gospodarczym z szeroko rozbudowaną infrastrukturą i znacznym zapleczem społeczno-ekonomicznym. Jest miastem kultury, czerpiącej z bogatej tradycji i historii.

Misją Częstochowy określoną w Strategii Rozwoju Miasta jest:

Osiągnięcie trwałego, akceptowanego społecznie rozwoju przy optymalnym wykorzystaniu wiedzy, umiejętności i talentów ludzi, zasobów kapitałowych i przyrodniczych oraz potencjału gospodarczego miasta.

MIASTO Z JASNĄ GÓRĄ - budzące nadzieję i inspirujące do działania - sprzyjające harmonijnemu i wszechstronnemu rozwojowi jego mieszkańców oraz przybywających tu od stuleci pielgrzymów, którzy „stąd czerpią moc, by bronić przekazywanych z pokolenia na pokolenie wartości duchowych i patriotycznych”.

Rozwój miasta winien być realizowany poprzez m.in. pielęgnowanie lokalnych wartości kulturowych, obyczajowych, tradycji z zachowaniem wartości środowiska kulturowego dla potrzeb przyszłych pokoleń.

W myśl powyższych deklaracji – podejmowane są działania mające na celu zachowanie i pielęgnowanie bogatego dziedzictwa kulturowego miasta.

W latach 90-tych w Częstochowie - podobnie jak w całym kraju, nastąpił proces głębokiej restrukturyzacji gospodarki. Jego rezultatem była likwidacja wielu starych zakładów przemysłowych (szczególnie przemysłu lekkiego) i ograniczenie zatrudnienia w innych przedsiębiorstwach, które dotychczas tworzyły bazę ekonomiczną miasta.

Jednocześnie nastąpiło załamanie spółdzielczego budownictwa mieszkaniowego i w konsekwencji - sektora budowlanego, który był drugim z filarów gospodarki miasta.

Wkrótce wielu pracowników zwolnionych z przedsiębiorstw państwowych znalazło zatrudnienie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych, dynamicznie rozwijającym się dzięki bogatym tradycjom lokalnego rzemiosła oraz w usługach rynkowych i handlu. Jednakże przekształcenia ustrojowe pozostawiły trwałe uszczerbek w bazie ekonomicznej miasta, czego wyrazem jest utrzymujące się bezrobocie oraz trudna sytuacja materialna i społeczna coraz szerszej części społeczeństwa.

Postępujące od kilkunastu lat zjawisko ubożenia niektórych grup mieszkańców, zwłaszcza rodzin dotkniętych bezrobociem oraz osób starych powoduje narastanie zjawisk kryzysowych w rodzinach i patologii społecznych; przejawia się wzrostem zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz degradacją przestrzeni miejskiej - zahamowaniem rozwoju usług, niszczeniem budynków mieszkalnych, dewastacją mienia publicznego.

Wymienione zjawiska szczególnie widoczne są w śródmieściu, zwłaszcza jego najstarszej części, gdzie koncentruje się większość najstarszych i najbardziej zdekapitalizowanych zasobów mieszkaniowych oraz w rejonie Rakowa.

Aby powstrzymać te procesy i na nowo włączyć podlegające degradacji dzielnice w proces rozwoju miasta, podjęto prace nad Miejskim Programem Rewitalizacji.

Rewitalizacja jest to zespół działań w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej prowadzących do ożywienia i aktywizacji zdegradowanego terenu. Rewitalizacja polega na wdrażaniu na danym obszarze problemowym kompleksowego pakietu programów i projektów w celu wyeliminowania problemów występujących w różnych dziedzinach gospodarki miejskiej i stworzenia w ten sposób sprzyjających warunków dla nowych inwestycji i modernizacji tkanki miejskiej.

Celem rewitalizacji jest poprawa wszystkich aspektów życia mieszkańców miasta, poprzez rewaloryzację stanu środowiska zamieszkania oraz wsparcie rozwoju gospodarczego i społecznego.

Powiązanie spraw społecznych, gospodarczych i technicznych w procesach rewitalizacji to istota zagadnienia. Rewitalizacja obejmuje działania wszystkich dziedzin życia miasta prowadzące do jednego celu, jakim jest rozwój poprzez wzrost gospodarczy, stopniową likwidację problemów społecznych oraz rozwiązanie zagadnień przestrzennych.

Miejski Program Rewitalizacji dla Częstochowy powstał przy współudziale radnych Rady Miasta Częstochowa, przedstawicieli Rad Dzielnic, partnerów społecznych i gospodarczych oraz indywidualnych osób. Udział i zaangażowanie tych jednostek i osób w czasie spotkań jak i badania ankietowego pozwoliło na dokonanie trafnej diagnozy problemów (dane statystyczne udostępniane przez GUS nie pozwalają na przeprowadzenie analizy w takim zakresie). Owocem tej współpracy było również sformułowanie działań i projektów proponowanych do programu rewitalizacji.

I. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI W MIEŚCIE

Częstochowa jest ośrodkiem miejskim o znaczeniu krajowym - miastem ośrodkowym dla subregionu częstochowskiego.

Miasto liczy 240 557 osób i jest drugim co do liczby ludności miastem województwa śląskiego, a 13 w Polsce mieszkańców (według danych Urzędu Statystycznego, stan wg stałego miejsca zameldowania na 31.12.2007 r.)¹.

Położone jest w północnej części województwa śląskiego w ciągu korytarza komunikacyjnego o znaczeniu europejskim relacji: Sztokholm – Gdańsk – Katowice – Żylin – (Budapeszt – Ateny) z odgałęzieniem dla relacji Częstochowa – Ostrawa (Wiedeń – Wenecja).

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, wokół tego korytarza wyznaczone zostało pasmo przyspieszonego rozwoju.

Rysunek 1. Położenie Częstochowy

Okolice Częstochowy to malownicze tereny Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej ze skalistymi jurajskimi wzgórzami, ruinami średniowiecznych zamków, przez które wiedzie Szlak Orlich Gniazd, oraz licznymi rezerwatami przyrody.

¹W niniejszym rozdziale nie wszystkie dane charakteryzujące miasto są najnowsze. Dostępne źródła informacji statystycznej pozwalały tylko w niektórych przypadkach na pozyskanie z 2007r.

Częstochowa z Jasną Górą jest jednym z największych ośrodków pielgrzymkowych świata chrześcijańskiego. Jest też drugim – po Lourdes – centrum kultu maryjnego. Sanktuarium odwiedza corocznie średnio 4 miliony pątników z 80 krajów świata. Swoistym fenomenem religijnym i społecznym w skali ogólnoswiatowej są pielgrzymki piesze. Od maja do końca września przybywa tutaj pieszo ponad 200 000 pątników, a najdłuższe szlaki liczą ponad 600 kilometrów i ich pokonanie zajmuje do 20 dni wędrówki. Ruch pielgrzymkowy w Częstochowie kumuluje się w okresie od maja do sierpnia. Największe nasilenie obserwuje się w związku z dwoma świętami maryjnymi: uroczystością Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny - 15 sierpnia oraz Matki Bożej Jasnogórskiej – 26 sierpnia.

Według danych Biura Prasowego Jasnej Góry Jasną Górę w latach 2005 – 2007 odwiedziło corocznie 4,5 miliona pielgrzymów, a w 2004 roku około 3,5 miliona pielgrzymów. W 135 ogólnopolskich pielgrzymkach w roku 2004 wzięło udział 1 073 470 osób. W roku 2005 przybyły 134 ogólnopolskie pielgrzymki z 1 696 400 pielgrzymów. W 2006 roku na Jasną Górę zawitało 135 pielgrzymek, w których łącznie uczestniczyło 1 722 270 osób. Natomiast w 2007 roku Jasna Góra przyjęła 136 ogólnopolskich pielgrzymek o łącznej liczbie uczestników 1 106 175 osób.

Najliczniejsze pielgrzymki ogólnopolskie odwiedzające Jasną Górę to: Rodzina Radia Maryja, Odnowa w Duchu Świętym, Rolnicy, Ludzie Pracy, Leśnicy, Podwórkowe Kółka Różańcowe Dzieci, Elektrycy, Kolejarze, Nauczyciele i Wychowawcy, Ochotnicze i Zawodowe Straże Pożarne, Młodzi, Słuchacze Radia Maryja, Ministranci i Lektorzy. Podkreślić należy, że najliczniej w pielgrzymkach uczestniczą dzieci i młodzież.

W obsłudze ruchu turystyczno-pielgrzymkowego istotną rolę odgrywa baza noclegowa i zaplecze gastronomiczne. Obecnie w Częstochowie działa 11 hoteli oraz 20 innych obiektów noclegowych, znajdujących się w ewidencji urzędu Miasta. Liczba lokali gastronomicznych w mieście utrzymuje się od kilku lat na stałym poziomie ok. 250

Istotną rolę w życiu miasta odgrywa życie akademickie. Obecnie w Częstochowie działa 8 wyższych uczelni: Politechnika Częstochowska, Akademia im. Jana Długosza, Akademia Polonijna, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki, Wyższa Szkoła Lingwistyczna, Wyższa Szkoła Zarządzania, Wyższe Seminarium Duchowne Archidiecezji Częstochowskiej, Centrum Języków Europejskich – Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych. Liczba studentów wzrosła od 1993 roku do 2005 z 7 tys. do 34 tys., w ostatnim okresie liczba ta nieco spadła z uwagi na niż demograficzny i obecnie wynosi około 27 tysięcy. Nadal jednak szkolnictwo wyższe pełni istotną rolę w gospodarce.

Częstochowa jest ważnym ośrodkiem gospodarczym, w którym zarejestrowanych jest 25 762 podmiotów (stan na dzień 31.12.2007 r.) zarówno dużych, jak również średnich i małych, często rodzinnych, prowadzonych od wielu pokoleń warsztatów rzemieślniczych. Inwestycje zagraniczne znacznie ożywiają lokalną gospodarkę zwiększając potencjał rozwojowy miasta i atrakcyjność rynku pracy. W ostatnich latach powstały nowe spółki z kapitałem zagranicznym zarówno w sferze działalności produkcyjnej, jak również działalności handlowo-usługowej i hotelarskiej. Wśród firm zagranicznych, które swoje wielomilionowe inwestycje zlokalizowały w Częstochowie należy wymienić: ISD Huta Częstochowa sp. z o.o., TRW Polska, CF GOMMA POLAND, Brembo, BST Safety Textiles sp. z o.o., BOC Gazy, Remondis, GUARDIAN Industries Poland, Fortum, Limar, Stolze. Centra handlowe zbudowały między innymi: Metro Group, Tesco, Castorama, OBI, a w branży turystycznej inwestował Accor Hotels. Koncerny paliwowe Statoil, Shell Polska, BP Polska zbudowały nowe stacje benzynowe.

1. GOSPODARKA

1.1. GŁÓWNI PRACODAWCY

Gospodarkę Częstochowy tworzy (wg danych GUS za 2007 r.):

- 24 447 podmiotów należących do sektora prywatnego,
- 404 podmiotów należących do sektora publicznego, wśród których są 2 przedsiębiorstwa państwowe.

Pomimo relatywnie niewielkiej liczby w stosunku do liczby przedsiębiorstw prywatnych, jednostki należące do sektora publicznego należą wciąż do istotnych pracodawców w mieście.

Ostatnie dane statystyczne na temat zatrudnienia w układzie tych sektorów dostępne są za 2007 r.; wówczas:

- w sektorze prywatnym, który tworzyło 24447 podmiotów, pracowało łącznie ok. 53% ogółu zatrudnionych,
- w sektorze publicznym, który tworzyło 404 podmiotów, pracowało ok. 47% zatrudnionych.

Tabela 1. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON sektor publiczny w Częstochowie

Rodzaj jednostek	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba jednostek ogółem	283	305	375	353	393	454	451	428	406	404
przedsiębiorstwa państwowe	15	13	9	7	7	7	5	2	2	2
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	200	212	240	216	257	284	277	275	273	276
spółki handlowe	23	26	40	43	41	42	44	41	33	29
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	10	8	5	3	3	1	1	1	1	1

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 2. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON sektor prywatny w Częstochowie

Rodzaj jednostek	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
liczba jednostek ogółem	25414	25760	25749	26270	26600	26082	25527	24918	24447	24447
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	21056	21220	21016	21626	22004	21370	20736	20059	19452	19339
spółki handlowe	1057	1115	1205	1333	1535	1631	1712	1779	1849	1926
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	232	250	275	285	298	301	307	318	339	362
spółdzielnie	91	92	92	94	94	95	94	93	88	88
fundacje	35	36	36	38	40	43	46	50	50	63
stowarzyszenia i organizacje społeczne	299	381	441	476	429	451	473	501	539	560

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 3. Pracujący w wieku 15 lat i więcej wg statusu zatrudnienia i grup zawodów w Częstochowie w 2002 r.

<i>Grupa zawodowa</i>	<i>Ogółem</i>	<i>Pracownicy najemni</i>	<i>Pracodawcy</i>	<i>Pracujący na własny rachunek</i>	<i>Pomagający członkowie rodzin</i>	<i>Nieustalony status zatrudnienia</i>
OGÓŁEM	87897	72495	5700	8138	853	711
Z tego						
Parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy	8089	4498	3038	534	-	19
Specjaliści	15694	14066	506	940	45	137
Technicy i inny średni personel	12499	10497	526	1258	117	101
Pracownicy biurowi	7829	7624	31	119	51	4
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	10991	8010	577	2087	227	90
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	808	180	32	399	173	24
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	16882	14288	821	1504	109	160
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	9044	7781	116	1037	50	60
Pracownicy przy pracach prostych	5534	5166	44	234	59	31

źródło: GUS, NSP 2002

W latach 1998-2005 przyrost liczby najpoważniejszych firm - spółek prawa handlowego i spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Częstochowie był prawie taki sam jak przeciętnie dla miast woj. śląskiego (dla spółek prawa handlowego wyniósł 69%, w miastach województwa - średnio 68,4% dla firm z kapitałem zagranicznym - 37%, a w miastach województwa - 43,5%). Firmy te stanowiły w roku 2005 r. 8,4% z wszystkich przedsiębiorstw w Częstochowie, a 79% stanowiły firmy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2007 r. dane te kształtowały się podobnie tj. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą stanowiła 79,1%, natomiast nieznacznie wzrósł udział liczby spółek handlowych i stanowił on 9,4%. Są to wskaźniki podobne do przeciętnych dla miast woj. śląskiego (analogicznie 7% i 76,7%). Dla co najmniej 40% spośród 21 tys. osób fizycznych posiadających zarejestrowaną działalność gospodarczą, działalność ta jest dodatkowym, a nie podstawowym źródłem utrzymania. Wynika to z danych Narodowego Spisu Powszechnego 2002, zgodnie z którymi tylko 5,7 tys. osób określiło się jako pracodawcy, a ok. 8,1 tys. jako pracujący na własny rachunek.

1.2. STRUKTURA GOSPODARKI MIASTA

Sytuacja w strukturze gospodarczej miasta nie zmieniła się istotnie w porównaniu do roku 2004. wtedy biorąc pod uwagę liczbę podmiotów, w branżowej strukturze gospodarki dominowały firmy z sektora handel i naprawy (36% łącznej liczby w Częstochowie). Drugą z kolei sekcją gospodarki pod względem liczby podmiotów jest przetwórstwo przemysłowe - 17% ogółu firm oraz przedsiębiorstwa zajmujące się obsługą nieruchomości, najmem i usługami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej, które stanowią 13% łącznej liczby firm w mieście.

Pod względem liczby podmiotów w strukturze gospodarki miasta dominuje już sektor usługowy, ale z punktu widzenia zatrudnienia najistotniejszym sektorem gospodarki Częstochowy pozostaje przemysł i budownictwo. W sektorze tym pracuje ponad 43% zatrudnionych w mieście (por. tabela 6).

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej w Częstochowie wg branż w 2003 roku (wg rejestru REGON)

Sekcja	liczba podmiotów		ogółem liczba	% ogólnej liczby podmiotów
	sektor publiczny	sektor prywatny		
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	3	9 574	9 577	36%
Przetwórstwo przemysłowe	22	4 360	4 382	17%
Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	109	3 213	3 322	13%
Budownictwo	4	2 131	2 135	8%
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7	1 629	1 636	6%
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	16	1 609	1 625	6%
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	46	1 190	1 236	5%
Pośrednictwo finansowe	1	1 139	1 140	4%
Hotele i restauracje	7	687	694	3%
Edukacja	202	291	493	2%
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1	227	228	1%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	29	14	43	poniżej 1%
Górnictwo		7	7	poniżej 1%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię Elektryczną, gaz, wodę	7	6	13	poniżej 1%
Rybacktwo		2	2	poniżej 1%
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników		3	3	poniżej 1%
RAZEM :	454	26 082	26 536	100%

źródło: Baza Danych Regionalnych GUS 2003

Tabela 5. Podmioty gospodarki narodowej w Częstochowie wg branż w 2007 roku (wg rejestru REGON)

Sekcja	liczba podmiotów		ogółem liczba	% ogólnej liczby podmiotów
	sektor publiczny	sektor prywatny		
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	3	8586	8589	35,2%
Przetwórstwo przemysłowe	8	3758	3766	15,4%
Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	85	3253	3338	13,7%
Budownictwo	3	2008	2011	8,2%
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	0	1057	1057	4,3%
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	14	1737	1751	7,2%
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	26	1254	1280	5,2%
Pośrednictwo finansowe	0	1057	1057	4,3%
Hotele i restauracje	7	583	590	2,4%
Edukacja	216	335	551	2,3%
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1	320	321	1,3%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	31	18	49	0,2%
Górnictwo	0	8	8	0,03%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię Elektryczną, gaz, wodę	5	10	15	0,06%
Rybackstwo	0	2	2	0,008%
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	0	0	0	0%
RAZEM :	399	23986	24385	100%

źródło: Baza Danych Regionalnych GUS 2007

Tabela 6. Struktura zatrudnienia w Częstochowie w latach 2005 - 2007*)

Sektor	2005		2006		2007	
	liczba zatrudnionych	udział w ogólnej liczbie [%]	liczba zatrudnionych	udział w ogólnej liczbie [%]	liczba zatrudnionych	udział w ogólnej liczbie [%]
Rolnictwo rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	127	0,18	148	0,19	162	0,21
Przemysł i budownictwo działalność produkcyjna, naprawy pojazdów mechanicznych, motocykli, oraz art. Użytku domowego i osobistego, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną oraz budownictwo	31198	42,85	32672	43,77	33826	43,30
Usługi rynkowe handel hurtowy i detaliczny, obsługa nieruchomości, nauka, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, transport, pośrednictwo finansowe, pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	22980	31,56	23247	31,14	25536	32,69
Usługi nierynkowe administracja publiczna, szkolnictwo, ochrona zdrowia i opieka społeczna	18495	25,41	18575	24,88	18592	23,80
OGÓŁEM :	72800	100,00%	74642	100,00%	78116	100,00%

*) Według faktycznego miejsca pracy, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie - źródło: GUS

1.3. GOSPODARKA MIASTA - TENDENCJE ZMIAN

W latach 90-tych w Częstochowie, tak jak w całym kraju nastąpił proces restrukturyzacji gospodarki. Wiele zakładów przemysłowych, przede wszystkim dużych przedsiębiorstw państwowych uległo likwidacji lub przeszło proces restrukturyzacji, z reguły związany z ograniczeniem zatrudnienia. W ślad za likwidacją dużych przedsiębiorstw postępował upadek lub osłabienie kondycji mniejszych firm kooperujących z dużymi zakładami przemysłowymi. Poważnie zmniejszyło się zatrudnienie w Hucie Częstochowa – największym pracodawcy miasta. W połowie lat 70-tych Huta zatrudniała ok. 16 tys. osób; obecnie Huta przekształciła się w ISD Huta Częstochowa Sp. z o.o. i zatrudnia około 5 tys. osób.

W 1973 roku ponad połowa zatrudnionych w Częstochowie pracowała w przemyśle. W przeciągu 30 lat udział ten zmniejszył się do około 30%. Zatrudnienie w przemyśle wraz z budownictwem obniżyło się o ok. 34 tys. osób - z 66% do 43% łącznej liczby pracujących.

W ostatnich dwóch latach liczba pracujących w Częstochowie nieznacznie wzrosła. Trwający nieprzerwanie od 1997 roku spadek zatrudnienia w przemyśle został przerwany w 2004 roku. Zatrudnienie w latach 2003-2007 wzrosło o 3920 osób.

Tabela 7. Zmiany liczby pracujących w Częstochowie w głównych sektorach gospodarki

Sektor	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Usługi nierynkowe	19 496	19 330	19 711	19 067	19 833	20 611	19 963	18 870	18 728	18 495	18575	18592
Usługi rynkowe	25 605	25 935	26 471	26 050	22 409	22 648	21 787	21 478	21 598	23 290	23247	25536
Sektor przemysłowy	37 584	38 233	37 457	35 150	31 569	30 967	30 999	29 906	31 288	31 198	32672	33826

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Statystyka nie udostępnia danych na temat zmian stanu zatrudnienia w poszczególnych zakładach, w ostatnich latach zaprzestano również udostępniania danych o liczbie pracujących wg struktury branżowej gospodarki. Z tego względu bardzo trudno jest precyzyjnie określić skalę uszczerbku dla bazy ekonomicznej związanego z procesami restrukturyzacji przemysłu. Tab. 7 zawiera szacunkowe dane na ten temat, w oparciu o statystyki GUS i dane zawarte w Planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Częstochowy z roku 1973, i stanowi poglądową ilustrację występujących zjawisk.

Tabela 8. Zmiany struktury gospodarczej miasta w podziale na sekcje PKD w latach 1973 – 2007

sektor	pracujący w r. 1973		pracujący w 2001 r.*)		pracujący w 2007	
	tys. osób	%	tys. osób	%	tys. osób	%
rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1,7	1,6	0,3	0,3	0,1	0,1
przemysł (a)	55,1	52,2%	30,0	31,4%	30,4	38,9
budownictwo	14,8	14,0%	6,3	6,6	3,4	4,4
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	6,7	6,3	16,3	17,1%	9,6	12,3
hotele i restauracje	-	-	-	-	1,1	1,4
transport, gospodarka magazynowa i łączność	9,2	8,6	7,6	8,0	5,0	6,4
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne, wymiar sprawiedliwości, finanse, gospodarka komunalna i mieszkańcowa pozostałe	9,1	8,6	11,6	12,2	4,3	5,5
oświata i wychowanie / edukacja	5,0	4,7	8,8	9,2	8,8	11,3
obsługa nieruchomości i firm, nauka	0,8	0,8	5,9	6,2	-	-
ochrona zdrowia, pomoc społeczna	3,4	3,2	8,6	9,0	5,5	7,0
działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	-	-	-	-	1,6	2,1
pozostałe sekcje	-	-	-	-	8,3	10,6
R A Z E M :	106,0	100,0%	95,4	100,0%	78,1	100%

*) dane szacunkowe; różnica w udziale zatrudnienia w przemyśle wraz z budownictwem w stosunku do danych zawartych w tab. 6 wynika z tego, że pracujących w sekcji "naprawy" w r. 2003 statystyka wykazała wraz z pracującymi w przemyśle, a w danych za r. 2001 - wraz z pracującymi w handlu.

źródło: 1973 r.: Miejskowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Częstochowy. Część I: Raport o stanie zagospodarowania miasta – 1973 r. ; 2001 i 2007 r. - dane GUS

(a) Obejmuje sekcje Górnictwo, Przetwórstwo przemysłowe, Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę dla danych z 2001 i 2007 r.

Zakłady w trakcie likwidacji lub upadłości – stan z dnia 31 grudnia 2007 (wg danych Urzędu Miasta będące podatnikami gminy miasta Częstochowa):

- Celt S.A. fabryka mebli w upadłości, Częstochowa ul. Srebrna 49
- Częstochowskie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Spółka Akcyjna w upadłości, Częstochowa ul. Legionów 90
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe „METAL – MONTEX” Sp. z o.o. w upadłości, Częstochowa ul. Dojazdowa 1
- MONTEX – HOLDING S.A. w upadłości, Częstochowa ul. Dojazdowa 1
- ŚLĄSKIE ZAKŁADY ZBOŻOWO – MŁYNARSKIE S.A. w Zabrze w upadłości, Zabrze ul. Wolności 276
- Zakład Konfekcji Technicznej "Polnam" S.A. w upadłości, Częstochowa ul. Wały Dwernickiego 121
- Mysłowickie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego Holding S.A. w upadłości, Mysłowice ul. Katowicka 51
- Przedsiębiorstwo Produkcji i Montażu Urządzeń Elektrycznych Budownictwa "Elektromontaż" nr 2 w upadłości, Katowice ul. Józefowska 6
- „POLMOZBYT” Sp. z o.o. w upadłości, Opole ul. Ozimska 48
- Spółdzielnia Mieszkańcowa „Polonia” w Warszawie w upadłości, Warszawa ul. Wojciechowskiego 17/108
- PRESS-BUD Sp. z o.o. w upadłości, Częstochowa ul. Poselska 12/32
- Lubelskie Przedsiębiorstwo Leasingowe, Lublin, ul. J. Bema 1
- Fabryka Urządzeń Mechanicznych „WYKROMET” S.A. w upadłości, Częstochowa ul. Rolnicza 43/45
- Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Spółka z o.o. w upadłości, Częstochowa ul. Legionów 90
- Odlewnia Żeliwa „KRATER” Sp. z o.o. w upadłości, Częstochowa ul. Złota 191/195b
- Asko Spółdzielnia Pracy Branży Skórzanej w likwidacji, Częstochowa ul. Olsztyńska 51

- Spemed Wytwórnia Sprzętu Medycznego Spółdzielnia Pracy w likwidacji, Częstochowa ul. Tartakowa 16
- Bormir Spółka z o.o. w likwidacji, Częstochowa ul. Rakowska 3/5
- Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów Eskulap w likwidacji, Częstochowa Aleja Najświętszej Maryi Panny 62
- Poligraficzno-Wydawnicza Spółka Akcyjna "Udziałowa" w likwidacji, Częstochowa ul. Mielczarskiego 1/3
- Pralnicza Spółdzielnia Pracy Pralchem w likwidacji, Częstochowa ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 33
- Przedsiębiorstwo Montażowo-Konstrukcyjne Maszyn i Urządzeń Mega Montex Spółka z o.o. w likwidacji, Częstochowa ul. Bór 143
- Przedsiębiorstwo Realizacji Komplet. Obiektów Przem. Komobex Spółka z o.o. w likwidacji, Częstochowa ul. Dekabrystów 41
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "Hurt-Montex" Spółka z o.o. w likwidacji, Częstochowa ul. Dojazdowa 1
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "Metalzbyt" Spółka Akcyjna w likwidacji, Częstochowa ul. Bór 164
- Przędzalnia Czesankowa Elanex S.A. w likwidacji, Częstochowa ul. Krakowska 80
- Spółdzielcze Przedsiębiorstwo Budownictwa Wiejskiego w Częstochowie w likwidacji, Częstochowa ul. Gnaczyńska 14/20
- Spółdzielnia Inwalidów Nowe Życie S.A. w likwidacji, Częstochowa ul. Warszawska 67
- Spółka z o.o. "Woxym" w likwidacji, Częstochowa ul. Legionów 90/100
- Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich S.A. w likwidacji, Częstochowa ul. Bystra 16
- Zakład Robót Wykończeniowych "Mal-Mont" w likwidacji Spółka z o.o., Częstochowa ul. Dojazdowa 1

Wykaz zakładów zlikwidowanych do 31 grudnia 2007 roku, będących podatnikami gminy miasta Częstochowa:

- ERG K & B Zakłady Chemiczne w upadłości Częstochowa, ul. Warszawska 320,
- CZĘSTOCHOWSKIE FABRYKI MEBLI w upadłości Częstochowa, ul. Podkolejowa 45/47
- CEZAB Wielozakładowe Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe S.A. w upadłości Częstochowa, ul. Kawia 4/16,
- CEBA Częstochowskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego w upadłości Częstochowa, ul. Rejtana 25/35,
- CZEWAŁ Zabawkarsko-Chemiczna Spółdzielnia Pracy w upadłości Częstochowa, ul. Boya-Żeleńskiego 12,
- FABRYKA POMOCY NAUKOWYCH w upadłości -Częstochowa, ul. Brzeźnicka 60A,
- ELMET Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe w Katowicach w upadłości - Katowice ul. Kościuszki 227,
- Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo – Młynarskiego w upadłości PZZ -Częstochowa, ul. Tartakowa 15/29,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe w Poraju, ul. Zielona 26,
- NYSA Zakłady Wykonawstwa Sieci Elektrycznych S.A. w upadłości -Nysa, ul. Piłsudskiego 62a,
- WESTA Zakłady Ubezpieczeń S.A. w upadłości Łódź, ul. Piotrkowska 17,
- CZĘSTOCHOWSKIE PRZED. ROBÓT DROGOWYCH I MOSTOWYCH w upadłości - Częstochowa, ul. Dmowskiego 5,
- ZM DOMGOS w upadłości -Częstochowa, ul. Jaskrowska 108/124,
- PG i MP BUDEX w upadłości -Częstochowa, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 17/7,
- P.Cz. WEŁNOPOL S.A. w upadłości -Częstochowa, ul. 1 Maja 19,
- Biuro H-U-P FAU Sp. z o.o. w upadłości -Dębica, ul. Konarskiego 32a,
- MULTIMILK Sp. z o.o. w upadłości -Bielsko-Biała, ul. Piekarska 13

Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie latach 1996-2007

Sektor	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Zmiana 1996-2007
Rolnictwo	150	163	164	164	165	197	204	230	208	225	280	323	+115%
Przemysł i budownictwo	6743	6954	7101	6949	6665	6861	6793	6537	6218	6016	5785	5800	-14%
Usługi rynkowe	15166	16057	16897	17359	17661	17877	18247	17997	17714	17271	16950	16848	+11%
Usługi nierynkowe	1164	1395	1525	1585	1628	1688	1749	1772	1838	1834	1836	1880	+61%
RAZEM :	23223	24569	25687	26057	26119	26623	26993	26536	25978	25346	24853	24851	+7%

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 10. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Częstochowie i w woj. śląskim w latach 1996 i 2002-2007

Sektor	1996		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
CZĘSTOCHOWA														
Rolnictwo	150	1%	204	1%	230	1%	208	1%	225	1%	280	1%	323	1%
przemysł i budownictwo	6743	29%	6793	25%	6537	25%	6218	24%	6016	24%	5785	23%	5800	23%
Usługi rynkowe	15166	65%	18247	68%	17997	68%	17714	68%	17271	68%	16950	68%	16848	68%
Usługi nierynkowe	1164	5%	1749	6%	1772	7%	1838	7%	1834	7%	1836	8%	1880	8%
R A Z E M :	23223	100%	26993	100%	26536	100%	25978	100%	25346	100%	24853	100%	24851	100%
WOJ. ŚLĄSKIE														
Rolnictwo	3268	1%	5085	1%	5429	1%	4893	1%	5176	1%	5493	1,3%	5816	1%
przemysł i budownictwo	69772	23%	88040	21%	87806	21%	87459	20%	86111	20%	85842	20,2%	87581	21%
Usługi rynkowe	220926	71%	297845	71%	303247	72%	308151	72%	305556	72%	304431	71,5%	303720	71%
Usługi nierynkowe	15448	5%	26965	6%	27538	6%	28670	7%	29423	7%	29733	7,0%	30293	7%
R A Z E M :	309414	100%	417935	100%	424020	100%	429173	100%	426266	100%	425499	100%	427410	100%

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Na osłabienie bazy ekonomicznej miasta miała również wpływ reforma administracyjna kraju w 1999 roku. Częstochowa utraciła wówczas pozycję miasta wojewódzkiego, tracąc część miejsc pracy związanych z obsługą administracji rządowej. Wzrost poziomu bezrobocia w latach 1998-2002 wynikał z dwóch podstawowych powodów. Zmniejszyła się z 83,5 tys. do 74,4 tys. liczba miejsc pracy. Równocześnie w tym samym czasie o ponad 3 tys. zwiększyła się liczba osób w wieku produkcyjnym.

Wzrost podaży na rynku pracy był przewidywany od dawna. W opracowanym w 1997r. na zlecenie Zarządu Miasta „Raportcie o stanie miasta 1994-1997” prognozowano przyrost liczby osób w wieku produkcyjnym o ok. 10 tys. w latach 1998-2010, przewidując, iż jedynie 50% tej liczby jest w stanie wchłonąć rynek pracy.

Z analizy stanu zatrudnienia wynika, że w pierwszym okresie występowania wysokiej stopy bezrobocia w Częstochowie (lata 1992- 1996) zmniejszeniu miejsc pracy w przemyśle tradycyjnym (hutnictwo, włókiennictwo) towarzyszyło tworzenie nowych miejsc pracy w handlu, naprawach, transporcie i innych usługach.

Małe i średnie przedsiębiorstwa łagodziły skutki transformacji gospodarczej. Od 1998 r. sytuacja na rynku pracy zaczynała stawać się trudniejsza. Od tamtego czasu do roku 2001 zmniejszeniu uległa liczba miejsc pracy w przemyśle – z 31,8 tys. do 26,4 tys. – i towarzyszyły jej redukcje miejsc pracy w handlu i usługach z 9,4 tys. do 8,3 tys.

Ogólny pogląd na temat tendencji zachodzących w gospodarce miasta z punktu widzenia ich skutków dla rynku pracy dają dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na temat liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających pracowników (posiadających konta w ZUS) oraz liczby osób ubezpieczonych (dane te przedstawiają wszystkich ubezpieczonych łącznie, w liczbie tej są zarówno pracownicy, jak i zarejestrowani bezrobotni i prowadzący działalność gospodarczą, którzy podlegają tylko ubezpieczeniu zdrowotnemu). Dane te dotyczą podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób.

Tabela 11. Liczba kont i ubezpieczonych w ZUS z obszaru Gminy Miasta Częstochowa

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba kont płatników składek (podmiotów gospodarczych)	23455	18416	19145	17783	16827	17420	21075	21149
Liczba ubezpieczonych	184920	144748	137025	132797	129665	124560	120254	130209

Źródło: ZUS

1.4. BEZROBOCIE

W końcu grudnia 2007 roku w Częstochowie zarejestrowanych było 10 920 osób bezrobotnych. W porównaniu z rokiem 2006 liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Częstochowy zmniejszyła się o 27,8% (4201 osób). Jest to pozytywna tendencja na częstochowskim rynku pracy, gdyż w ostatnich latach również występował spadek bezrobocia. W końcu 2004 roku liczba bezrobotnych wyniosła 18 257 osób, adekwatnie w 2005 roku 17 142 osoby, na koniec 2006 roku - 15 121 osób, natomiast w 2007 r. - 10 920.

Spadek bezrobocia to między innymi wynik skoordynowanych działań samorządów, służb zatrudnienia i pracodawców związanych z aktywizacją bezrobotnych poprzez programy rynku pracy, pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i szkolenia – tzw. usługi rynku pracy oraz instrumenty rynku pracy (prace interwencyjne, staże, przygotowanie zawodowe, jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, refundacje stanowisk pracy, prace społecznie użyteczne).

Stopa bezrobocia na koniec grudnia 2007 r. kształtowała się na poziomie 9,9%. Był to wskaźnik wyższy o 0,6% niż przeciętnie w woj. śląskim (9,3%), w porównaniu z innymi miastami Częstochowa znajdowała się na 8 miejscu spośród 19 miast na prawach powiatu województwa śląskiego. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w Bytomiu – 15,9%, Piekarach Śląskich – 14,2%, w Siemianowicach Śląskich – 13,5%.

Wg stanu na koniec roku 2007, spośród 10 920 osób bezrobotnych:

- 2 350 stanowiły osoby dotychczas niepracujące,
- 1 085 pracowało wcześniej w sektorze publicznym,
- 7 121 pracowało wcześniej w sektorze prywatnym,

Największą grupę (25% - 2,7 tys.) stanowiły osoby pracujące wcześniej w sekcji przetwórstwo przemysłowe, a ponad 51% spośród tych osób pozostawało bez pracy dłużej niż 1 rok. Drugą pod względem liczebności grupą zawodową wśród bezrobotnych (18,2% - 2,0 tys. osób) były osoby pracujące poprzednio w handlu i naprawach, prawie połowa z tej liczby pozostawała bez pracy dłużej niż 1 rok, 812 osób (7,4%) pracowało wcześniej w budownictwie.

W sekcjach: administracja publiczna, edukacja lub ochrona zdrowia pracowało poprzednio 908 osób bezrobotnych (8,3% wszystkich zarejestrowanych).

Tabela 12. Podstawowe dane o bezrobociu w Częstochowie w latach 2001-2007

rok	Ogółem	w tym		dotychczas nie pracujący		Stopa bezrobocia rejestrowanego w %
		Kobiety	bez prawa do zasiłku	razem	w tym absolwenci	
2001	17 600	9 348	15 167	4 187	854	15,0
2002	18 428	9 398	16 363	4 431	869	15,8
2003	18 410	9 410	16 584	4 361	755	15,9
2004	18 257	9 397	16 478	4 234	brak danych	16,3
2005	17 142	8 864	15 117	3 857	605*	15,3
2006	15 121	8 054	13 585	3 433	567*	13,5
2007	10 920	6 013	9 787	2 350	306*	9,9

*w miejsce pojęcia absolwent wprowadzono pojęcie „osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki”
źródło: PUP Częstochowa

W sierpniu 2008 roku stopa bezrobocia dalej się obniżyła, co jest wynikiem aktualnej sytuacji gospodarczej w kraju i wynosiła 6,9%.

Tabela 13. Bezrobotni w Częstochowie wg płci w latach 1991-2007

Bezrobotni	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ogółem w tys.	20,2	19,4	17,1	16,2	14,2	9,1	9,5	12,4	14,9	17,6	18,4	18,4	18,3	17,1	15,1	10,9
w tym kobiety % ogółu	54,8	52,1	55,4	57,6	60,3	63,1	58,9	57,4	55,6	53,1	50,9	51,0	51,5	51,7	53,3	55,1

źródło : PUP Częstochowa

W ostatnich latach nieco zmniejszył się udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych, ale w 2006 roku ponownie zwiększył się i nadal rośnie stąd kobiety wciąż stanowią ponad połowę wszystkich zarejestrowanych. W sierpniu 2008 udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych, tj.-7519 wyniósł 55,8%

Tabela 14. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy, koniec 2007 r.

bezrobotni	bezrobotni razem	w tym posiadający staż pracy :						30 lat i więcej	bez stażu
		do 1 roku	1 - 5 lat	5 - 10 lat	10 - 20 lat	20 - 30 lat			
liczba	10 920	1976	1739	1474	1526	1588	267	2350	
%	100	18,1	15,9	13,5	14,0	14,5	2,5	21,5	

źródło: PUP Częstochowa (stan na koniec 2007 r.)

Struktura bezrobotnych według stażu pracy rozkłada się mniej więcej równomiernie, z dwoma wyjątkami: co piąty bezrobotny uprzednio nie pracował; bezrobocie w niewielkim stopniu dotyczy osób z dużym stażem pracy – 30 lat i powyżej.

Według Atlasu Problemów Społecznych Miasta Częstochowy w 2000 roku wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy najwięcej było osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 33% ogółu zarejestrowanych. Osób z wykształceniem średnim było 31%, a z wykształceniem podstawowym lub niepełnym podstawowym - 30%. Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły jedynie 5,7% zarejestrowanych.

Analizując zjawisko bezrobocia za 2007 rok można zauważyć, że dominują osoby z niskim poziomem wykształcenia (zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i poniżej) - 6 015 osób, tj. 55,1% wszystkich bezrobotnych. Obserwowany jest jednak systematyczny wzrost liczby osób bezrobotnych legitymujących się wykształceniem wyższym. Pod koniec roku 2007 udział osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem stanowił 12,5% ogółu zarejestrowanych.

Tabela 15. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia, koniec 2007 r.

bezrobotni	bezrobotni razem	w tym posiadający wykształcenie :				
		gimnazjalne i poniżej	zasadnicze zawodowe	średnie ogólnokształcące	policealne i średnie zawodowe	wyższe
liczba	10920	3249	2766	937	2603	1365
%	100	29,8	25,3	8,6	23,8	12,5

źródło: PUP Częstochowa

Liczba ofert pracy jest nadal niewystarczająca w stosunku do liczby bezrobotnych - w całym 2007 r. było ich 7891. Pracodawcy z terenu miasta Częstochowa zgłosili 5392 wolnych miejsc pracy tj. o 892 miejsca więcej niż w 2006 roku.

Podsumowując, Częstochowa jest stolicą i głównym ośrodkiem pracy jednego z czterech podregionów województwa śląskiego. Sytuacja na częstochowskim rynku pracy ma wymiar znacznie wykraczający poza granice miasta i wywiera wpływ na warunki życia ludności całego podregionu, zwłaszcza powiatu częstochowskiego.

Zjawisko bezrobocia w Częstochowie ma w części charakter strukturalny. Sytuacja ta wymaga interwencji, przede wszystkim w postaci działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy.

Od kilku lat systematycznie rośnie kwota wydatkowanych przez PUP Częstochowa środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego na aktywizację bezrobotnych i zwiększa się liczba osób objętych pomocą. W roku 2004 wydatkowano kwotę 8 613 tys. zł pomagając 3 682 osobom. W roku 2005 - 13 440,8 tys. zł pomagając 4 602 osobom. W 2006 roku wydatkowano 16 398,6 tys. zł obejmując pomocą 4 727 osób, w tym 2 567 osób z miasta Częstochowy. W 2007 roku przeznaczono 21 472,6 tys. zł na pomoc 5 697 osobom, w tym z terenu miasta Częstochowy - 3 231 osobom.

Zastosowane formy aktywizacji to:

- zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych - 59 osób,
- zatrudnienie w ramach robót publicznych - 369 osób,
- odbycie stażu - 854 osoby,
- szkolenia i przekwalifikowania - 1015 osób,
- przyznanie jednorazowych środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej - 335 osób,
- zatrudnienie na refundowanych stanowiskach pracy - 204 osoby,
- odbycie przygotowania zawodowego w miejscu pracy - 233 osoby,
- prace społecznie użyteczne - 162 osoby.

Środki przeznaczone na aktywne formy pomocy osobom bezrobotnym w roku 2008, będące w dyspozycji PUP w Częstochowie wynoszą 29 810 000,00 zł (o 8 299 400,00 zł więcej, niż w roku 2007), w szczególności na wspieranie różnych form zatrudnienia, szkolenia podnoszące, zmieniające lub uzupełniające kwalifikacje zawodowe i językowe w pozaszkolnych formach kształcenia, jak również rozwój przedsiębiorczości w ramach samozatrudnienia oraz na tworzenie nowych miejsc pracy u lokalnych przedsiębiorców.

Ponadto na aktywizację osób niepełnosprawnych przeznaczono ze środków PFRON 2 064 440,00 zł.

Przewiduje się, że w roku 2009 kwota środków przyznanych na aktywizację bezrobotnych nie będzie niższa, niż w roku bieżącym.

W kontekście powyższego można prognozować, że w roku 2007 nastąpi dalszy, choć już nie tak znaczny spadek bezrobocia wynikający zarówno ze wzrostu gospodarczego, z poprawy sytuacji na rynku pracy, jak i zwiększenia środków na aktywizację bezrobotnych i poszukujących pracy, zwłaszcza z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj. długotrwale bezrobotnych, osób bez kwalifikacji zawodowej, niepełnosprawnych, młodych do 25 roku życia i starszych powyżej 50 roku życia, jak również samotnie wychowujących dziecko do lat 7-miu.

Przewiduje się również dalszą emigrację zarobkową, zwłaszcza osób młodych, wchodzących na rynek pracy.

1.5. KATOWICKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA

Na terenie Częstochowy zlokalizowane są tereny Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. Instytucja ta jest właściwa dla firm, które chcą skorzystać z pomocy publicznej w formie zwolnień podatkowych, ponosząc nakłady inwestycyjne lub tworząc nowe miejsca pracy. Ulgi podatkowe przyznawane inwestorom na obszarze KSSE są dozwoloną pomocą publiczną wg przepisów Unii Europejskiej.

Procedura uzyskania zezwolenia w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej realizowana jest w trybie przetargu nieograniczonego (lub rokowań) na uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej w strefie.

Zezwolenie to stanowi podstawę korzystania z pomocy publicznej i jest wydawane przez KSSE na podstawie oceny oferty inwestycyjnej.

Ulgi podatkowe dla firm inwestujących w Katowickiej SSE:

- zwolnienie podatkowe do wysokości 50% poniesionych nakładów inwestycyjnych, (dla małych i średnich przedsiębiorstw zwolnienie podatkowe wynosi 65%),
- zwolnienie podatkowe do wysokości 50% dwuletnich kosztów pracy nowozatrudnionych pracowników, (dla małych i średnich przedsiębiorstw zwolnienie podatkowe wynosi 65%),

- inwestycje branży motoryzacyjnej (wg. definicji UE) kwalifikują się do uzyskania 30% maksymalnej pomocy publicznej.

Przedsiębiorca ubiegający się o skorzystanie z pomocy publicznej inwestując w Katowickiej SSE powinien spełnić następujące minimalne warunki:

- zainwestowanie co najmniej 100 tys. EURO,
- utrzymanie środków trwałych przez okres co najmniej 5 lat,
- utrzymanie określonej ilości nowych miejsc pracy przez okres co najmniej 5 lat,
- uzyskanie zezwolenia na prowadzenie działalności w KSSE.

1.6. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

W latach 2004-2007 nastąpiły pozytywne zmiany struktury gospodarki (wzrost liczby spółek prawa handlowego i spółek z udziałem kapitału zagranicznego, zwiększyło się zatrudnienie w przemyśle oraz w usługach). Jednakże do 2003 roku następował spadek zatrudnienia we wszystkich głównych sektorach gospodarki, więc należy dalej obserwować zachodzące zmiany w strukturze gospodarki, aby przekonać się na ile trwała jest ta tendencja.

Stopa bezrobocia obniżyła się w 2007 roku w porównaniu z rokiem 2006 o 3,6 punktu procentowego, lecz biorąc pod uwagę, że Częstochowa jest dużym ośrodkiem miejskim i w związku z tym, powinna być dużym ośrodkiem pracy (jest drugim, po Katowicach, co do liczby ludności miastem województwa śląskiego) natężenie bezrobocia nadal utrzymuje się na dosyć wysokim poziomie - 9,9% w końcu grudnia 2007 roku (w Katowicach wyniosło 3,4%, w Bielsku-Białej 5,4%, w Gliwicach 6,4%).

Wśród bezrobotnych z terenu Częstochowy odnotowywany jest wysoki udział osób nie posiadających stażu pracy lub ze stażem krótszym niż 1 rok, osób w wieku powyżej 45 lat i nie posiadających prawa do zasiłku

Od 2004 roku do 2007 roku liczba osób długotrwale bezrobotnych nie zmniejsza się i ustabilizowała się na mniej więcej takim samym poziomie.

Przeważają osoby z niskim poziomem wykształcenia oraz posiadające nieodpowiednie kwalifikacje w stosunku do zapotrzebowania pracodawców.

Z roku na rok zwiększa się udział osób legitymujących się wyższym wykształceniem.

Jednocześnie, należy zauważyć, że według ostatnich dostępnych danych z GUS za 2005 rok, w podregionie częstochowskim jest najniższy poziom produktu krajowego brutto w województwie śląskim.

Świadczy to o stanie gospodarki w naszym podregionie, która na tle województwa śląskiego wypada najgorzej. Ilustrują to poniższe tabele.

Tabela 16. produkt krajowy brutto w mln zł w woj. śląskim w 2005 r

Województwo śląskie	Podregion częstochowski	Podregion bielsko-bialski	Podregion centralny-śląski	Podregion rybnicko-jastrzębski
130 442	12 286	16 496	85 761	15 899

źródło: GUS

Tabela 17. produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w zł w woj. śląskim w 2005 r

Województwo śląskie	Podregion częstochowski	Podregion bielsko-bialski	Podregion centralny-śląski	Podregion rybnicko-jastrzębski
27 752	22 844	25 513	29 906	24 789

źródło: GUS

2. SFERA SPOŁECZNA

2.1. STRUKTURA SPOŁECZNA I DEMOGRAFICZNA

Liczba ludności Częstochowy na koniec 2007 r. wynosiła 240 557 osób (wg GUS). Częstochowa jest drugim co do liczby ludności miastem województwa śląskiego (po Katowicach 312 201 mieszkańców). Kobiety stanowią 52,8 % mieszkańców (130,4 tys.). Struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku przedstawia się następująco:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym – 42 069 (17,0%)
- ludność w wieku produkcyjnym – 162 812 (65,9 %)
- ludność w wieku poprodukcyjnym – 42 009 (17,0%)

Przyrost naturalny w 2005 r. wyniósł -3,0 na 1000 ludności i był ponad dwukrotnie niższy od średniej wojewódzkiej (-1,2 na 1000 mieszkańców.). Saldo migracji jest również ujemne -2,9 na 1000 mieszkańców. Tendencja spadkowa liczby ludności utrzymuje się od kilkunastu lat. Zmniejszanie się liczby ludności wynika z ujemnego przyrostu naturalnego oraz, w mniejszym stopniu, z ujemnego salda migracji. Ubytek liczby mieszkańców, którego główną przyczyną jest systematycznie obniżająca dzietność, jest charakterystyczny dla niemal całego kraju, a najnowsze badania i prognozy demograficzne wskazują na kontynuację tego trendu. Wg prognozy GUS dla Częstochowy spadek liczby ludności będzie głębszy niż przeciętnie dla województwa.

Tabela 18. Prognoza liczby ludności w Częstochowie na tle woj. śląskiego

obszar	2010	2015	2020	2025	2030
Województwo śląskie	4574,2	4452,4	4312,7	4145,6	3952,4
rok 2005 = 100	97,7	95,1	92,1	88,6	84,4
Częstochowa	239,6	230,2	218,9	206,0	191,7
rok 2005 = 100	96,8	93,0	88,5	83,3	77,5

źródło: GUS

Opisana wyżej tendencja demograficzna wskazuje, że w perspektywie 10-15 lat należy spodziewać się w Częstochowie wystąpienia zjawiska obserwowanego od dłuższego czasu w miastach Europy Zachodniej, określanego "kurczeniem się" miasta.

W pierwszej fazie można przewidywać najsilniejszy spadek zaludnienia w dzielnicach o najstarszej strukturze demograficznej. W rejonie Starego Miasta proces ten będzie najwyraźniejszy. Wyludnianie się starych zasobów mieszkaniowych, przy ich w dominującej mierze prywatnej własności, zrodzi problemy społeczne oraz ekonomiczne - dla właścicieli oraz gminy.

Struktura wieku

Dzielnice Częstochowy pod względem demograficznym są bardzo zróżnicowane. W dzielnicach: Śródmieście, Tysiąclecie, Podjasnogórska większość mieszkańców to ludzie w wieku 40 i więcej lat. W roku 2004 opracowano dla potrzeb MPR strukturę wieku mieszkańców wg dzielnic.

Najstarszymi demograficznie dzielnicami są Śródmieście (posiadające najwyższy odsetek mieszkańców w wieku 65 lub więcej lat - 22,4%) i Tysiąclecie. W każdej z tych dzielnic zamieszkuje ok. 2100 osób w wieku 75 lat lub więcej, a osoby powyżej 45 roku życia stanowią ponad 45% ludności. Jednocześnie udział dzieci i młodzieży do 18 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców wynosi w tych dzielnicach mniej niż 20%. Również w dzielnicach: Podjasnogórska i Stare Miasto występuje wysoki (17% lub wyższy) odsetek ludzi starszych, w wieku 75 lat lub więcej.

Tabela 19. Prognoza ludności miasta Częstochowy w wieku powyżej 55. roku życia

Grupa wiekowa:	2010 rok	2015 rok	2020 rok	2030 rok
55-59	21476	19629	14614	14868
60-64	16993	20252	18587	12417
65-69	9542	15704	18772	12945
70-74	9690	8441	13967	15580
75-79	8207	7967	7035	14176
80-84	5568	5870	5771	8758
85+	3703	4727	5293	5498
Razem	75179	82590	84039	84242
Liczba ludności miasta ogółem	239623	230159	218856	191680
% udział osób starszych w ogólnej liczbie ludności miasta	32%	36%	39%	44%

Źródło: www.stat.gov.pl

Najmłodszymi pod względem demograficznym dzielnicami są: Częstochówka - Parkitka, Osiedle Północ i Wrzosowiak. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej wynosi w nich ok. 5%- 8% (przeciętnie dla miasta - 13,6%), a odsetek dzieci i młodzieży do 18 lat – od 21% do ponad 26%.

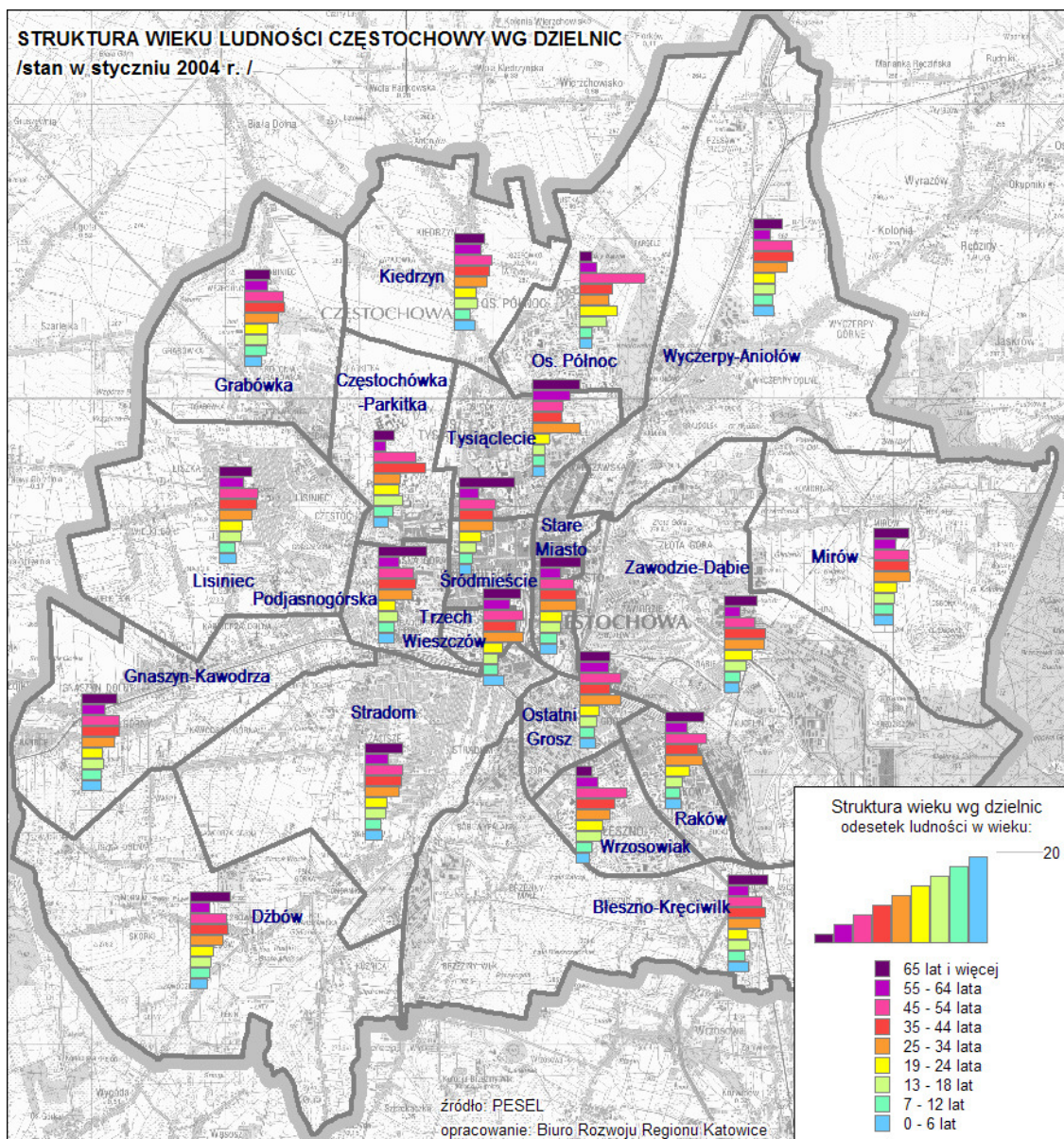
Poza wymienionymi dzielnicami, Częstochowa ma starzejącą się strukturę demograficzną - systematycznie maleje udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie mieszkańców, a wzrasta udział osób starszych, powyżej 65 roku życia. W ślad za tym należy oczekiwać wzrostu zapotrzebowania na usługi z zakresu pomocy społecznej adresowane do osób starszych, niesamodzielnych, chorych.

Tabela 20. Struktura wieku mieszkańców według dzielnic

	liczba ludności ogółem	odsetek ludności w wieku lat:								
		0-6	7-12	13-18	19-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i więcej
Błeszno-Kręciwilk	3520	8,2	7,6	8,7	8,0	13,4	15,4	13,9	8,3	16,5
Częstochówka-Parkitka	7891	6,5	8,0	12,0	10,5	10,9	21,3	17,3	5,1	8,2
Dźbów	5356	7,4	7,8	8,6	9,3	12,9	15,4	14,5	7,7	16,3
Gnaszyn-Kawodrza	5490	7,7	8,0	8,8	8,5	13,0	15,1	15,4	9,3	14,2
Grabówka	3649	7,3	8,7	9,6	9,5	13,7	16,1	15,6	9,3	10,3
Kiedrzyń	2883	8,4	6,7	9,5	9,2	13,0	14,0	15,3	11,1	12,8
Lisiniec	9590	7,4	7,0	8,8	9,3	13,4	15,2	15,8	9,8	13,3
Mirów	1998	7,7	8,0	8,2	9,4	14,8	14,4	14,1	9,1	14,4
Os. Północ	32356	5,3	5,0	10,8	15,0	12,3	13,0	26,3	7,2	5,0
Ostatni Grosz	8883	6,8	6,3	7,2	7,9	17,1	12,8	17,0	12,3	12,7
Podjasnogórska	4398	6,9	6,8	7,7	7,4	13,8	15,2	14,2	8,6	19,5
Raków	27560	6,6	6,2	7,5	10,0	15,4	12,9	16,8	9,1	15,6
Stare Miasto	15035	7,5	7,6	8,2	8,8	14,5	14,9	13,5	8,2	17,0
Stradom	12158	7,2	7,0	8,6	8,8	13,9	14,8	15,1	9,5	15,1
Śródmieście	21844	5,4	5,8	7,2	9,2	13,8	13,5	14,7	8,0	22,4
Trzech Wieszczów	10969	8,2	6,3	6,2	7,7	16,2	12,9	16,2	11,0	15,2
Tysiąclecie	36409	5,0	5,0	5,3	7,6	18,7	12,0	12,5	15,2	18,7
Wrzosowiak	29280	5,9	6,6	10,7	11,2	13,6	16,0	20,4	8,7	7,0
Wyczerpy-Aniołów	8963	8,2	7,9	9,2	8,9	13,9	16,4	15,9	7,6	12,0
Zawodzie-Dąbie	10937	6,3	7,1	9,2	11,6	16,5	16,6	12,7	7,0	13,1
CZĘSTOCHOWA		6,3	6,4	8,4	9,9	14,7	14,2	16,9	9,5	13,6
		razem - liczba ludności w przedziałach wieku								

źródło: opracowanie BRR na podstawie danych z ewidencji PESEL (stan na styczeń 2004 r.) uzupełnione o dane z 31.12. 2006

Rysunek 2. Struktura wieku ludności wg analizy na potrzeby MPR (BRR z roku 2004)

Wyszktałenie

Poziom wykształcenia w Częstochowie jest wyższy niż przeciętny poziom wykształcenia w województwie śląskim. Struktura wykształcenia częstochowian jest bardzo zbliżona do struktury wykształcenia ludności Katowic.

Tabela 21. Struktura wykształcenia mieszkańców Częstochowy na tle woj. śląskiego i Katowic

obszar	ogółem *)	wyższe	policealne	średnie	zasadnicze zawodowe	podstawowe	pozostałe
Częstochowa	220 894	31 572	7 169	78 000	43 335	52 514	8 304
%	100%	14%	3%	35%	20%	24%	4%
Katowice	288 062	44 745	8 955	95 803	60 967	64 555	13 037
%	100%	16%	3%	33%	21%	22%	5%
Woj. śląskie	4 091 468	364 703	113 630	1 181 800	1 096 410	1 081 218	253 707
%	100%	9%	3%	29%	27%	26%	6%

*) ludność w wieku 13 lat i więcej źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Sytuacja ta nie jest jednakowa na obszarze miasta - występują dzielnice o znacznie mniej korzystnej strukturze wykształcenia, co można stwierdzić na podstawie rozmieszczenia zjawiska długotrwałego bezrobocia, które dotyczy przede wszystkim osób o niższych kwalifikacjach. Do dzielnic takich należą: Raków, Ostatni Grosz, Stare Miasto.

Następuje systematyczny wzrost poziomu wykształcenia ludności, co wynika z analizy struktury wykształcenia w przekroju grup wiekowych. Wśród ludności w wieku produkcyjnym coraz większy jest udział osób z wyższym wykształceniem – ponad 30% mieszkańców Częstochowy w wieku 25 – 29 lat ma wykształcenie wyższe (w przedziale wieku 30-34 lata odsetek ten wynosi już tylko 24,8% w przedziale 35-39 - 19,7%).

2.2. STAN I ZRÓŻNICOWANIE ŹRÓDEŁ DOCHODÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002 ponad połowa gospodarstw domowych w Częstochowie utrzymuje się głównie z dochodów z pracy, w tym około 30% z pracy w sektorze prywatnym.

Drugą pod względem liczebności grupą są gospodarstwa domowe utrzymujące się głównie z niezarobkowych źródeł utrzymania. Stanowią one niemal 43% ogólnej liczby gospodarstw domowych. W tej liczbie, około 37% gospodarstw podaje jako główne źródło utrzymania emerytury bądź renty.

Jednym z istotniejszych źródeł utrzymania w Częstochowie jest również praca w sektorze publicznym. Około 20% gospodarstw podaje ją jako główne źródło swojego utrzymania.

Tabela 22. Gospodarstwa domowe wg źródeł utrzymania w Częstochowie

<i>Źródło utrzymania</i>	<i>Liczba gospodarstw domowych</i>	<i>%</i>
Dochody z pracy	49 883	51,15%
w tym:		
– w sektorze publicznym	18 846	19,32%
– w sektorze prywatnym	31 037	31,83%
w tym:		
– najemnej	22 208	22,77%
– na rachunek własny	8 829	9,05%
Niezarobkowe źródła utrzymania	41 741	42,80%
w tym:		
– emerytura i renta	36 678	37,61%
– pozostałe	5 063	5,19%
Dochody z własności	111	0,11%
Na utrzymaniu	5 050	5,18%
Nie ustalono	737	0,76%
OGÓŁEM :	97 522	100,00%

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002 r.

Dane statystyczne na temat dochodów gospodarstw domowych w podziale na gminy i powiaty nie są udostępniane przez statystykę publiczną. Dane tego rodzaju dostępne są dla województwa śląskiego.

Tabela 23. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w woj. śląskim

Źródło dochodu	2000 [zł]	2002 [zł]	2003 [zł]	2004 [zł]	2005 [zł]	2006 [zł]
Dochód rozporządzalny, w tym:	657,41	689,23	726,01	748,29	792,82	847,92
– z pracy najemnej	340,09	335,52	330,8	345,66	374,02	423,43
– z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	5,89	6,63	8,23	3,7	4,63	4,91
– z pracy na własny rachunek	51,33	44,44	42,46	46,51	57,36	56,89
– ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej	227,13	265,75	302,7	308,99	318,79	324,93

źródło: GUS

W 2007 roku przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w województwie śląskim wyniósł – 919,27 zł.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w 2007 r. w mieście wynosiło 2517 zł. Stawia to Częstochowę na 10 miejscu w województwie pośród miast na prawach powiatu. Jednocześnie należy zauważyć, że Częstochowa ma najniższe średnie wynagrodzenie w odniesieniu do byłych stolic wojewódzkich.

Tabela 24. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł

Obszar	2001 [zł]	2002 [zł]	2003 [zł]	2004 [zł]	2005 [zł]	2006 [zł]	2007 [zł]
województwo śląskie	2 200	2 298	2 249	2 488	2 587	2730	2933
Częstochowa	1 862	1 966	2 038	2 121	2 214	2355	2517
Katowice	2 534	2 707	3 033	3 272	3 395	3524	3727
Bielsko-Biała	2 044	2 124	2 219	2 292	2360	2512	2781

źródło: GUS

2.3. STAN BEZPIECZEŃSTWA NA TERENIE MIASTA

Zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałaniem zagrożeniom zajmują się w Częstochowie następujące instytucje:

- Komenda Miejska Policji - podlega jej 6 komisariatów,
- 2 prokuratury rejonowe,
- Straż Miejska – podlegają jej 3 placówki na terenie miasta,
- Wydział Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Urzędu Miejskiego,
- Państwowa Straż Pożarna (Komenda Miejska) – ochrona przeciwpożarowa realizowana jest przez 3 Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze dysponujące wozami strażackimi, dodatkowo istnieje 13 jednostek OSP.

Ilość popełnianych zdarzeń kryminalnych na terenie Częstochowy z roku na rok maleje. W 2003 roku odnotowano 5385 zdarzeń, natomiast w 2006 roku zanotowano 4195, a w 2007 r. 3557 przestępstw (Tab. 22).

Wykrywalność przestępstw w Częstochowie kształtowała się w 2005 r. na poziomie 57,8% w 2006 r. wzrosła i wynosiła 63,1%, natomiast w 2007 r. spadła do poziomu 46,7%.

Tabela 25. Zestawienie zdarzeń kryminalnych na terenie miasta Częstochowa w latach 2003-2007

Rodzaj zdarzenia	2003	2004	2005	2006	2007
Zabójstwa	3	7	8	8	6
Bójka i pobicie	-	76	96	119	117
Rozboje	564	609	526	313	261
Kradzież z włamaniem	1625	1479	1154	1090	949
Kradzież mienia	2463	2627	2568	2187	1829
Kradzież pojazdów	243	265	232	176	158
Włamania do samochodów	487	485	340	302	237
Razem	5385	5063	4924	4195	3557
% wykrycia ogółem	56,9	54,5	57,8	63,1	46,7

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie

Zagrożenie przestępczością nie rozkłada się równomiernie na obszarze miasta (Tab. 24). Obszarami o szczególnym natężeniu zdarzeń kryminalnych są obszary będące w zasięgu I i IV Komisariatu Policji, czyli Śródmieście, w tym szczególnie:

- rejon wokół dworca PKP i PKS,
- rejon ograniczony ulicami: Popiełuszki, Jasnogórską, Kilińskiego, Śląską, Kopernika, Nowowiejskiego, Waszyngtona, Aleją Najświętszej Maryi Panny,

- rejon ograniczony ulicami: Kilińskiego, Jasnogórską, Kościuszki, Aleją Jana Pawła II, Wałami Dwernickiego, Aleją Wolności, Kopernika, Śląską, Lelewela, Sułkowskiego, Zimorowicza, Tuwima,
- rejon ograniczony ulicami: Wilsona, Garibaldiiego, Warszawską, Krakowską, Mielczarskiego, Piłsudskiego,
- rejon Starego Miasta oraz ulic Krakowskiej i Ogrodowej, oraz wschodnia część dzielnicy Raków.

Tabela 26. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2006 roku

Rodzaj zdarzenia	KP I	KP II	KP III	KP IV	KP V	KP VI
Zabójstwa	2	1	1	4	0	0
Bójka i pobicie	51	10	18	15	14	11
Rozboje	104	31	49	55	46	28
Kradzież z włamaniem	201	141	219	223	118	188
Kradzież mienia	635	181	371	462	226	312
Kradzież pojazdów	37	25	43	18	18	35
Włamania do samochodów	40	48	95	48	21	50
Razem	1070	437	796	825	443	624
% wykrycia ogółem	59,4	68,4	62,5	59,9	68,6	60,1

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie

Tabela 27. Zestawienie zdarzeń kryminalnych wg poszczególnych komisariatów na terenie miasta Częstochowa w 2007 roku

Rodzaj zdarzenia	KP I	KP II	KP III	KP IV	KP V	KP VI
Zabójstwa	0	1	2	3	0	0
Bójka i pobicie	51	11	17	15	11	12
Rozboje	92	26	36	39	23	45
Kradzież z włamaniem	154	74	271	180	104	166
Kradzież mienia	495	158	319	250	207	300
Kradzież pojazdów	22	10	34	4	36	52
Włamania do samochodów	19	11	108	20	39	40
Razem	833	291	787	511	420	615
% wykrycia ogółem	48	47	43	46,4	56,5	38,9

Źródło: dane Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie

Komisariaty Policji:

- I KP – Śródmieście (część zachodnia), Lisiniec
- II KP – Bór, Stradom, Sabinów, Dźbów
- III KP – Tysiąclecie, Parkitka, Grabówka
- IV KP – Śródmieście (część wschodnia), Zawodzie, Mirów
- V KP – Północ, Wyczerpy, Kiedrzyn
- VI KP – Błeszno, Raków, Raków-Zachód

Mając powyższe na uwadze Rada Miasta Częstochowy przyjęła miejski program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2007-2010 pod nazwą „Bezpieczna Częstochowa” (uchwała nr 1061/LXIV/2006 Rady Miasta Częstochowy z dnia 23 października 2006 roku). W ramach tego programu realizowanych będzie szereg programów kierunkowych takich jak „Pomagajmy sobie”, „Sąsiedzkie czuwanie” czy „Zero tolerancji”.

2.4. GRUPY SPOŁECZNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI

Uchwałą Nr 232/XX/2007 z dnia 13 grudnia 2007 roku Rada Miasta Częstochowy przyjęła „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Częstochowy na lata 2007-2013”.

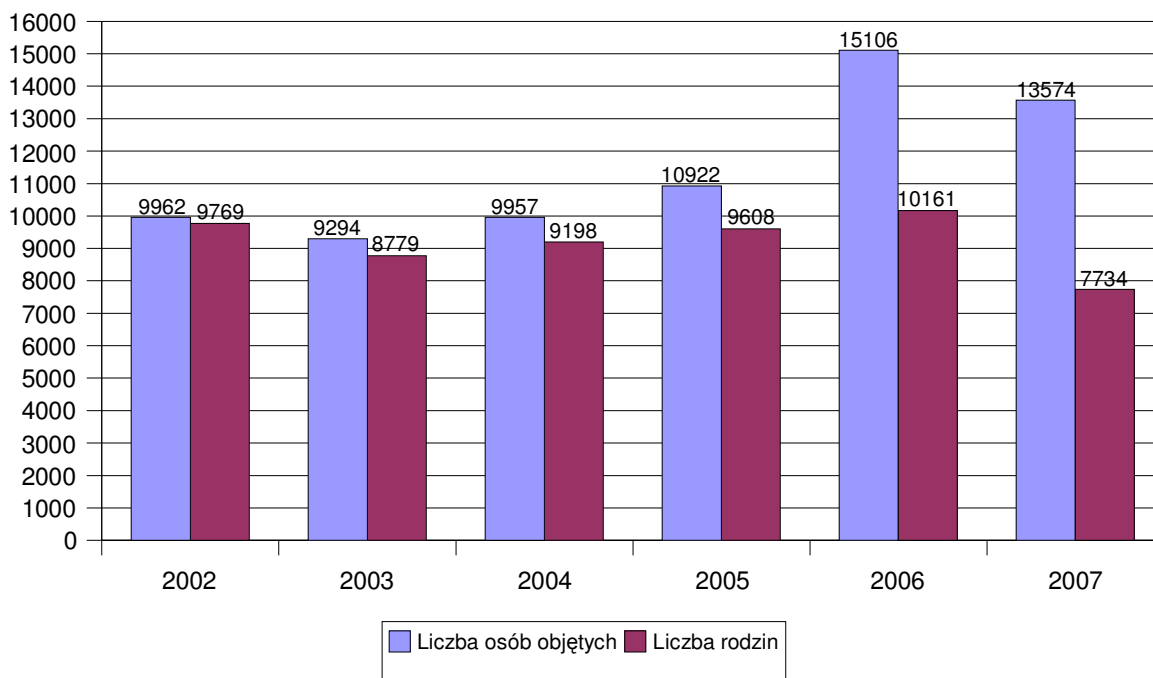
Bazą do opracowania Strategii były materiały i analizy statystyczne gromadzone i opracowane przez instytucje działające na terenie miasta, m.in. przez Urząd Miasta

Częstochowy, Urząd Statystyczny w Katowicach Oddział Częstochowa, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie i Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie oraz wyniki anonimowej ankiety nt. występujących w mieście problemów społecznych, przeprowadzonej przez Urząd Miasta Częstochowy we wrześniu 2007 r.

Strategia przedstawia aktualną sytuację społeczną miasta, formułuje cele oraz wskazuje kierunki działań zmierzających do osiągnięcia pozytywnych wskaźników rozwoju społecznego, do minimalizacji i likwidacji problemów socjalno-społecznych jego mieszkańców.

Strategia służy jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych m.in. z zasobów środków własnych miasta oraz środków zewnętrznych, w tym funduszy unijnych.

Jak wskazują statystyki MOPS, liczba osób objętych pomocą społeczną wyraźnie w ostatnim roku zmalała. Największą liczbę osób ubiegających się o pomoc odnotowano w roku 2006, kiedy to ich liczba wzrosła o prawie 16% w porównaniu z rokiem 2003. W roku 2006 MOPS objął pomocą 10161 rodzin, a w roku 2007 z pomocy MOPS skorzystały 7734 rodziny.

Rysunek 3. Osoby korzystające z pomocy społecznej w latach 2002-2007

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnoszą o pomoc, jest ubóstwo (5 079 rodzin). Bezrobocie jest drugim, co do ważności, powodem przyznawania pomocy (3 592). Istotną przyczyną udzielania wsparcia jest również niepełnosprawność, następnie bezradność w sprawach opiekuńczych, długotrwała choroba oraz alkoholizm.

Tabela 28. Główne dysfunkcje klientów pomocy społecznej w Częstochowie odnotowane w kartotece klientów MOPS w roku 2001, 2005, 2006, 2007

Rodzaj dysfunkcji	2001		2005		2006		2007	
	Liczba rodzin dotkniętych problemem	%	Liczba rodzin dotkniętych problemem	%	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin dotkniętych problemem	Liczba osób w rodzinach
Bezrobocie	2804	33,12	5799	39,94	6670	15935	3 592	8 253
Niepełnosprawność	1774	20,95	2325	16,01	2952	6297	2 284	4 143
Długotrwała lub ciężka choroba	968	11,43	857	5,9	1406	3346	1 138	2 169
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1014	11,98	1263	8,7	1490	5014	1 423	4 759
w tym: rodziny niepełne	bd	bd	bd	bd	1023	3096	931	2 550
rodziny wielodzietne	bd	bd	30	0,2	277	1647		
Potrzeba ochrony macierzyństwa	396	4,68	144	0,99	82	307	189	547
Bezdomność	214	2,53	326	2,24	368	376	614	647
Alkoholizm	209	2,47	337	2,32	673	1462	358	618
Ubóstwo	935	11,04	3236	22,29	6564	13804	5 079	11 600
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	134	1,58	110	0,75	105	217	62	107
Narkomania	15	0,18	10	0,07	38	69	15	20
Sieroctwo	2	0,02	6	0,04	83	195	44	125
Przemoc w rodzinie	bd	bd	55	0,38	70	238	46	162
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	bd	bd	4	0,03	90	138	61	94
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	bd	bd	0	0	bd	bd	0	0
Zdarzenie losowe	bd	bd	6	0,04	20	45	18	24
Sytuacja kryzysowa	bd	bd	10	0,07	18	47	17	36
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0

Bd – brak danych kategorie nie wymienione w Ustawie o pomocy społecznej obowiązującej w latach 2001-2003, źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Częstochowie

Dane za lata 2001 – 2006 świadczą, że w każdym roku wzrastała liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka. Dane za 2007 rok wskazują że liczba rodzin objętych pomocą wyraźnie zmalała. W 2001 r. liczba ta wynosiła 7 671 rodzin, w 2005 r. - 9 608, a w 2006 r. - 10 161 rodziny. W 2007 r. w porównaniu z rokiem wcześniejszym liczba rodzin korzystających z pomocy zmalała do 7 734 rodzin.

W jednej rodzinie występuje kilka powodów przyznawania pomocy.

Osoby bezrobotne

Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Częstochowie przeważają osoby bez prawa do zasiłku. Stanowią one prawie 90% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Wzrasta liczba niepełnosprawnych bezrobotnych. Ich odsetek w 2007 r. wyniósł 9,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (w 2004 roku wyniósł 6,1%, w 2005 roku -7,1%, a w 2006 - 8,6%).

Tabela 29. Bezrobotni w Częstochowie ogółem oraz wg. prawa do zasiłku w latach 1993-2007

Bezrobotni	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ogółem w tys.	19,4	17,1	16,2	14,2	9,1	9,5	12,4	14,9	17,6	18,4	18,4	18,3	17,1	15,1	10,9
% osób posiadających prawo do zasiłku	46,2	65,7	65,4	58,6	31,3	19,1	18,4	14,6	13,8	11,2	9,9	9,7	11,8	10,1	10,4

źródło : GUS

Tabela 30. Czas pozostawania bezrobotnych w Częstochowie bez pracy

Czas pozostawania bez pracy	2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Do 1 miesiąca	1 152	6,3	1 058	5,7	1 873	10,3	1312	7,6	951	6,3	778	7,1
Od 1 do 3 miesięcy	2 539	13,8	2 364	12,8	2 435	13,3	2549	14,9	2307	15,2	1659	15,2
Od 3 do 6 miesięcy	2 513	13,6	2 350	12,8	2 145	11,7	2313	13,5	2207	14,6	1530	14,0
Od 6 do 12 miesięcy	3 379	18,3	2 982	16,2	2 733	15,0	2507	14,6	2308	15,3	1561	14,3
Od 12 do 24 miesięcy	3 835	20,8	3 670	19,9	2958	16,2	2809	16,4	2342	15,5	1742	16,0
Powyżej 24 miesięcy	5 010	27,2	5 986	32,5	6133	33,5	5652	33,0	5006	33,1	3650	33,4
OGÓŁEM :	18 428	100,0	18 410	100	18 257	100	17 142	100	15 121	100	10920	100

źródło: Urząd Statystyczny w Katowicach, PUP Częstochowa

Liczba bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2004 - 2007 ulegała stopniowemu zmniejszeniu i na koniec grudnia 2007 roku była niższa o 4 264 osoby. Udział tej grupy osób w ogólnej liczbie zarejestrowanych pozostaje jednak nadal na wysokim poziomie (XII 2004 – 49,7% ogółu zarejestrowanych, XII 2007 – 49,4%).

Dotyczy to w szczególności osób:

- które przekroczyły 45 rok życia – prawie 1/3 wszystkich zarejestrowanych,
- nie posiadających stażu pracy lub posiadających staż krótszy niż rok,
- o wykształceniu zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym lub niższym.

Pod koniec roku 2007 r. osoby pozostające bez pracy nie dłużej niż 1 rok stanowiły połowę wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (50,6%).

Na wysokim poziomie utrzymuje się także bezrobocie w grupie osób długotrwale bezrobotnych tj. pozostających w rejestrze pup łącznie ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego.

W końcu grudnia 2007 roku długotrwale bezrobotni stanowili 65,3% ogółu zarejestrowanych.

Systematycznie zmniejszający się odsetek osób bezrobotnych posiadających prawo do zasiłku i rosnący udział osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy wskazują, że kształtuje się grupa osób długotrwale bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz już należących do takich grup, co uprawnia do zaliczenia tej grupy osób do grup wymagających szczególnego wsparcia.

Wniosek taki potwierdzają badania zawarte w "Atlasie problemów społecznych Miasta Częstochowy". Autorzy Atlasu przeprowadzili w roku 2000 głębsze badania czasu pozostawania bez pracy osób bezrobotnych. W grupie pozostających bez pracy dłużej niż 2 lata (których było wówczas 3794), ponad 2600 osób (69%, a 14% ogółu bezrobotnych) nie pracowało od 25 do 48 miesięcy, a ok. 1400 osób (6,3% ogółu bezrobotnych) – przez dłuższy okres, w tym 723 osoby - powyżej 5 lat. Wg "Atlasu" (dane za rok 2000), 31% osób bezrobotnych ma nie więcej niż trzydzieści lat.

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy wynika, że w grudniu 2007 roku osoby młode, które nie ukończyły 35 roku życia stanowiły 34,6% ogólnej liczby bezrobotnych. Ich udział w porównaniu do końca grudnia 2004 roku zmniejszył się o 6,5 punktu procentowego.

Tabela 31. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2004 r.

Bezrobotni	Ogółem	wiek					
		18-24 lat	25-34 lat	35-44 lat	45-54 lat	55-59 lat	60 i więcej
Liczba	18 257	2 827	4 672	3 978	5 661	963	156
%	100%	15,48%	25,59%	21,79%	31,01%	5,27%	0,85%

źródło: PUP Częstochowa

Tabela 32. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2005 r.

Bezrobotni	Ogółem	wiek					
		18-24 lat	25-34 lat	35-44 lat	45-54 lat	55-59 lat	60 i więcej
Liczba	17 142	2 280	4 354	3 623	5 526	1 167	192
%	100%	13,30%	25,40%	21,14%	32,24%	6,81%	1,12%

źródło: GUS

Tabela 33. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2006 r.

Bezrobotni	Ogółem	wiek					
		18-24 lat	25-34 lat	35-44 lat	45-54 lat	55-59 lat	60 i więcej
Liczba	15 121	1 793	3 864	3 049	4 864	1 308	243
%	100%	11,9%	25,5%	20,2%	32,2%	8,6%	1,6%

źródło: GUS

Tabela 34. Bezrobotni w Częstochowie wg wieku, 31 grudzień 2007 r.

Bezrobotni	Ogółem	wiek					
		18-24 lat	25-34 lat	35-44 lat	45-54 lat	55-59 lat	60 i więcej
Liczba	10920	1005	2770	2175	3525	1207	238
%	100%	9,2%	25,4%	19,9%	32,3%	11,1%	2,2%

źródło: GUS

Korzystne tendencje obserwuje się w grupie bezrobotnych do 25 roku życia. Od kilku lat systematycznie spada zarówno liczba bezrobotnej młodzieży, jak i procentowy udział młodych osób w grupie zarejestrowanych.

Systematycznie wzrasta liczba pozostających bez pracy w wieku powyżej 45 roku życia, a szczególnie w grupie wiekowej powyżej 55 lat, co wynika między innymi z restrykcyjnych przepisów dotyczących świadczeń przedemerytalnych i procesów starzenia się społeczeństwa. W 2007 r. osoby powyżej 45 roku życia w liczbie 4 970 osób stanowiły 45,5 % wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Liczba ta ma tendencję wzrostową w ciągu ostatnich kilku lat.

Największa koncentracja zjawiska bezrobocia występuje w okolicach ulic: Alei Niepodległości, Bohaterów Katynia, Sportowej, Kiedrzyńskiej, Mireckiego, Starzyńskiego, Krakowskiej, Michałowskiego, Alei Armii Krajowej, Bienia, Alei Najświętszej Maryi Panny, Warszawskiej, Iwaskiewicza, Limanowskiego, Orkana, Obrońców Westerplatte, Słowackiego oraz Lechonia. Przy wymienionych ulicach w roku 2000 mieszkało łącznie 27,2% spośród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Osoby niepełnosprawne

Istotnym zagadnieniem z zakresu spraw społecznych są problemy życiowe osób niepełnosprawnych. Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych zwraca uwagę na trudności w określeniu skali problemu niepełnosprawności, spowodowane brakiem szczegółowych danych liczbowych z wiarygodnych źródeł.

Pełniejsze rozpoznanie zasięgu problemu niepełnosprawności przyniosły wyniki Narodowego Spisu Powszechnego, wskazującego, że osoby niepełnosprawne stanowią 12,6% ogółu mieszkańców Częstochowy.

Tabela 35. Niepełnosprawni w Częstochowie wg ekonomicznych grup wieku

Grupy wieku	liczba	%	w tym					
			kobiety		niepełnosprawni prawnie *)		niepełnosprawni tylko biologicznie	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%
OGÓŁEM	31764	100,0%	17401	54,8%	23427	73,8%	8337	26,2%
Według ekonomicznych grup wieku:								
Przedprodukcyjny	1392	4,4%	603	3,5%	839	3,6%	553	6,6%
Produkcyjny	16238	51,1%	7027	40,4%	14043	59,9%	2195	26,3%
– mobilny (18-44 lata)	4283	13,5%	1867	10,7%	3594	15,3%	689	8,3%
– niemobilny (45 lat i więcej)	11955	37,6%	5160	29,7%	10449	44,6%	1506	18,1%
Poprodukcyjny	14132	44,5%	9770	56,1%	8545	36,5%	5587	67,0%

*) osoba niepełnosprawna prawnie - osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony osoba niepełnosprawna biologicznie - osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa)

źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Tabela 36. Niepełnosprawni w Częstochowie wg aktywności ekonomicznej

Ekonomiczne grupy wieku	liczba	%	w tym					
			kobiety		niepełnosprawni prawnie		niepełnosprawni tylko biologicznie	
			liczba	%	liczba	%	liczba	%
OGÓŁEM	31764	100,0%	17401	54,8%	23427	73,8%	8337	26,2%
Według aktywności ekonomicznej:								
Aktywni zawodowo, w tym:	6135	19,3%	2489	14,3%	4796	20,5%	1339	16,1%
– pracujący	3995	12,6%	1594	9,2%	3205	13,7%	790	9,5%
– bezrobotni	2140	6,7%	895	5,1%	1591	6,8%	549	6,6%
Bierni zawodowo	25496	80,3%	14844	85,3%	18524	79,1%	6972	83,6%
Nieustalony status	133	0,4%	68	0,4%	107	0,5%	26	0,3%

źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego, problem blisko 31,8 tys. osób niepełnosprawnych, funkcjonujących w 18 tys. rodzin, dotyczy 1/5 mieszkańców Częstochowy, tj. 49 tys. osób, z tego:

- 38% rodzin (6914) to małżeństwa bez dzieci, w 70% tych rodzin osoba niepełnosprawna jest głową rodziny,
- 42% rodzin (7577) to małżeństwa (partnerzy) z dziećmi, w 56 % tych rodzin osoba niepełnosprawna jest głową rodziny, w 24% rodzin (1833) - niepełnosprawne jest dziecko;
- 20% rodzin (3534) to osoby samotnie wychowujące dzieci, przy czym w 76% tych rodzin głowa rodziny jest osobą niepełnosprawną, a w 39% jest niepełnosprawne dziecko.

Dzieci i młodzież z rodzin ubogich i zagrożonych patologią

Jako grupę wymagającą szczególnego wsparcia ze strony pomocy społecznej Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych wskazuje dzieci i młodzież pochodzące z rodzin ubogich oraz zagrożonych patologią społeczną.

Na dzień 31.12.2007 r. wydano 103 skierowania do placówek opiekuńczo-wychowawczych dla:

- 43 dzieci do Domu Małych Dzieci
- 1 dziecka do Katolickiej Placówki Wychowawczej "Nasz Dom"
- 1 dziecka do Rodzinnego Domu Dziecka
- 43 dzieci do Pogotowia Opiekuńczego
- 15 dzieci do placówek opiekuńczo - wychowawczych poza terenem Częstochowy.

Na terenie miasta Częstochowy funkcjonuje 39 placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego prowadzonych przez parafie i organizacje pozarządowe oraz przez MOPS, z których korzysta ok. 2 400 dzieci i młodzieży. Należy przy tym podkreślić, że liczba uczestników zajęć systematycznie wzrasta. W roku 2001 opieką było objętych 953 wychowanków, w pierwszym półroczu 2002 r. z pomocy korzystało już 1187 dzieci, natomiast w 2004 r. liczba dzieci i młodzieży wynosiła 1665. Dzieci uczęszczające do ww. placówek pochodzą często z rodzin, w których występuje bezrobocie, alkoholizm i różnego rodzaju patologie.

17 świetlic środowiskowych, 7 świetlic socjoterapeutycznych oraz 15 ognisk wychowawczych oferuje swoim podopiecznym w szczególności pomoc pedagogiczną, wsparcie psychologiczne, przynajmniej jeden posiłek dziennie, prowadzą pracę z rodzinami swoich podopiecznych w celu wyjścia z sytuacji kryzysowych.

Rosnąca liczba dzieci korzystających z placówek opiekuńczo-wychowawczych świadczy o pogorszeniu się sytuacji dzieci i młodzieży z rodzin ubogich i zagrożonych patologią.

Osoby bezdomne

Bezdomność zaliczana jest do najistotniejszych problemów polityki socjalnej i działań służb społecznych. Liczba osób bezdomnych w Częstochowie określana jest szacunkowo na ponad 700 osób.

Zmierzając do poprawy warunków życia osób bezdomnych i ich integracji ze społeczeństwem, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz współpracujące organizacje pozarządowe znacznie zwiększyły bazę noclegową na terenie miasta. Rozbudowano i zreorganizowano istniejące już placówki, uruchomiono również Przytulisko dla Bezdomnych Rodzin. Dzięki tym działaniom możliwe jest objęcie pomocą większej ilości osób zgłaszających się o pomoc, a tym samym rozszerzenie i zwiększenie świadczonych usług socjalnych.

Tabela 37. placówki dla osób bezdomnych w Częstochowie

<i>Nazwa placówki</i>	<i>Adres</i>	<i>Liczba miejsc</i>	<i>Forma pomocy</i>	<i>Dni i godz. funkcjonowania</i>
Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn	ul. Krakowska 80/15	85	nocleg, posiłki, opieka lekarska, łazienka, punkt wydawania odzieży	całodobowo, całorocznie
Noclegownia dla Bezdomnych Mężczyzn	ul. Krakowska 80/15	35	nocleg, łazienka, pralnia, punkt wydawania odzieży, jeden posiłek	18.00-9.00 całorocznie
Przytulisko dla kobiet „OAZA”	ul. Staszica 5	25	nocleg, łazienka, pralnia, posiłek całodniowy	całodobowo, całorocznie
Noclegownia dla kobiet „OAZA”	ul. Staszica 5	20	nocleg, łazienka, pralnia, jeden posiłek	18.00-9.00 całorocznie
Przytulisko dla Bezdomnych Mężczyzn	ul. Krakowska 80/2	20	nocleg, łazienka, pralnia, posiłek całodniowy	całodobowo, całorocznie
Przytulisko dla Bezdomnych Rodzin	ul. Krakowska 80/2 ul. Staszica 5	25	nocleg, łazienka, pralnia, posiłek całodniowy	całodobowo, całorocznie
Ogrzewalnia dla osób bezdomnych	ul. Krakowska 80/15	40	łazienka, pralnia, punkt wydawania odzieży, zupa, chleb	całodobowo w zimie

Ponadto mając na względzie trudną sytuację ekonomiczną osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, na terenie miasta działają jadłodajnie oraz punkty wydawania chleba.

Innym problemem bezdomnych jest trudności w znalezieniu pracy z powodu niskich kwalifikacji, złego stanu zdrowia, braku stałego zameldowania i uzależnień.

Osoby bezdomne najczęściej dotknięte są również chorobą alkoholową, co stanowi główną przyczynę ich problemu. Istnieje potrzeba wsparcia tych grup w procesie wychodzenia z bezdomności, poprzez połączenie terapii uzależnień oraz pomocy w zdobyciu stałej pracy, warunkującej powrót tych osób do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Osoby w podeszłym wieku

Ujemny wskaźnik przyrostu demograficznego utrzymujący się od kilkunastu lat sprawia, że społeczeństwo Częstochowy jako całość starzeje się. Udział osób w wieku poprodukcyjnym jest wyższy, niż w populacjach o zrównoważonym rozwoju demograficznym, czyli takich, w których liczba urodzeń co najmniej równoważy liczbę zgonów. Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych zauważa, że starzejąca się społeczność miasta staje się ważnym problemem, tym bardziej, że ze starością wiąże się nieodłącznie niepełnosprawność, spowodowana chorobami i niedołożeniem.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie utworzył w ramach własnych struktur komórkę specjalistyczną, organizującą i świadczącą usługi opiekuńcze dla osób starszych. Istotą stworzonego przez MOPS systemu jest wsparcie osób starszych w ich naturalnym środowisku zamieszkania i zapewnienie im specyficznych form pomocy, mających na celu jak najdłuższe utrzymanie we własnym środowisku oraz ograniczenie wykluczenia z życia społecznego. W roku 2007 usługami opiekuńczymi objęto 539 osób - przy zatrudnieniu 115 opiekunek, a specjalistycznymi usługami 24 osób - przy zatrudnieniu 15 opiekunek.

Inną formą pomocy niekonwencjonalnej jest skupianie starszych osób odsuniętych od życia zawodowego i regularnego wykonywania obowiązków służbowych w grupy samopomocowe - kluby seniora.

Na terenie miasta pomoc osobom starszym zapewnia Dzienny Dom Pomocy Społecznej, mieszczący się przy Alei Wolności 20. Jest to ośrodek wsparcia dziennego, zapewniający opiekę i usługi osobom, które ze względu na wiek i różnego rodzaju schorzenia, mają trudności w samodzielnym funkcjonowaniu w środowisku.

Ponadto w Częstochowie działa 8 klubów seniora, tj. przy:

- Dziennym Domu Pomocy Społecznej, Aleja Wolności 20,
- Domu Miłosierdzia im. Jana Pawła II, ul. Rapackiego 3/5,
- parafii św. Floriana, ul. Limanowskiego 120,
- parafii św. Maksymiliana Kolbe, ul. Starzyńskiego 11,
- Stowarzyszeniu Pomocy Osobom z Zaburzeniami Psychicznymi i ich Rodzinom YAVA, ul. Focha 71a,
- parafii pw. Zesłania Ducha Świętego, ul. Gajowa 2/6,
- Polskim Stowarzyszeniu Diabetyków, ul. Nowowiejskiego 3,
- Polskim Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Aleja Najświętszej Maryi Panny 2.

Osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków

Poważnym problemem społecznym jest zagrożenie alkoholizmem. W obsługującym mieszkańców Częstochowy Ośrodku Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w roku 2007 łącznie przyjęto 5317 pacjentów. Większość z nich, bo 92% stanowili mężczyźni.

Liczbę pacjentów Ośrodka w latach 2001-2007 obrazuje poniższa tabela:

Tabela 38. Pacjenci Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w latach 2001-2007

Grupy pacjentów	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ogółem, z tego	5981	5517	4676	4190	4632	5443	5317
Mężczyźni (pełnoletni)	5510	5158	4381	3904	4292	5059	4889
Kobiety (pełnoletnie)	350	264	215	235	280	345	381
Nieletni	121	95	80	51	32	39	47

źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi

Podstawowym zadaniem Ośrodka Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi (OPOPA) jest zapewnienie całodobowej opieki nad osobami w stanie nietrzeźwości oraz prowadzenie działalności profilaktyczno-wychowawczej na terenie miasta Częstochowy we współpracy z różnymi placówkami, szkołami, kościołem oraz instytucjami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi.

W roku 2007 do Ośrodka przyjęto 5 317 pacjentów, tj. o 126 mniej niż w roku 2006, w tym z terenu miasta o 422 mniej. Liczba pacjentów wzrosła w stosunku do roku 2004, zarówno ogółem, jak i w poszczególnych grupach, z wyjątkiem niepełnoletnich, gdzie obserwuje się spadek tej liczby. Notuje się coraz większą liczbę osób bezrobotnych w wieku 30-50 lat. Zwiększa się liczba osób bezdomnych, wiele z nich jest spoza Częstochowy. Obserwuje się zwiększone przyjmowanie kobiet z interwencji domowych. Większość pacjentów Ośrodka wymaga specjalnych zabiegów higienicznych i sanitarnych.

Tabela 39. Informacja dotycząca osób przebywających w OPOPA w latach 2005 - 2007

Wyszczególnienie	2005	2006	2007
Ogółem:	4 636	5443	5 317
Mężczyźni	4 321	5059	4 889
Kobiety	283	345	381
Chłopcy do lat 18	29	34	41
Dziewczęta do lat 18	3	5	6
Od lat 18 - 24	414	402	436
Od lat 25 - 29	369	354	360
Od lat 30 - 49	2 480	2 941	2 840
Od lat 50 i więcej	1 341	1 707	1 634
Przebywał dwa razy	692	601	355
Przebywał więcej niż dwa razy	2 458	2043	157
Pracujący	166	190	184
Studenci i uczniowie	56	41	39
Emeryci i renciści	106	132	147
Bezrobotni	4 312	5080	4 947
Osoby dowieszone spoza Częstochowy	876	890	1 186

źródło: Sprawozdanie z działalności Prezydenta Miasta Częstochowy w roku 2005, 2006 i 2007

W roku 2000 Ośrodek Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w Częstochowie przy ul. Ogrodowej 66, przyjął łącznie 1085 pacjentów. Dwudziestolatkowie stanowili 11,9% pacjentów przychodni, a osoby, które w momencie kontaktu z ośrodkiem, będące w wieku produkcyjnym, nigdzie nie były zatrudnione - ponad 37%. Natomiast dane za 2005-2007 r. przedstawiają się następująco:

Tabela 40. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w latach 2005 - 2007

Wyszczególnienie	2005	2006	2007
Porady ogółem	9186	8503	7230
Liczba pacjentów leczonych (w tym detox)	1161	1782	1354
Liczba pacjentów grupa ponadpodstawowa pogłębiona (współuzależnienia i uzależnienia, leczenie do 2 lat)	703	885	824

źródło: dane Ośrodka Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia

Ponadto w roku 2004 powstał nowy NZOZ Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnień przy ul. Barlickiego 2, który w 2007 roku przyjął 1888 osób, w tym 172 kobiety i 1710 mężczyzn.

Tabela 41. Pacjenci Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień w latach 2005 - 2007

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>
Porady ogółem	5459	8505	7289
Liczba pacjentów leczonych (w tym detox)	319	1782	1888
Liczba pacjentów leczonych - kobiet	59	201	178
Liczba pacjentów grupa ponadpodstawowa pogłębiona (współuzależnienia i uzależnienia, leczenie do 2 lat)	72	148	98

źródło: dane Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnień

Wg policji, w ostatnich latach gwałtownie rozszerza się zagrożenie narkomanią, szczególnie dotyczące młodzieży. Zasięg problemu jest dotychczas słabo zbadany i wymaga dokładniejszego rozpoznania. Liczba osób używających narkotyków, które zgłosiły się do Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR w 2007 r. wyniosła 763, przy czym liczba tych osób nieznacznie wzrosła w stosunku do 2005 r.

Tabela 42. Osoby uzależnione od narkotyków zarejestrowane w Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR w latach 2005 - 2007

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>razem</i>	<i>w wieku</i>			
		<i>do 18 lat</i>	<i>19 - 29</i>	<i>30-60</i>	<i>60 i powyżej</i>
Ogółem 2005	731	165	421	144	1
Ogółem 2006	616	54	363	198	1
Ogółem 2007	763	82	471	207	3

źródło: dane Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR

2.5. POMOC SPOŁECZNA, OPIEKA SOCJALNA

Główną jednostką samorządową w sferze pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Zadania realizowane przez MOPS dotyczą głównie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ośrodek przyznaje świadczenia pieniężne i rzeczowe, świadczy usługi opiekuńcze, wspiera organizacje społeczne w zakresie pomocy dzieciom, rodzinom wielodzietnym oraz osobom niepełnosprawnym. Główne kierunki działań MOPS to działania skierowane na osoby dotknięte bezrobociem, w tym:

- poradnictwo zawodowe (aktywizacja bezrobotnych klientów, warsztaty dotyczące metod poszukiwania pracy, autoprezentacji podczas rozmowy kwalifikacyjnej, edukacja w zakresie pisania życiorysu);
- pomoc w uzyskaniu możliwości udziału w programach i zajęciach aktywizujących dla bezrobotnych;
- pomoc w uzyskaniu dostępu do szkoleń przekwalifikowujących;
- pomoc w adaptacji w środowisku pracy;
- praca socjalna;
- pomoc młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym:
  - pomoc finansowa na zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych i umożliwienie kontynuowania nauki, podnoszenia kwalifikacji, zdobywania zawodu;
  - organizowanie szkoleń i zajęć warsztatowych w zakresie poszukiwania pracy, rozmowy kwalifikacyjnej.

W mieście istnieją cztery domy pomocy społecznej, dysponujące łącznie 474 miejscami dla osób w podeszłym wieku, przewlekle psychicznie chorych oraz niepełnosprawnych intelektualnie. Częstochowski MOPS prowadzi również Ośrodek Interwencji Kryzysowej. W 2007 roku z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej skorzystało 760 osób, w tym 547 kobiet, 152 mężczyzn i 61 dzieci. Ponadto 68 osób (40 kobiet i 28 dzieci – ofiary przemocy domowej) skorzystały z hostelu Ośrodka. W roku

2007 wartość udzielonych świadczeń pomocy społecznej na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 2 408 zł w tym zakresie.

W 2004 r. pomoc udzielona w formie usług w przeliczeniu na 1 osobę korzystającą, której wartość wyniosła 4806 zł, była wśród powiatów miejskich najwyższa w województwie (w drugim pod tym względem Bielsku - Białej analogiczny wskaźnik wyniósł 4879 zł).

Organizacje pozarządowe prowadzące działalność w sferze pomocy społecznej, to m.in.:

- Caritas Archidiecezji Częstochowskiej – organizacja ta prowadzi m.in. Przytulisko dla kobiet „Oaza”, Przytulisko dla Bezdomnych Rodzin, Schronisko i Noclegownię dla Bezdomnych Mężczyzn, Przytulisko św. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn,
- Polski Czerwony Krzyż – Oddział w Częstochowie,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej Oddział w Częstochowie,
- Chrześcijańska Fundacja „Adullam”,
- Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy „Agape”,
- Bank Żywności w Częstochowie.

W celu poprawy jakości usług i efektywności świadczenia pomocy Gmina Miasto Częstochowa prowadzi politykę przekazywania zadań z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym. Dzięki takiemu rozwiązaniu, organizacje mogą korzystać, oprócz środków przekazywanych im na ten cel przez gminę, z innych źródeł finansowania: funduszy unijnych i rządowych, dotacji państwowych, darczyńców.

2.6. STRUKTURA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Na terenie miasta Częstochowy działa 621 organizacji pozarządowych, w tym 296 stowarzyszenia, 116 jednostek terenowych (oddziałów) stowarzyszeń, 44 stowarzyszenia zwykłe, 99 organizacji sportowych (rejestr Urzędu Miasta), 45 fundacji, 21 ochotniczych straży pożarnych. Jest to 38 organizacji pożytku publicznego. Wśród tych organizacji 36 posiada status organizacji pożytku publicznego.

W Wieloletnim programie współpracy samorządu miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi "Partnerstwo dla Częstochowy" zostały określone formy współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi:

1. Zlecenie podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na ten cel.
2. Prowadzenie Częstochowskiego Centrum Organizacji Pozarządowych.
3. Uczestnictwo we wspólnych inicjatywach organizowanych zarówno przez Urząd Miasta, jak i organizacje pozarządowe.
4. Stwarzanie udogodnień organizacjom pozarządowym w dostępie do lokali na prowadzenie działalności pożytku publicznego.
5. Promocja, szczególnie w środkach masowego przekazu, działalności pożytku publicznego, prowadzonej przez organizacje pozarządowe i inne podmioty.
6. Pomoc w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych.
7. Uczestnictwo przedstawicieli organizacji pozarządowych w zespołach o charakterze doradczym i inicjatywnym.

Za współpracę z organizacjami odpowiada z ramienia Urzędu Miasta Pełnomocnik Prezydenta Miasta Częstochowy ds. Organizacji Pozarządowych. Rada Miasta Częstochowy przyjęła uchwałę nr 210/XVIII/2007 z dnia 8 listopada 2007 r. roczny program współpracy samorządu miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi na rok 2008 określający sferę zadań publicznych zleczanych w 2008 roku do realizacji przez organizacje pozarządowe:

Zadania z zakresu oświaty i edukacji

- Kształtowanie i promowanie pozytywnych wzorców zachowań wśród dzieci i młodzieży.
- Propagowanie wiedzy historycznej o Częstochowie i regionie.
- Prowadzenie zajęć sportowych i rekreacyjnych.
- Prowadzenie zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów.
- Prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej.
- Realizacja programów z zakresu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży.
- Prowadzenie warsztatów samorządowych.
- Prowadzenie klubów europejskich.
- Prowadzenie świetlic środowiskowych.
- Upowszechnianie wiedzy z zakresu integracji europejskiej.

Zadania z zakresu ochrony środowiska

- Edukacja ekologiczna.

Zadania z zakresu kultury fizycznej i turystyki

- Szkolenie sportowe.
- Imprezy sportowe rangi międzynarodowej i ogólnopolskiej.
- Upowszechnianie kultury fizycznej i rekreacji ruchowej.
- Współzawodnictwo szkół i aktywizacja środowisk młodzieżowych w zakresie sportu i rekreacji.
- Upowszechnianie turystyki kwalifikowanej i krajoznawstwa.
- Wypoczynek zimowy i letni dzieci i młodzieży.

Zadania z zakresu kultury i sztuki oraz upowszechniania:

- wystawy, plenery malarskie i fotograficzne oraz inne działania plastyczne;
- koncerty, przeglądy, festiwale i inne działania muzyczne;
- działania w zakresie teatru, filmu i tańca;
- przeglądy twórczości amatorskiej we wszystkich dziedzinach sztuki;
- edukacja kulturalna;
- inicjatywy wydawnicze;
- upowszechnianie czytelnictwa;
- upowszechnianie dorobku nauk humanistycznych;
- ochrona dziedzictwa narodowego ze szczególnym uwzględnieniem badań i publikacji dotyczących miasta Częstochowy;
- wspieranie inicjatyw artystycznych i kulturalnych wynikających z zadań statutowych organizacji.

Zadania z zakresu ochrony zdrowia – programy profilaktyki i promocji zdrowotnej

- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych.
- Badania przesiewowe w zakresie stomatologii dla dzieci i młodzieży
- Propagowanie szczepień ochronnych i poprawa stanu odporności mieszkańców Częstochowy.
- Pomoc medyczna, psychologiczna i rehabilitacja osób cierpiących na schorzenia przewlekłe.
- Profilaktyka i wczesne wykrywanie chorób nowotworowych.
- Profilaktyka, wczesne wykrywanie i leczenie schorzeń u dzieci i młodzieży w zakresie wad postawy.
- Program profilaktyki i wczesnego wykrywania chorób narządu wzroku.

Zadania z zakresu patologii społecznych, w tym przeciwdziałania narkomanii

- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych od alkoholu.

- Działalność profilaktyczna w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii.
- Wspieranie inicjatyw i działań podejmowanych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Zapobieganie narkomanii oraz przeciwdziałanie HIV/AIDS w mieście Częstochowa.
- Wspieranie inicjatyw w obszarze zwiększenia aktywności na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Zadania z zakresu pomocy społecznej

- Opieka i wychowanie dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego.
- Tworzenie i wdrożenie programów pomocy dziecku i rodzinie przez ośrodki adopcyjno-opiekuńcze.
- Prowadzenie całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych.
- Realizacja programów w obszarze polityki społecznej.
- Zwiększenie oddziaływań skierowanych do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem.
- Wspieranie inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

W ramach przeprowadzanych otwartych konkursów na realizację zadań publicznych miasta Częstochowy zostają udzielane dotacje dla organizacji. W 2008 r. 197 organizacji pozarządowych złożyło 550 wnioski o wsparcie finansowe prowadzonych przez siebie różnorodnych działań. Z liczby tej pozytywnie rozpatrzono 441 wniosków przyznając dotacje w wysokości 8 472 058 złote dla 185 organizacji.

Tabela 43. Liczba i kwota przyznanych dotacji dla organizacji pozarządowych w 2008 r.

<i>Rodzaj działalności</i>	<i>Liczba złożonych wniosków</i>	<i>Liczba przyznanych dotacji</i>	<i>Kwota przyznanych dotacji</i>
Oświata i edukacja	15	13	32 358
Sport, turystyka i kultura fizyczna	160	146	2 159 200
Kultura i Sztuka	81	51	300 000
Programy zdrowotne	26	18	331 350
Edukacja ekologiczna	7	6	40 000
Zapobieganie patologiom społecznym i przeciwdziałanie narkomanii	86	49	930 200
Wypoczynek zimowy dzieci i młodzieży – FERIE 2008	17	16	30 500
Wypoczynek letni dzieci i młodzieży – LATO 2008	37	27	96 300
Pomoc społeczna (w tym domy dziecka i opieka nad bezdomnymi)	72	65	3 038 200
Świetlice, ośrodki adopcyjne, wsparcia osób cierpiących na chorobę Alzheimera	49	47	1 344 950
RAZEM :	550	441	8 472 058

Źródło: Częstochowskie Centrum Organizacji Pozarządowych

2.7. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Do problemów społecznych o najszerszym zasięgu na obszarze Częstochowy zaliczają się:

- wysokie bezrobocie, które w połowie ma już charakter długotrwały powodując wykluczenie społeczne kilku tysięcy osób i członków ich rodzin oraz kompleks zjawisk patologicznych, których źródłem jest długotrwały brak pracy, zubożenie i sytuacje kryzysowe w rodzinie, wśród nich:
  - alkoholizm i uzależnienie od środków psychoaktywnych,
  - przedwczesne wypadanie dzieci i młodzieży z systemu szkolnego oraz nierówność szans rozwoju,
  - przestępczość i wzrastające zagrożenie bezpieczeństwa, szczególnie mienia;

- ubóstwo, ogarniające coraz szerszy krąg społeczeństwa;
- niepełnosprawność, dotycząca ok. 20% mieszkańców miasta;
- problemy osób starych.

Przestrzenne rozmieszczenie zjawisk patologicznych na obszarze miasta jest nierównomierne i pokrywa się z obszarami o najwyższej koncentracji osób nie posiadających pracy; zarazem w większości dzielnice o szczególnym nasileniu tych problemów są obszarami o starzejącej się strukturze demograficznej.

Tabela 44. Główne ulice zamieszkiwane w 2000 roku przez osoby i środowiska w sytuacji problemowej i kryzysowej w Częstochowie

Ulica	Ogólna liczba mieszkańców ulicy	Osoby w sytuacji problemowej		
		Liczba	% mieszkańców ulicy	% mieszkańców miasta
Krakowska	1 596	876	54,8 %	2,6 %
Niepodległości	4 387	667	15,2 %	1,9 %
Warszawska	1 824	542	29,7 %	1,6 %
Aleja Najświętszej Maryi Panny	2 228	533	23,9 %	1,6 %
Sportowa	3 427	532	15,5 %	1,6 %
Kiedrzyńska	3 361	478	14,2 %	1,4 %
Armii Krajowej	3 956	420	10,6 %	1,2 %
Aleja Wolności	595	418	70,2 %	1,2 %
Bohaterów Katynia	7 717	408	5,3 %	1,2 %
Limanowskiego	1 644	405	24,6 %	1,2 %
Starzyńskiego	2 779	394	14,2 %	1,2 %
Michałowskiego	2 160	385	17,8 %	1,1 %

źródło: Atlas problemów społecznych miasta Częstochowy 2000/2001.

Powyższe przesłanki upoważniają do wskazania obszarów miasta znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Obszarami o największej koncentracji wszystkich badanych problemów społecznych są:

- Śródmieście,
- Stare Miasto,
- obszar miasta obejmujący Raków, Błeszno, Bór oraz Ostatni Grosz,
- Osiedle Północ oraz Osiedle Tysiąclecia.

Wg Atlasu Problemów Społecznych Miasta Częstochowy 2000/2001, Dzielnice Śródmieście i Stare Miasto to obszary o szczególnej koncentracji zjawisk kryzysowych i problemów społecznych. W ich obrębie wskazać można obszar o szczególnym nasileniu występowania badanych problemów, wyznaczony ulicami: Piłsudskiego, Aleją Najświętszej Maryi Panny, Krakowską oraz Ogrodową.

Większość badanych zjawisk i problemów społecznych dotyczy młodych osób o podstawowym lub co najwyżej zasadniczym zawodowym wykształceniu, często samotnych lub stanu wolnego. Szansą ograniczenia procesu marginalizacji tej grupy jest podniesienie jej poziomu wykształcenia, tak by mogła ona sobie lepiej poradzić w zmieniającej się rzeczywistości społecznej, w której wykształcenie, w tym co najmniej ogólne średnie, stanowi warunek aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-ekonomicznym miasta i regionu.

Właściwym kierunkiem działania jest realizacja zadań określonych w Powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, której naczelną zasadą jest prowadzenie pracy socjalnej z osobą, rodziną, społecznością lokalną, w celu doprowadzenia do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem oraz maksymalne zaangażowanie w te działania organizacji pozarządowych.

Projekty społeczne powinny być realizowane w powiązaniu z działaniami wspierającymi aktywność gospodarczą w dzielnicach problemowych oraz działaniami poprawiającymi stan szeroko rozumianej infrastruktury społecznej i technicznej.

Należy również zwrócić uwagę na konieczność ukierunkowania działalności organizacji pozarządowych na obszary najbardziej wrażliwe społecznie co powinno znaleźć odzwierciedlenie w sposobie udzielania dotacji gminnych dla organizacji.

3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Struktura przestrzenna Częstochowy odznacza się regularnym, koncentrycznym kształtem obszaru zurbanizowanego, z centralnie zlokalizowaną dzielnicą śródmiejską o wysokiej intensywności zabudowy oraz promienistym układem historycznych dróg prowadzących do miasta, będących zarazem osiami widokowymi na symbol miasta - klasztor na Jasnej Górze. Śródmieście otoczone jest zabudową stopniowo obniżającą wysokość i rozluźniającą się w miarę oddalania od centrum miasta. Osiedla budownictwa wielorodzinnego skupione są w dwóch obszarach przylegających do dzielnicy śródmiejskiej od południa i północy.

Pomiędzy Jasną Górą a historycznym Starym Rynkiem czytelnie wyodrębnia się układ zwartej zabudowy historycznego centrum miasta, uformowany wokół osi Alei Najświętszej Maryi Panny - jednej z najdłuższych głównych ulic w Polsce.

3.1. STRUKTURA UŻYTKOWANIA TERENU

Tabela 45. Struktura użytkowania gruntów w Częstochowie

Rodzaj terenu (dominujące funkcje)	Pow. w ha	odsetek powierzchni ogółem
tereny zwartej zabudowy mieszkaniowo-usługowej (śródmiejskiej)	175	1,1
tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (bokowej)	492	3,1
tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	2390	15,0
tereny usług publicznych i komercyjnych	498	3,1
tereny przemysłowo-składowe	1141	7,1
tereny infrastruktury technicznej	81	0,5
tereny ulic, parkingów i garaży	770	4,8
tereny kolejowe	231	1,4
tereny sportowo-rekreacyjne, zieleń parkowa	303	1,9
ogródki działkowe	261	1,6
Cmentarze	75	0,5
tereny leśne, zadrzewienia	1312	8,2
zbiorniki wodne	91	0,6
grunty rolne w kompleksach, uprawy ogrodnicze	4882	30,6
pozostałe (rozproszone grunty rolne w terenach zurbanizowanych, nieużytki)	3 270	20,5
RAZEM :	15972	100,0

źródło: Opracowanie ekofizjograficzne dla miasta Częstochowy, Biuro Rozwoju Regionu Katowice, 2004

3.2. PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zasady zagospodarowania terenów na obszarze Częstochowy regulują: miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone po 1 stycznia 1995 roku, decyzje o warunkach zabudowy terenu oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Do 31 grudnia 2003 r. obowiązywał w mieście miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego – zmiana planu, przyjęty uchwałą Nr 28/IV/94 Rady Miasta Częstochowy z dnia 27 października 1994 r. Plan ten utracił moc prawną na mocy art. 67 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w brzmieniu ustalonym zmianą ustawy z dnia 13 lipca 2000 r. Pomimo utraty mocy prawnej, plan ogólny stanowi nadal podstawę wydawania decyzji o warunkach zabudowy, ponieważ zgodnie z art. 61 ust. 1 pkt 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, decyzję taką można wydać (pod warunkiem spełnienia pozostałych wymagań, określonych w art. 61 ust. 1 pkt 1-3), dla terenu, który był objęty zgodą na przeznaczenie nierolnicze i nieleśne uzyskaną przy sporządzaniu tego planu. W praktyce oznacza to wszystkie tereny, które były przeznaczone na cele nierolnicze lub nieleśne. Zgodnie z art. 61 ust. 2, bez obowiązku sporządzenia miejscowego planu można też wydawać decyzje o warunkach zabudowy dla inwestycji produkcyjnych, lokalizowanych na terenach przeznaczonych na ten cel w nieobowiązującym już planie.

Gmina posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Częstochowy, (Uchwała Nr 825/LI/2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 21 listopada 2005 roku). Studium jest zapisem polityki przestrzennej umożliwiającym harmonijny rozwój przestrzeni miejskiej.

W roku 2006 przyjęto Uchwałę Nr 970/LX/2006 w sprawie aktualności studium – (Uchwała podjęta przez Radę Miasta Częstochowy w dniu 26 czerwca 2006 roku). Kolejnej oceny aktualności studium dokonano w roku 2008. Uchwałę Nr 311/XXVI/2008 w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych miasta Częstochowy Rada Miasta podjęła w dniu 12 maja 2008 r.

W roku 2006 Rada Miasta Częstochowy przyjęła pierwszą edycję Wieloletniego Programu Sporządzania Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego (Uchwała Nr 970/LX/2006 z dnia 26 czerwca 2006). Uchwałę Nr 311/XXVI/2008 z dnia 12 maja 2008 została przyjęta aktualizacja programu. Zgodnie z aktualnym programem na lata 2008-2010 przewiduje się sporządzenie 15 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym: w roku 2008 – 7, w roku 2009 – 4, w roku 2010 – 4.

Miasto Częstochowa posiada 23 opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów o powierzchni 571 ha (stan na sierpień 2008 r.)

3.3. ZASOBY MIESZKANIOWE

Liczba mieszkań w Częstochowie na koniec roku 2004 wynosiła wg GUS 94239, a na koniec 2006 r. 94892. W tej liczbie mieszczą się zarówno zasoby zamieszkane, jak i niezamieszkane. Dane o mieszkaniach niezamieszkałych zostały zebrane w trakcie Narodowego Spisu Powszechnego. Wg tego źródła, w roku 2002 w ogólnej liczbie 93357 mieszkań, było 4577 mieszkań niezamieszkałych (ok. 5% całego zasobu), z tego 714 opuszczonych, przeznaczonych do rozbiórki. 87% opuszczonych mieszkań było własnością prywatną, 54 mieszkania (ok. 7%) należały do gminy, pozostałe stanowiły własność innych podmiotów. Spośród wolnych mieszkań przeznaczonych do zamieszkania, których było 3854, ok. 1500 znajduje się w budynkach wybudowanych przed 1939 r.

Tabela 46. Mieszkania według stanu wykorzystania i własności

	ogółem	zamieszkane stale		niezamieszkane				
		liczba	% ogółem	Razem	przeznaczone do stałego zamieszkania	% ogółem	przeznaczone do rozbiórki	% ogółem
OGÓŁEM	93357	87589	93,8%	4568	3854	4,1%	714	0,8%
z tego stanowiące własność :								
Osób fizycznych	35852	31824	36,3%	3306	2686	69,7%	620	86,8%
Spółdzielni mieszkaniowych	43035	41820	47,7%	866	843	21,9%	23	3,2%
Gminy	11798	11457	13,1%	256	202	5,2%	54	7,6%
Skarbu Państwa	454	444	0,5%	8	5	0,1%	3	0,4%
Zakładów pracy	1218	1108	1,3%	85	81	2,1%	4	0,6%
Pozostałych podmiotów	1000	936	1,1%	47	37	1,0%	10	1,4%

źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Tabela 47. Mieszkania według form własności w 2006

	<i>Mieszkania</i>	<i>Izby</i>	<i>Powierzchnia użytkowa mieszkań</i>
OGÓŁEM	94 892	310 949	5 659 360
Z tego stanowiące własność:			
Gminy (komunalne)	11 485	31 642	513 689
Spółdzielni mieszkaniowych	42 192	136 002	2 083 601
Zakładów pracy	1 151	3 070	49 887
Osób fizycznych	39 256	137 904	2 969 017
Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS)	179	546	8 668
Pozostałych podmiotów	629	1 785	34 498

źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Według spisu powszechnego w 2002 roku, zasoby zamieszkane wynosiły 88 148 mieszkań (z tego 559 stanowiły mieszkania przeznaczone do czasowego lub sezonowego zamieszkania, a 87589 - mieszkania zamieszkane stale). Przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu wynosi w Częstochowie 3,28, a przeciętna powierzchnia użytkowa:

- mieszkania: 58,9 m² (woj. śląskie - 65,7 m², miasta - 60,5 m²)
- przypadająca na 1 osobę : 20,8 m² (woj. śląskie - 23,1 m², miasta - 22,1 m²).

W strukturze zasobów wg wielkości największą grupę stanowią mieszkania o powierzchni 40-49 m² oraz 50-59 m² (stanowią odpowiednio - 23% i 22% zasobów zamieszkanym). Spółdzielnie mieszkaniowe posiadają około 48% ogólnej liczby mieszkań w Częstochowie, ponad 36% należy do osób fizycznych, a 12,6% stanowi zasoby komunalne (w całym województwie śląskim mieszkania komunalne stanowią przeciętnie 13,6%, w miastach - 16,21%).

Wg danych NSP w budynkach najstarszych, wybudowanych przed 1918 rokiem skupia się 6,5% powierzchni mieszkań w Częstochowie (są to 7083 mieszkania zamieszkane i 824 mieszkania niezamieszkane). Około 8% powierzchni mieszkań znajduje się w budynkach zbudowanych w okresie międzywojennym (1918 - 1944); mieszkań takich jest 7713, w tym 664 niezamieszkane. Najwięcej zasobów mieszkaniowych, bo około 70% mieści się w budynkach wybudowanych w okresie powojennym (1945 - 1988). Mieszkania w najnowszym budownictwie (od 1989 r.) stanowią około 15% powierzchni ogólnej mieszkań w mieście.

Tabela 48. Stan wyposażenia mieszkań zamieszkanym w media

<i>mieszkania wyposażone w:</i>	<i>liczba mieszkań</i>	<i>% ogółu mieszkań w mieście</i>
wodociąg	86723	98,00%
w tym: z sieci lokalny	85880	97,00%
	843	0,96%
ustęp splukiwany	83946	95,00%
w tym: do sieci	76562	87,00%
do urządzenia lokalnego	7384	8,40%
łazienkę	81991	93,01%
ciepłą wodę bieżącą	79051	89,68%
w tym ogrzewaną: poza mieszkaniem	9995	11,34%
w mieszkaniu	69056	78,34%
gaz	80191	90,97%
w tym: z sieci	65224	73,99%
z butli	14967	16,98%
centralne ogrzewanie	73670	83,58%
w tym: zbiorowe	54504	61,83%
indywidualne	19166	21,74%

źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Zasoby substandardowe

Wg NSP 2002, 5300 zamieszkanym mieszkań ma powierzchnię mniejszą od 30 m² (z tego 1012 należy do gminy, 2343 do osób fizycznych, pozostałe - do spółdzielni mieszkaniowych i innych podmiotów). 3774 spośród zamieszkanym mieszkań stanowią

lokale 1-izbowe (bez wydzielonej kuchni); z tego 623 nie miały wodociągu sieciowego, a 1339 - ustępu spłukiwanego.

Komunalny zasób mieszkaniowy

Wg Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Częstochowa na lata 2005 – 2010 (Uchwała Nr 508/XXXVII/2004 Rady Miasta Częstochowy z dnia 26 listopada 2004 roku), w dniu 30 sierpnia 2004 r. mieszkaniowy zasób Gminy Częstochowa tworzyło 11188 lokali mieszkalnych, znajdujących się w 246 budynkach stanowiących 100% własność gminy oraz w 362 budynkach wspólnot mieszkaniowych. Na dzień 30 czerwca 2008r. mieszkaniowy zasób Gminy Częstochowa tworzyło 10.562 lokali mieszkalnych, znajdujących się w 208 budynkach stanowiących 100% własność gminy, 384 budynkach wspólnot mieszkaniowych oraz 14 budynkach, w których gmina jest współwłaścicielem. Przeciętna wielkość mieszkania w zasobach komunalnych wynosi 45 m². Gmina posiada 349 lokali socjalnych, natomiast zapotrzebowanie jest prawie trzykrotnie większe.

W latach 2005–2012 nie przewiduje się znacznej zmiany wielkości zasobów Gminy Częstochowa. W okresie od 2005 do 2007 oddano do użytkowania 65 lokali mieszkalnych gminy i 204 TBS-u. Do 2012 roku będzie oddanych 128 mieszkań komunalnych i 204 lokali mieszkalnych TBS-u.

Ze względu na zły stan techniczny budynków w latach 2005-2008 wyburzono 11 budynków. Pozostało do wyburzenia 37 budynków. Zakłada się, iż w miejsce obiektów o złym stanie technicznym, przeznaczonych do rozbiórki, jak również nieruchomości zwróconych właścicielom oraz mieszkań sprzedanych, w celu utrzymania ilości mieszkań komunalnych na obecnym poziomie pozyskiwane będą nowe lokale, poprzez: budowę nowych budynków komunalnych, adaptację obiektów hotelowych, internatów, obiektów przemysłowych na cele mieszkaniowe, zakup budynków.

Pozyskiwanie lokali socjalnych będzie prowadzone w wyniku:

- przekształcania lokali komunalnych o obniżonym standardzie,
- adaptacji na lokale socjalne budynków i lokali niemieszkalnych,
- budowy budynków o obniżonym standardzie przy udziale środków zewnętrznych.

Potrzeby remontowe w zasobach mieszkaniowych są bardzo duże, co wynika z ich wieku – tylko 7% budynków powstało po roku 1970, 34% - przed rokiem 1950, a 41% w latach 1950 - 1960.

Większość budynków wymaga wykonania remontów kapitalnych, dociepleń, kompleksowej wymiany instalacji i stolarki otworowej. W 243 budynkach nie ma centralnego ogrzewania, w tym znaczna część opalana piecami na węgiel.

Zarządzanie miejskim zasobem powierzono Zakładowi Gospodarki Mieszkaniowej TBS Sp. z o.o., której 100% udziałów posiada Gmina Częstochowa. Zakresem działania ZGM TBS Sp. z o.o. jest sprawowanie zwykłego zarządu budynkami i lokalami stanowiącymi mienie komunalne gminy. Obecnie Spółka sprawuje zarząd budynkami stanowiącymi:

- mienie komunalne gminy,
- własność Skarbu Państwa – administrowanie powierzone w drodze przetargu,
- własność osób fizycznych nieznanych z miejsca pobytu,
- współwłasność osób fizycznych i gminy (Wspólnoty Mieszkaniowe - 347 budynków, współwłasność z osobami fizycznymi 14 budynków) oraz budynkami pozostającymi w administracji zleconej przez osoby prawne lub fizyczne.

Decyzje w sprawach wykraczających poza zakres czynności zwykłego zarządu, dotyczące między innymi własności, inwestycji, dysponowania zasobem mieszkaniowym pozostają w kompetencji gminy.

Tabela 49. Budynki mieszkalne administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

Budynki ogółem w tym:	Ilość	%	Powierzchnia użytkowa	
			m ²	%
mieszkalne Skarbu Państwa*	7	1,01	13 849,00	1,68
komunalne mieszkalne	570	81,90	695 579,00	84,16
komunalne użytkowe	16	2,30	63 875,00	7,73
prywatne mieszkalne	76	10,92	31 969,00	3,87
prywatne użytkowe	1	0,14	1 281,00	0,15
administracja zlecona	5	0,72	5 108,00	0,62
użytkowe TBS	14	2,01	4 803,00	0,58
mieszkalne TBS	7	1,01	10 072,00	1,22
ogółem	696	100	826 536,00	100

dane ZGM-TBS Sp. z o.o. stan na dzień 30.06.2008

Tabela 50. Lokale mieszkalne i użytkowe administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

Wyszczególnienie	Ilość	%	Powierzchnia użytkowa	
			m ²	%
Lokale mieszkalne administrowane przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.				
wykupione od Skarbu Państwa*	206	1,18	10 831,00	1,40
komunalne	9 864	56,68	440 543,00	56,74
własność Miasta -inny zarząd	494	2,84	21 721,00	2,80
lokale sprzedane	5 659	32,52	255 036,00	32,85
zakładowe	23	0,13	1 113,00	0,14
prywatne	848	4,88	31 969,00	4,12
administracja zlecona	104	0,60	5 108,00	0,66
TBS	204	1,17	10 072,00	1,30
ogółem	17 402	100	776 393,00	100
Lokale użytkowe				
ogółem	602	100	75 903,00	100
lokale wykupione -w zarządzie ZGM	3	0,50	802,00	1,06
prywatne	47	7,80	4 713,00	6,21
własność ZGM	34	5,65	4 803,00	6,33
własność Miasta	496	82,39	63 875,00	84,15
użytkowe Skarbu Państwa*	1	0,17	64,00	0,08
własność Miasta - inny zarząd	21	3,49	1 646,00	2,17
ogółem	602	100	75 903,00	100
Garáže				
własność Miasta	98	64,05	1 637,00	53,12
prywatne	11	7,19	201,00	6,52
własność TBS	44	28,76	1 244,00	40,36
ogółem	153	100	3 082,00	100

dane ZGM-TBS Sp. z o.o. stan na dzień 30.06.2008

Tabela 51. Wiek budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

Wyszczególnienie	Ilość	Pow. (m ²)
Budynki komunalne mieszkalne, w tym:	570	695 579,00
budynki do roku 1950	213	128569,00
budynki z lat 1950 - 1960	241	364800,00
budynki z lat 1960 - 1970	83	113406,00
budynki z lat 1970 - 1980	23	73210,00
budynki z lat 1980 - 1990	5	4632,00
budynki po roku 1990	5	10962,00

dane ZGM-TBS Sp. z o.o. stan na dzień 30.06.2008

Tabela 52. Stan techniczny budynków mieszkalnych administrowanych przez ZGM.-TBS Sp. z o.o.

L.p.	Budynki ogółem w tym:	Ilość	Stan dobry	Wartość %	Stan przeciętny	Wartość %	Stan zły	Wartość %
1.	komunalne - mieszkalne	570	7	1,3	483	84,7	80	14
2.	komunalne - użytkowe	16	3	18,75	13	81,25	0	0,00
3.	prywatne mieszkalne	76	1	1,3	49	64,5	26	34,2
4.	prywatne użytkowe	1	0	0	1	100	0	0

dane ZGM-TBS Sp. z o.o. stan na dzień 30.06.2008

Zarządzanie miejskim zasobem powierzono Zakładowi Gospodarki Mieszkaniowej TBS Sp. z o.o., której 100% udziałów posiada Gmina Częstochowa. Zakresem działania ZGM TBS

Sp. z o.o. jest sprawowanie zwykłego zarządu budynkami i lokalami stanowiącymi mienie komunalne gminy. Obecnie Spółka sprawuje zarząd budynkami stanowiącymi:

- mienie komunalne gminy
- własność Skarbu Państwa – administrowanie powierzone w drodze przetargu
- własność osób fizycznych nieznaną z miejsca pobytu
- współwłasność osób fizycznych i gminy (Wspólnoty Mieszkaniowe - 365 budynków) oraz budynkami pozostającymi w administracji zleconej przez osoby prawne lub fizyczne.

Decyzje w sprawach wykraczających poza zakres czynności zwykłego zarządu, dotyczące między innymi własności, inwestycji, dysponowania zasobem mieszkaniowym pozostają w kompetencji gminy.

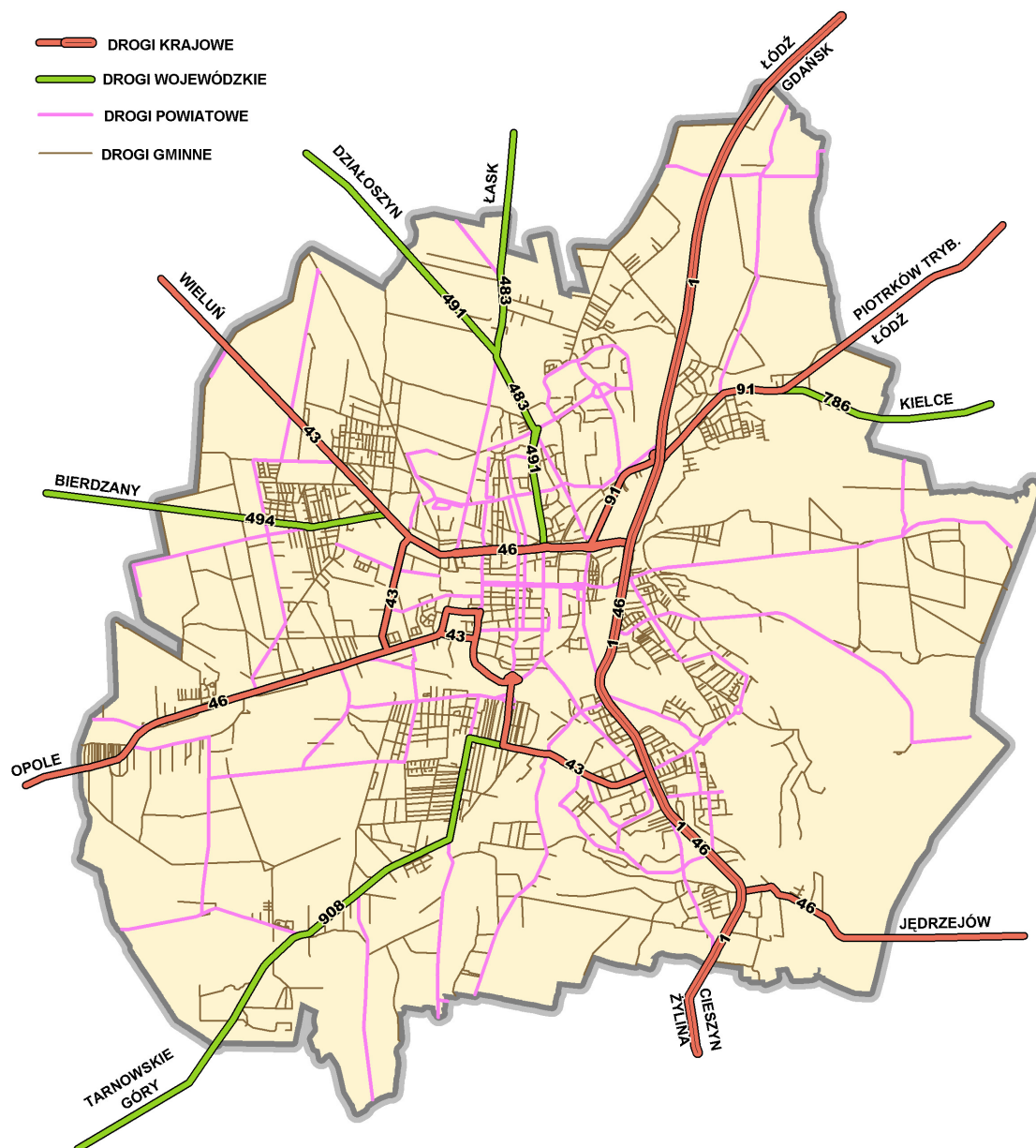
3.4. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Częstochowa jest ważnym węzłem komunikacji drogowej. Miasto leży na trasie jedenastu dróg rangi regionalnej i krajowej, w tym drogi krajowej nr 1 (DK-1) łączącej Gdańsk, Warszawę, Łódź ze Śląskiem. Przez Częstochowę przebiegać będzie projektowana autostrada A1 łącząca Skandynawię z krajami południowej Europy. Istniejący układ transportowy zapewnia bezpośrednie lub pośrednie połączenie Częstochowy z wszystkimi ważniejszymi regionami i miastami w kraju oraz z przejściami granicznymi. W pobliżu miasta znajduje się prywatne lotnisko Rudniki, częściowo służące celom Aeroklubu Częstochowskiego. Najbliższe regionalne porty lotnicze to: Katowice-Pyrzowice (ok. 60 km od Częstochowy) i Kraków-Balice (ok. 115 km).

Łączna długość sieci dróg publicznych w Częstochowie to 616,6 km w tym 46,4 km dróg krajowych, 20,5 km dróg wojewódzkich, 127,2 km dróg powiatowych oraz 422,5 km dróg gminnych (Stan na dzień 31.12.2007 r.).

Cały obszar Częstochowy oraz okolicznych gmin obsługiwany jest przez komunikację publiczną autobusową i tramwajową. Organizacją tej komunikacji zajmuje się Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. w Częstochowie. W Częstochowie działa również zewnętrzna komunikacja autobusowa obsługująca linie autobusowe lokalne i regionalne. Większość połączeń jest realizowanych przez PKS Częstochowa.

Częstochowa jest ważnym węzłem kolejowym. Zbiega się tutaj 5 linii kolejowych z kierunków: Warszawa (Koluszki), Katowic, Opola, Kielc, Siemkowic (odgańlenie magistrali węglowej Śląsk – Porty). Linie te są zelektryfikowane. W Częstochowie są dwie stacje kolejowe i dwa dworce: Częstochowa Osobowa, Częstochowa Stradom oraz 5 przystanków: Aniołów, Gnaszyn, Raków, Mirów i Rząsawa. Linia kolejowa relacji Warszawa – Katowice, przebiegająca przez Częstochowę, objęta jest międzynarodową umową AGTC.

Rysunek 4 Kategorie dróg publicznych w Częstochowie

3.5. DZIEDZICTWO KULTUROWE I OCHRONA ZABYTKÓW

Obecnie na terenie Częstochowy obowiązują następujące formy ochrony zabytków:

- pomnik historii,
- zabytki wpisane do rejestru, wśród których znajdują się układy urbanistyczne oraz pojedyncze obiekty.

Pomnik historii

W Częstochowie zabytkiem objętym szczególną ochroną jest Zespół Klasztoru o. o. Paulinów na Jasnej Górze wraz z parkami 3 Maja oraz S. Staszica, który został uznany zarządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994 r. za pomnik historii, w celu zachowania, ze względu na historyczne, artystyczne i autentyczne wartości zespołu, a także jego wartości społeczne, kulturowe i narodowe - Jasnej Góry jako duchowej stolicy Narodu oraz polskiego i światowego centrum

pielgrzymkowego, funkcjonującego nieprzerwanie od sześciu stuleci. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego Zespół Klasztoru o.o. Paulinów na Jasnej Górze proponowany jest do wpisu na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO.

Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Na terenie miasta ochronie prawnej poprzez wpis do rejestru zabytków, zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami podlegają (zespół klasztorny o.o. Paulinów na Jasnej Górze, układ urbanistyczny obejmujący Stare Miasto, Rynek Wieluński, ul. Św. Barbary, Aleja Najświętszej Maryi Panny, 3 historyczne cmentarze: Św. Rocha, Kule i żydowski).

Do rejestru zabytków wpisanych jest 145 obiektów lub zespołów budowlanych lub układów urbanistycznych, w zdecydowanej większości położonych na obszarze Śródmieścia, Starego Miasta oraz dzielnic Częstochówka-Parkitka i Podjasnogórska. Łączna powierzchnia nieruchomości, na których zlokalizowane są te obiekty wynosi ok. 28 ha.

Ewidencja zabytków

W Częstochowie została założona ewidencja zabytków, o której mowa w art. 21 ustawy o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami.

W trakcie pracy nad aktualizacją MPR został opracowany dokument pod nazwą:

Gminna Ewidencja Zabytków, składająca się z trzech części i zawierająca:

Część I- Obiekty Zabytkowe wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego (146 pozycji)

Część II A- Obiekty zabytkowe nie wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Śląskiego, objęte spisem obiektów posiadających karty ewidencyjne (33 pozycje obejmujące 68 obiektów)

Część III- Stanowiska archeologiczne i ślady dawnego osadnictwa wg kart ewidencyjnych KESA (123 pozycje)

Inne zabytki nieruchome

Oprócz obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków na terenie Częstochowy istnieją inne zabytki nieruchome posiadające wartości historyczne i kulturowe. Jest to grupa 158 obiektów i zespołów budowlanych, posiadających walory architektoniczne i historyczne. Należą do nich między innymi zabytki architektury przemysłowej.

Na terenie Częstochowy występują również ruchome zabytki przemysłowe – maszyny, urządzenia, budowle. Wartości te są narażone na najszybsze niszczenie, ponieważ nie zostały zinwentaryzowane.

3.6. UWARUNKOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA

Częstochowa leży pomiędzy dwoma istotnymi przyrodniczo obszarami: Jurą Krakowsko-Częstochowską (obszar węzłowy sieci ECONET o znaczeniu międzynarodowym) oraz kompleksem lasów położonych na zachód od miasta (obszar węzłowy sieci ECONET o znaczeniu krajowym). W granicach miasta występują obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego - granice miasta obejmują tylko niewielki skrawek (około 8.3 ha) wchodzący w skład Parku Orlich Gniazd. Większą powierzchnię obejmuje otulina Zespołu Parków Krajobrazowych.

Obecnie tj. od dnia 5.12.2006 r. na terenie Częstochowy znajduje się 17 pomników przyrody ożywionej w tym 16 pojedynczych drzew – indywidualnych pomników przyrody

zlokalizowanych przede wszystkim w parkach podjasnogórskich oraz w parku przy ul. Zbyszka oraz jednogatunkowa aleja „Aleja Brzozowa”, utworzona z 385 drzew brzozy brodawkowatej rosnących wzdłuż ul. Bialskiej.

Na terenie Częstochowy nie występują tereny zdegradowane na skutek klęsk żywiołowych oraz ruchów masowych; nie stwierdzono również występowania naturalnych zagrożeń geologicznych. W granicach Częstochowy nie ma ustanowionych obszarów ograniczonego użytkowania ze względu na występowanie uciążliwości dla środowiska, o których mowa w art. 135 ustawy Prawo ochrony środowiska. W granicach miasta występują następujące rodzaje terenów zdegradowanych w wyniku działalności człowieka:

- tereny historycznej eksploatacji rud,
- wyrobiska poeksploatacyjne,
- hałdy.

Źródłem zagrożeń środowiska naturalnego w Częstochowie są głównie działające tutaj zakłady przemysłowe. Główne substancje zanieczyszczające powietrze to pył, tlenek węgla, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki oraz węglowodory. Źródłami zanieczyszczenia są zakłady przemysłowe, osiedlowe kotłownie, transport, zanieczyszczenia napływające z rejonów Śląska i Opola.

Źródłami wody pitnej dla mieszkańców miasta są zbiorniki wód podziemnych. Ze względu na brak naturalnej izolacji geologicznej, zanieczyszczenia z powierzchni ziemi mogą łatwo przenikać do wód podziemnych. Źródłami zanieczyszczeń wód podziemnych są hałdy poprodukcyjne, wody Warty, nawozy i środki ochrony roślin, opady atmosferyczne, dzięki wysypiska odpadów. Wody powierzchniowe na terenie miasta są pozaklasowe z uwagi na wysoką zawartość związków azotu i bakterii Coli.

Dużym problemem miasta jest hałas, który jest wynikiem przede wszystkim wzmożonego ruchu drogowego. W niektórych obszarach miasta, głównie przyległych do najbardziej ruchliwych arterii komunikacyjnych, przekracza wartości dopuszczalne.

Gleby na terenie miasta generalnie spełniają wymogi normowe, zdarzają się jednak obszary o podwyższonej zawartości zanieczyszczeń. Wyraźnie wyższe poziomy zanieczyszczeń metalami ciężkimi stwierdzono w sąsiedztwie Huty Częstochowa. Potencjalnym źródłem zagrożenia dla środowiska może być transport drogowy i kolejowy materiałów niebezpiecznych.

Na terenie miasta istnieje jedno czynne składowisko odpadów przemysłowych, zlokalizowane w sąsiedztwie Zakładu Elektroenergetycznego H. Cz. „Elsen”.

Zmieszane odpady komunalne z terenu miasta Częstochowy są składowane na składowisku zlokalizowanym w miejscowości Sobuczyna, gmina Poczesna. Właścicielem składowiska jest Gmina Miasto Częstochowa. Składowiskiem tym zarządza Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.

Na terenie miasta Częstochowy obowiązuje przyjęty Uchwałą Nr 956/LIX/2006 z dnia 22 maja 2006r. przez Radę Miasta Częstochowy regulamin utrzymania czystości i porządku dla miasta Częstochowy, w którym to wprowadzono selektywną zbiórkę odpadów komunalnych u źródła.

Przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie odbioru odpadów komunalnych (w tym odpadów selektywnie zebranych) od właścicieli nieruchomości zapewniają mieszkańcom Częstochowy pojemniki, kontenery lub worki umożliwiające gromadzenie odpadów komunalnych na terenach nieruchomości.

Ponadto na terenie Częstochowy działa mobilny punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych (MPZON), który odbiera od mieszkańców odpady niebezpieczne ze strumienia odpadów komunalnych. Zbiórka odpadów jest prowadzona na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej. Odbywa się ona w 72 punktach zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem z administracją osiedli mieszkaniowych.

3.7. WŁASNOŚĆ GRUNTÓW I BUDYNKÓW

Strukturę własności gruntów miasta Częstochowa charakteryzuje niewielki udział mienia komunalnego, którego grunty są w przeważającej części mało atrakcyjne z punktu widzenia potencjalnych inwestorów - są rozproszone, a znaczną ich część stanowią tereny zajęte przez urządzenia infrastruktury technicznej oraz tereny zieleni.

Tabela 53. Liczba działek i powierzchnia gruntów należących do miasta i do Skarbu Państwa

Forma władania	2003		2006		2007	
	Liczba działek	Powierzchnia [ha]	Liczba działek	Powierzchnia [ha]	Liczba działek	Powierzchnia [ha]
Grunty gminne	10 493	2239,00	11 994	2597,95	12763	2612
Grunty Skarbu Państwa	7807	3369,00	6859	2856,48	6127	3492
Udział powierzchni gruntów gminy w stosunku do ogólnej powierzchni miasta [%]	14,02%		16,27%		16,36%	

3.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Zaopatrzenie w wodę

Komunalnymi sieciami i urządzeniami wodociągowymi na terenie miasta zarządza Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego. Zasilanie miasta w wodę pitną i przeznaczoną do celów produkcyjnych następuje z ujęć lokalnych oraz wodociągów magistralnych.

Wodę do celów przemysłowych z wód powierzchniowych pobierają Huta Częstochowa S.A. około 6 300 m³/d z rzeki Warty oraz około 270 m³/d z rzeki Stradomki zakłady zlokalizowane na terenach dawnych zakładów Stradom i Elanex.

Działalność gminy w zakresie eksploatacji ujęć wody na obszarze miasta Częstochowy oraz gmin wchodzących w skład Związku Komunalnego Gmin ds. Wodociągów i Kanalizacji w Częstochowie prowadzona przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A. obejmuje eksploatację:

- ujęć głębinowych wody o wydajności 120 tys.m /dobę wraz ze stacjami uzdatniania wody, w tym dwa ujęcia znajdują się na terenie Częstochowy "Mirów" o wydajności eksploatacyjnej 12 700 tys. m /rok, „Wielki Bór" o wydajności eksploatacyjnej 1 489 tys. m /rok,
- sieci wodociągowej o łącznej długości 2201,8 km, w tym 1015,37 km na terenie miasta Częstochowy,
- sieci kanalizacyjnej (wraz z przyłączami) o łącznej długości 933,81 km, w tym 649,99 km na terenie Częstochowy,
- siedmiu gminnych oczyszczalni ścieków (Olsztyn, Kłobuck, Blachownia, Rybna, Huta Stara, Kolonia Poczesna, Miedźno).

Odprowadzenie ścieków

Komunalnymi sieciami i urządzeniami kanalizacyjnymi na terenie miasta zarządza Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A.. System kanalizacyjny obejmuje 91,55 % terenów zainwestowanych miasta, z pozostałych ścieki są po części odprowadzane do osadników bezodpływowych i wywożone. Miasto realizowało program ISPA, dzięki któremu powstało na terenie miasta nowych 82,8 km kanalizacji sanitarnej, 1 km głównego kolektora deszczowego i 21 przepompowni ścieków. 100% istniejącej kanalizacji posiada charakter rozdzielczy w większości grawitacyjny i zbiera ścieki w ramach czterech zlewni: Centralnej Oczyszczalni Ścieków Warta, Oczyszczalni Dźbów, Oczyszczalni Blachownia i Oczyszczalni przemysłowej Huty

Częstochowa (eksploatowanej przez Zakład Elektroenergetyczny H. Cz. ELSSEN Sp. z o. o.). Na części obszaru uwarunkowania fizjograficzne wymuszają realizację pompowni i odcinków kolektorów tłocznych.

Ścieki z terenu miasta Częstochowy utylizuje Oczyszczalnia Ścieków „WARTA” S.A. w Częstochowie w dwóch oczyszczalniach: Centralnej Oczyszczalni Ścieków przy ul. Srebrnej i Oczyszczalni Dźbów.

Centralna Oczyszczalnia Ścieków w Częstochowie przy ul. Srebrnej jest oczyszczalnią komunalną działającą na zasadzie komór osadu czynnego. Dociera do niej 70% ścieków bytowo-gospodarczych, w tym 30% ścieków przemysłowych. Zlewnia oczyszczania obejmuje zasadniczą część miasta Częstochowy. Druga oczyszczalnia jest zlokalizowana przy ul. Anyżkowej w dzielnicy Dźbów. Jest to oczyszczalnia zblokowana działająca na zasadzie komór osadu czynnego. Oczyszczalnia ta ma charakter lokalny i obejmuje ścieki bytowo-gospodarcze z dzielnicy oraz terenów przyległych.

Odprowadzenie wód opadowych i roztopowych

Sieciami i urządzeniami do odprowadzania i podczyszczania wód opadowych i roztopowych na terenie miasta zarządza Miejski Zarząd Dróg. Najpełniejszym systemem odprowadzania wód opadowych i roztopowych charakteryzuje się zlewnia rzeki Warty obejmująca Kucelin, Dąbie, Zawodzie, Stare Miasto, Osiedle Północ i Wyczerpy Dolne.

Nieco gorszy poziom panuje w obrębie zlewni rzeki Stradomki obsługującej Zacisze, Stradom i południową część Śródmieścia, oraz za pośrednictwem dopływów Lisiniec i Liszkę Górną do wododziału biegnącego w rejonie ulicy Legnickiej, a także zlewni rzeki Konopka obejmującej w części Kuźnicę Pierwszą, Sabinów, Wrzosowiak, Błeszno i Raków. System odprowadzający ścieki deszczowe do odbiorników o łącznej długości 368 km jest wyposażony na wylotach w 10 urządzeń podczyszczających (separatory i piaskowniki).

Energetyka ciepła

Na terenie Częstochowy według stanu na koniec roku 2007, potrzeby ciepłe odbiorców pokrywane są z:

- trzech źródeł ciepła pracujących na potrzeby miejskiego systemu ciepłowniczego;
- trzech wyspowych systemów ciepłowniczych eksploatowanych przez Fortum Częstochowa SA;
- czterech lokalnych kotłowni eksploatowanych przez Fortum Częstochowa SA (zasilających nie więcej niż dwa budynki);
- 70 zinwentaryzowanych kotłowni lokalnych o mocy zainstalowanej od 100 kW wzwyż;
- szeregu kotłowni lokalnych i indywidualnych o mocy poniżej 100 kW;
- indywidualnych ogrzewań piecowych.

Głównym dystrybutorem ciepła jest Fortum Częstochowa S.A. Układ sieci magistralnych łączących poszczególne źródła ciepła pozwala w sytuacjach awaryjnych na częściowe zasilanie pewnych rejonów miasta z różnych źródeł.

Zakład Energetyczny H.Cz. ELSSEN posiada sieć parową oraz sieć gorącej wody, które służą zaopatrzeniu w ciepło odbiorców zlokalizowanych na terenach po dawnej Hucie Częstochowa.

Systemy ciepłownicze pokrywają ok. 56% całkowitego zapotrzebowania mocy cieplnej odbiorców. Centralny system ciepłowniczy miasta zapewnia, przy normalnej pracy bezpieczeństwo pokrycia potrzeb cieplnych przyłączonych do niego odbiorców.

W wyniku budowy przez Fortum Częstochowa S.A. elektrociepłowni, powstanie duże lokalne źródło ciepła i energii elektrycznej, co w znaczący sposób poprawi bezpieczeństwo zaopatrzenia miasta w ciepło i energię elektryczną. Nowy obiekt realizowany jest na terenie przylegającym do istniejącej ciepłowni Rejtan. Elektrociepłownia w swojej koncepcji wpisuje się scenariusz wspierania wysokosprawnej kogeneracji wykorzystującej jednocześnie współspalanie biomasy, zgodnej z „Załoženiami do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Częstochowy”, uchwalonymi w roku 2004 i zaktualizowanymi w roku 2007.

Jednostka ta będzie podstawowym źródłem wytwórczym. Moc cieplna elektrociepłowni wyniesie 120 MW przy mocy elektrycznej 64 MW. Planowane zakończenie inwestycji w sezonie grzewczym 2009/2010.

Zaopatrzenie w gaz

Podmiotem prowadzącym zaopatrzenie Częstochowy w gaz jest Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.

System gazowniczy Częstochowy posiada następujące cechy:

- sieci gazowe są dostępne w znacznej części na zamieszkałym obszarze miasta,
- silnie rozbudowany jest system sieci niskiego ciśnienia z występowaniem sieci o dużych średnicach (do DN 500 włącznie), co jest charakterystyczne dla miejskich systemów gazowniczych zasilanych w przeszłości gazem miejskim z lokalnych źródeł,
- brak występowania starych odcinków gazociągów żeliwnych, technologii rur kielichowych,
- możliwość sekcjonowania spójnej sieci na autonomiczne.

Częstochowa, według stanu na koniec roku 2007, korzysta z gazu ziemnego wysoko-metanowego GZ-50, rozprowadzanego przez Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-System S.A. Dla terenu Częstochowy gaz dostarcza OGP GAZ-SYSTEM Oddział w Świerklanach. Dystrybucją gazu na terenie miasta jest Górnośląski Operator Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. Częstochowa posiada tzw. stary system gazowy, zasilany pierwotnie gazem koksowniczym z huty. Obejmuje on przeważającą część obszaru miasta i praktycznie wszystkie możliwe do podłączenia budynki. Cechy charakterystyczne to silnie rozbudowany system niskiego ciśnienia z występowaniem rur o znacznych średnicach do DN 500mm.

Na terenie miasta występuje jeden węzeł Częstochowa o przepustowości 120 tys. m³/h oraz 5 stacji redukcyjno - pomiarowych I stopnia (Błeszno, Rolnicza, os. Północ, Zarankiewicza, Rozdolna) o przepustowościach od 1,6 do 15 tys. m³/h.

Obecnie realizowany jest gazociąg przesyłowy Lubliniec – Częstochowa DN 500, PN 8,4 MPa. Natomiast gazociąg przesyłowy Częstochowa – Bobry DN 500, PN 8,4 MPa (i dalej w kierunku na Piotrków Trybunalski oraz na Mory pod Warszawą), uwzględniony został w „Planie Rozwoju OGP G AZ-SYSTEM SA na lata 2007-2009”.

Przedmiotowe gazociągi będą miały bardzo istotne znaczenie dla zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego Częstochowy w zakresie zaopatrzenia w gaz. Gazociągi te będą również służyły wzmocnieniu całego krajowego systemu gazowniczego, poprawie zasilania Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i aglomeracji łódzkiej, a także pozwolą na zasilenie w gaz gmin, przez które będą przebiegać. To ostatnie w szczególności dotyczyć będzie gmin Boronów, Herby i Blachownia.

3.9. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Obszar RM 1 - Śródmieście:

- Niska atrakcyjność i zły stan techniczny fragmentów przestrzeni publicznych miasta, brak infrastruktury do obsługi imprez społeczno-kulturalnych.
- Pogłębiająca się dekapitalizacja zabudowy mieszkaniowej.
- Wysoki udział zasobów mieszkaniowych w strefach objętych rygorami konserwatorskimi, podnoszącymi koszty remontów, przy postępującej degradacji społecznej i technicznej tych obszarów.
- Rosnące zagrożenie przestępczością i narastające zjawiska patologii społecznej, obniżające atrakcyjność obszaru dla inwestorów (zwłaszcza rejon Starego Miasta).
- Osłabienie rozwoju gospodarczego.
- Obiekty dysharmonijne, szpecące w historycznych układach urbanistycznych.

- Niski udział własności komunalnej, praktycznie uniemożliwiający podejmowanie systemowej rehabilitacji zabudowy.
- Zły stan techniczny dróg i niedostosowanie do intensywnego ruchu pielgrzymkowego.
- Brak zróżnicowanej pod względem standardu bazy turystycznej, w tym atrakcyjnych, unikalnych obiektów - magnesów, spełniających potrzeby wymagających turystów.
- Zespoły zabudowy o ograniczonej dostępności komunikacyjnej, blokującej możliwość bardziej intensywnego użytkowania.
- Niedostateczna dostępność komunikacyjna.
- Ogrzewanie piecowe lub z lokalnych kotłowni opalanych paliwem stałym, powodujące znaczne zanieczyszczenie powietrza.
- Brak planów miejscowych na obszarach śródmiejskich, potencjalnie umożliwiających uporządkowanie przestrzeni publicznych.

Obszar RM 2 - Raków - Ostatni Grosz:

- Nagromadzenie patologii społecznych i rosnąca przestępczość, obniżające atrakcyjność obszaru jako miejsca zamieszkania i podejmowania działalności gospodarczej.
- Dekapitalizacja infrastruktury społecznej i technicznej.
- Zaniedbane lokalne przestrzenie publiczne; brak prawidłowo ukształtowanych centrów lokalnych mogących służyć integracji lokalnej społeczności.
- Niewystarczająca infrastruktura sportowo-rekreacyjna i kulturalna - brak możliwości spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży.
- Niski status ekonomiczny mieszkańców, powodujący spadek opłacalności i likwidację działalności handlowych i usługowych.
- Zły stan techniczny zasobów mieszkaniowych.

Obszar RP 1 - Papiernia - Warta:

- Nieuporządkowany teren w pobliżu nowobudowanego centrum handlowego negatywnie wpływający na południową część tego obszaru.
- Prywatna własność terenu, ograniczająca możliwości oddziaływania Gminy na kierunki zagospodarowania.
- Plan miejscowy, umożliwiający zagospodarowanie obszaru o niefunkcjonalnym charakterze i nieestetycznym wyglądzie został uchwalony dla terenu Papierni, jest potrzeba uchwalenia planu dla pozostałego obszaru.

Obszar RP 2 - Wełnopol - Elanex:

- Rozległe, nieefektywnie wykorzystane tereny zdegradowanej zabudowy przemysłowej wraz z towarzyszącą zabudową mieszkaniową.
- Obiekty architektury przemysłowej posiadające wartość zabytkową, nie posiadające skutecznej ochrony prawnej.
- Złożony stan prawny (obciążenie nieruchomości wierzytelnościami), uniemożliwiający Gminie skuteczny wpływ na przekształcenia zagospodarowania.
- Zagrożenie chaotycznymi przekształceniami struktury przestrzennej w wyniku podziałów geodezyjnych dokonywanych w związku ze sprzedażą majątku przez likwidatora.
- Brak planu miejscowego, potencjalnie umożliwiający zagospodarowanie obszaru o konfliktowym, uciążliwym, niefunkcjonalnym charakterze i nieestetycznym wyglądzie.

Obszar RP 3 - rejon Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej:

- Niewystarczająca infrastruktura drogowa i techniczna.
- Właściciel terenów – Operator ARP Sp. z o.o. – prowadzi politykę gospodarowania nieruchomościami (a ściślej politykę sprzedaży majątku trwałego przejętego w ramach restrukturyzacji Huty „Częstochowa” S.A.) zgodnie ze swoimi celami.

Obszar RP 4 - Złota Góra:

- Złożona struktura własnościowa.
- Rozległość obszaru, wymagająca wysokich nakładów inwestycyjnych na zagospodarowanie.
- Brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, niezbędnego do zmiany dotychczasowego przeznaczenia przemysłowego na cele rekreacji i sportu.

Obszar RP 5 - rejon stawów "Bałtyk" - "Adriatyk":

- Teren spontanicznie wykorzystywany jako dzikie kąpielisko, stanowi zagrożenie bezpieczeństwa (liczne wypadki).
- Nieefektywnie wykorzystany grunt komunalny, nie spełniający swojej potencjalnej funkcji społecznej (rekreacja i wypoczynek) i nie kreujący dochodów.
- Teren byłej cegielni "Anna" ma możliwość rekreacyjnego wykorzystania, ale wymaga rekultywacji.
- Niewystarczająca infrastruktura komunalna.
- Przewiduje się opracowanie planu miejscowego dla tego terenu. Rozpoczęcie prac planowane jest na rok 2010.

4. PODSUMOWANIE

4.1. DIAGNOZA I ANALIZA AKTUALNEJ SYTUACJI W MIEŚCIE W ASPEKcie ZAGADNIENI: GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH ORAZ UWARUNKOWAŃ PRZESTRZENNYCH (ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I MIEJSKIEGO ŚRODOWISKA ZABUDOWANEGO)

Analiza SWOT miasta Częstochowy

(na podstawie danych zawartych w treści MPR/ załącznik do uchwały Nr 667/XLV/ 2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 23 maja 2005 r., aktualizacji MPR/załącznik do uchwały nr 103/XI/2007 z dnia 14 maja 2007 roku oraz dostępnych dokumentów, a także ankiet przeprowadzonych w ramach aktualizacji MPR).

Analiza SWOT jest narzędziem porządkowania informacji koniecznych do oceny stanu danej sytuacji społeczno - ekonomicznej bądź kondycji i potencjału badanego obszaru. Jest jedną z kilku możliwych technik analitycznych, bada czynniki wewnętrzne związane z aktualną sytuacją oraz czynniki zewnętrzne stanowiące szerszy kontekst zarówno w sensie możliwości / okazji jak i zagrożeń.

Potencjał wewnętrzny miasta Częstochowy

<i>Aspekt/ zagadnienie</i>	<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
Przestrzeń i środowisko zabudowane	<ul style="list-style-type: none"> - Jasna Góra - stolica Polskiego Pielgrzymowania, zabytkowy zespół klasztorny Ojców Paulinów - wykształcona struktura przestrzenna miasta - obszary i obiekty o wartościach zabytkowych (wpisane do rejestru zabytków) - bliskość atrakcyjnych terenów rekreacyjnych: - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego (Jura) - zachodni kompleks leśny - atrakcyjne tereny zielone wewnątrz granic miasta (np. Lisiniec) - dobra dostępność komunikacyjna miasta (poprzez układ drogowy) 	<ul style="list-style-type: none"> - intensywny ruch pielgrzymkowy powiązany ze wzmożonym ruchem kołowym autobusów (w szczególności powoduje okresowe utrudnienia w organizacji ruchu oraz zanieczyszczenie powietrza, hałas i odpady - zbyt mała ilość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - niedostateczna ilość komunalnych zasobów mieszkaniowych - duża ilość zasobów mieszkaniowych wymagających kapitalnego remontu - znaczny udział ogrzewania węglowego - brak naturalnej izolacji geologicznej zbiorników wód podziemnych – źródeł wody pitnej - niedostatek miejsc do parkowania - zły stan techniczny dróg - niewystarczająco rozwinięta baza usług kulturalno-rekreacyjnych - słabo rozwinięta baza turystyczna

Spółeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - szeroki dostęp do usług edukacyjnych dla młodzieży akademickiej (osiem wyższych uczelni) - znaczna ilość organizacji pozarządowych - znaczna liczba inicjatyw i programów o charakterze społecznym 	<ul style="list-style-type: none"> - pogarszająca się sytuacja materialna i społeczna części społeczeństwa - malejąca liczba studentów - wysoki poziom bezrobocia nie rejestrowanego oraz duża liczba osób długotrwale bezrobotnych - niedostosowanie kwalifikacji w stosunku do zapotrzebowania pracodawców - znaczne zróżnicowanie dzielnic miasta pod względem nasilenia zjawisk patologicznych - brak dodatkowych atrakcji, które skłoniłyby turystów do dłuższego pozostania w mieście - niska aktywność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu funduszy
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost liczby spółek prawa handlowego i spółek z udziałem kapitału zagranicznego - nieznaczny wzrost zatrudnienia w sektorze usług (co związane jest ze spadkiem zatrudnienia w przemyśle) - położenie na szlaku komunikacyjnym - duży napływ pielgrzymów i turystów - lokalizacja terenów Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. - lokalizacja nowych zakładów produkcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - spadek liczby pracujących we wszystkich głównych sektorach gospodarki - osłabienie bazy ekonomicznej miasta - słaby przyrost nowych miejsc pracy - zahamowanie rozwoju małych przedsiębiorstw - utrzymujące się bezrobocie - likwidacja dużych zakładów produkcyjnych - utrudnienia w przygotowaniu inwestycji wynikające ze stanów własnościowych - niewykorzystanie potencjału pielgrzymkowego

Czynniki zewnętrzne (uwarunkowania)

<i>Aspekt / zagadnienie</i>	<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
Przestrzeń i środowisko zabudowane	<ul style="list-style-type: none"> - wolne tereny potencjalnie inwestycyjne - możliwość aktywizacji obszarów do nowych funkcji w ramach procesu rewitalizacji - spodziewany wzrost wartości nieruchomości w efekcie procesu rewitalizacji - godzenie obecności różnych funkcji w obszarach rewitalizowanych - rozwój przestrzeni publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> - możliwe ograniczenie dostępności centrum miasta (w trakcie prac rewitalizacyjnych) - postępująca degradacja niektórych obszarów miasta, które, zamiast przyciągać – odstraszy turystów - brak systemowej ochrony prawnej historycznych obiektów post-industrialnych - skomplikowane stany prawne obszarów i nieruchomości przemysłowych - ograniczenie połączeń kolejowych.

Społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - zaangażowanie organizacji pozarządowych w prace socjalne - podniesienie poziomu wykształcenia młodzieży pochodzącej z rodzin patologicznych - stworzenie atrakcyjnej wizji rozwoju przestrzennego miasta - integracja mieszkańców wokół przestrzeni wspólnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - tendencja do „kurczenia się” miasta w związku z ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji - wzrost zagrożenia bezpieczeństwa publicznego w dzielnicach kryzysowych - nasilanie się zjawisk patologicznych - pogorszenie sytuacji społeczno-gospodarczej gmin powiatu częstochowskiego w związku z spadkiem zatrudnienia na terenie Częstochowy - rozwój patologii wśród młodzieży - pauperyzacja oraz postępujące rozwarstwienie społeczne
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - odzyskanie zdolności generowania dochodu przez nieruchomości po rewitalizacji, - aktywizacja prywatnych inwestorów, - zagospodarowanie zdegradowanych terenów przemysłowych do nowych funkcji, - dostęp do korzystnego kredytu z Europejskiego Banku Inwestycyjnego przeznaczonego na inwestycje miejskie - szansa rozwoju rynku usług dla osób w podeszłym wieku w związku ze zjawiskiem starzenia się ludności 	<ul style="list-style-type: none"> - odpływ z miasta w poszukiwaniu pracy młodych, wykształconych pracowników - dalszy spadek wartości nieruchomości i stawek czynszów - niestabilność obowiązujących rozwiązań prawno – finansowych - wysokie koszty dostosowania przedsiębiorstw do standardów unijnych - wybiórcze jednostkowe rozwiązania - brak spójności i koordynacji działań

4.2. WNIOSKI Z ANALIZY SWOT

Przeprowadzona analiza potencjałów oraz szans i zagrożeń wskazuje na wartość zasobów kulturowych i przyrodniczych miasta Częstochowy, które mogą zostać wzmocnione w wyniku procesów rewitalizacyjnych. Nie bez znaczenia dla możliwości rozwojowych miasta oraz realizowanych i planowanych działań rewitalizacyjnych jest jego dogodnie położenie komunikacyjne. Ważne są również uwarunkowania społeczne, wśród których obecność dużej grupy młodzieży studenckiej stanowi mocną stronę miasta, a trudna sytuacja materialna społeczeństwa, a co za tym idzie wzrost zjawisk o charakterze patologicznym, stanowi o jego słabości. Uzupełniające informacje określające kondycję miasta pochodzą z przeprowadzonej ankiety społecznej przeprowadzonej w 2006 r. (MPR edycja 2007), w której ankietowani mieszkańcy Częstochowy wskazali jako największy potencjał rozwojowy miasta Częstochowy jej znaczenie kulturowe jako duchowej stolicy kraju (36% ankietowanych) oraz położenie miasta na szlaku komunikacyjnym (21% wskazań). Pozytywne oddziaływanie tego ostatniego czynnika może być osłabione poprzez zagrożenie związane z ograniczeniem połączeń kolejowych (regionalnych i krajowych).

Ocena słabych stron miasta przez mieszkańców pokrywa się również w dużej części z analizą potencjałów i wskazuje na słabo rozwiniętą bazę turystyczną oraz ograniczenie możliwości korzystania ze środowiska przyrodniczego, ograniczenia możliwości wypoczynku i turystyki (35% ankietowanych). Ankieta pozwoliła również na ocenę obszarów miasta ze względu na ich poziom degradacji społecznej i przestrzennej. Do takich obszarów o cechach kryzysowych należą rejon ulicy Krakowskiej, Stare Miasto- okolice Starego Rynku, Raków, rejon ulicy Warszawskiej, Ostatni Grosz, rejon ulicy Bór. Obszary te zostały wpisane do MPR jako kwalifikujące się do rewitalizacji. Ankietowani wskazali zagrożenie poczucia bezpieczeństwa jako jeden z przejawów pogarszania się jakości życia w mieście (29% odpowiedzi). Zagrożenie to rejestrowane jest przez policję, głównie w obszarze śródmiejskim w okolicach dworców

kolejowego i autobusowego, co pokrywa się z odbiorem społecznym wykazanym w wynikach ankiet.

Analizując szanse rozwojowe miasta oraz możliwe zagrożenia wpływające na dynamikę rozwoju miasta podkreślono, jak ważnym czynnikiem jest możliwość aktywizacji ekonomicznej i społecznej poprzez wprowadzenie nowych funkcji w obszarach rewitalizowanych oraz podniesienie jakości przestrzeni publicznych, a także spodziewany wzrost wartości nieruchomości i odzyskanie możliwości generowania dochodu w wyniku procesów rewitalizacyjnych. Nie bez znaczenia w tych działaniach jest zaangażowanie organizacji społecznych, które prowadzą działalność ukierunkowaną nie tylko na ochronę i wsparcie wrażliwych grup społecznych takich jak bezdomni, uzależnieni itp., ale również na integrację mieszkańców poszczególnych dzielnic wokół przestrzeni wspólnych. Niepokoić może natomiast nie odpowiadająca temu zaangażowaniu zdolność kreowania własnych projektów i pozyskiwania środków zewnętrznych na ich realizację.

Wśród zagrożeń na uwagę zasługuje degradacja niektórych obszarów miasta, które rzutują na wizerunek miasta oraz zagrożenie odpływem młodych wykształconych ludzi z miasta. Odpływ ten wiąże się z widoczną w ostatnich latach w całym kraju falą emigracji zarobkowej, która stanowi rezultat otwarcia się zewnętrznych rynków pracy na skutek poszerzenia Unii Europejskiej. Zjawisko to również nie pozostaje bez wpływu na poziom bezrobocia i kształtowanie się lokalnego rynku pracy. Mieszkańcy miasta, mimo tych zagrożeń, widzą swoją przyszłość w Częstochowie, na co wskazuje gotowość popierania działań władz miejskich, ukierunkowanych na rozwój miasta (37 % ankietowanych deklaruowało takie poparcie). Z tego względu ważne jest również wyróżnianie przez ankietowanych, cennych ze względów przyszłego rozwoju, funkcji mieszkaniowych obszarów miasta. Należą do nich uznawane za najbardziej przyjazne zdaniem ankietowanych obszary zlokalizowane w Wyczerpach, Parkitce, Grabówce, Lisińcu i okolicach osiedla Północ.

Zarówno analiza potencjałów miasta jak i ocena możliwych szans i zagrożeń, a także badania ankietowe nie decydują o rzeczywistych procesach rozwojowych, gdyż są tylko narzędziami pozwalającymi kierunkować działania i projekty, które w przyszłości mogą przynieść zamierzone rezultaty.

W ramach obecnej aktualizacji programu przeprowadzono wśród mieszkańców ankietyzację w obszarach rewitalizacji, której wyniki są zamieszczone w załączniku nr 3.

4.3. TERENY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI

Na terenie Częstochowy od kilkunastu lat utrzymuje się spadkowa tendencja zatrudnienia w przemyśle. Ograniczenie liczby miejsc pracy w tym sektorze jest w pewnym stopniu łagodzone wzrostem zatrudnienia w usługach publicznych i rynkowych, ale nie wystarcza do zaspokojenia potrzeb rynku pracy. W konsekwencji utrzymuje się wysoki poziom bezrobocia, które nabiera trwałego charakteru w odniesieniu do określonych grup społecznych, przede wszystkim ludzi młodych, o niskich kwalifikacjach zawodowych oraz osób wcześniej zatrudnionych w przemyśle i budownictwie, w znacznej części będących już w tzw. wieku produkcyjnym niemobilnym, czyli powyżej 45 roku życia.

Wysokie bezrobocie skutkuje ubożeniem szerokich grup społecznych i narastaniem zjawisk kryzysowych i patologicznych. Do najbardziej rozpowszechnionych należą: alkoholizm i różne formy dysfunkcji społecznych mających źródło w tej chorobie, przede wszystkim przemoc w rodzinie oraz brak należytej opieki nad dziećmi i młodzieżą. Według opinii Policji, ostatnie lata to także okres gwałtownego narastania problemu narkomanii wśród młodzieży.

Obszarami o szczególnym nasileniu tych zjawisk są :

- obszar Śródmieścia i Starego Miasta,
- obszar dzielnic Raków i Ostatni Grosz.

W wymienionych rejonach miasta występuje podwyższone natężenie zdarzeń kryminalnych. Są to przede wszystkim kradzieże, włamania, rozboje. Obszary dotknięte zjawiskami kryzysowymi to zarazem dzielnice z wysokim udziałem osób w starszym wieku, których w szczególny sposób dotyczą problemy ubóstwa, chorób, niepełnosprawności. Trudna sytuacja ekonomiczna i życiowa znacznej części społeczeństwa oraz wysokie natężenie zjawisk patologicznych znajdują odzwierciedlenie w degradacji substancji mieszkaniowej oraz lokalnej infrastruktury społecznej i technicznej. To z kolei podnosi koszty utrzymania zasobów przez wszystkich zarządców oraz obniża atrakcyjność miasta dla potencjalnych inwestorów oraz turystów.

W wyniku przeprowadzonych analiz wyznaczono obszary wymagające interwencji w celu pokonania kryzysowych sytuacji społecznych oraz pobudzenia rozwoju gospodarczego, poprzez realizację programu rewitalizacji. Analiza problemów związanych z szeroko pojętymi zagadnieniami degradacji przestrzeni miejskiej zdiagnozowanymi w MPR została uzupełniona o wyniki ankiet i sondażu przeprowadzonego w trakcie pracy warsztatowej. Ankiety przeprowadzono wśród mieszkańców miasta w 2006 i 2008 roku. W oparciu o ww. informacje rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta Częstochowy powinna zmierzać jednocześnie w następujących kierunkach:

- Aktywizacja obszarów, które mają potencjał zwiększenia liczby miejsc pracy w usługach. Za taki obszar uznano Śródmieście, rejon Starego Miasta oraz rejon otoczenia Klasztoru na Jasnej Górze, ze względu na żywą funkcję pielgrzymkową miasta.
- Powstrzymanie degradacji społecznej obszarów dotkniętych skutkami restrukturyzacji przemysłu, interwencji takiej wymaga szczególnie obszar dzielnic Raków i Ostatni Grosz, a także rejon Starego Miasta,
- Ponowne zagospodarowanie zdegradowanych i nieefektywnie wykorzystanych terenów poprzemysłowych:
  - w rejonie Huty Częstochowa - w odniesieniu do terenów zwolnionych w wyniku restrukturyzacji huty,
  - w rejonie Złotej Góry (dawne kamieniołomy) oraz stawów "Bałtyk" - "Adriatyk" (dawne wyrobiska surowców ceramicznych),
  - dawnych fabryk włókienniczych: Wełnopol i Elanex.

II. POWIĄZANIE ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI DOTYCZĄCYMI MIASTA I REGIONU

1. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I GOSPODARCZEGO MIASTA

Poniżej przedstawione zostały najważniejsze dokumenty o charakterze strategicznym wraz ze wskazaniem zapisów w tych dokumentach wiążących się rewitalizacją obszarów miasta Częstochowa. Przywołanie wybranych zapisów jednocześnie wskazuje na powiązanie i zgodność tych dokumentów z celami Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy.

Strategia Rozwoju Miasta

(uchwała Rady Miasta Częstochowy z dn. 22 września 2003 r. Nr 193/XVIII/2003)

Miejski Program Rewitalizacji wpisuje się w ustalenia Strategii w zakresie Priorytetu A (cel strategiczny rozwoju miasta):

A. Przestrzeń miasta – kształtowanie ładu przestrzennego i funkcjonalnego miasta.

Pośród kierunków działań i zadań służących osiągnięciu tego celu występuje kierunek A.3. Rewitalizacja centrum miasta - ciągu Alei Najświętszej Maryi Panny i terenów przyległych - oraz uporządkowanie i zagospodarowanie dzielnicowych stref mieszkaniowych.

W ramach tego kierunku występują następujące działania:

A.3.1. Opracowanie i wdrożenie programu rewitalizacji Śródmieścia, którego celem będzie m.in.:

- a. stworzenie wspólnej przestrzeni publicznej o wysokich walorach estetycznych i funkcjonalnych - bezpiecznego i atrakcyjnego miejsca spotkań i reprezentacyjnej wizytówki miasta,
- b. ożywienie życia kulturalnego oraz ożywienie rynku usług handlowych, biznesowych i gastronomicznych.

A.3.2. Rewitalizacja obszarów i rewaloryzacja obiektów cennych pod względem historycznym i zabytkowym.

A.3.3. Poprawa estetyki obszarów zurbanizowanych, zwłaszcza starych zdegradowanych dzielnic mieszkaniowych.

A.3.4. Opracowanie i wdrożenie programu remontów i renowacji istniejących zasobów mieszkaniowych.

A.3.5. Wspieranie i realizacja budownictwa mieszkaniowego dostosowanego do zróżnicowanych potrzeb i możliwości materialnych mieszkańców (budownictwo społeczne, komunalne i socjalne).

A.3.6. Tworzenie i rozbudowa parków, terenów zielonych i miejsc rekreacyjnych w dzielnicowych osiedlach mieszkaniowych.

Miejski Program Rewitalizacji, mając charakter zintegrowany wpisuje się również w inne kierunki działań służące realizacji wszystkich strategicznych celów rozwoju miasta przyjętych w Strategii:

B. Przedsiębiorczość - budowanie pozytywnego klimatu gospodarczego i inwestycyjnego oraz stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości tworzącej miejsca pracy.

C. Sfera społeczna miasta (edukacja, kultura, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i pomoc społeczna) - rozwój potencjału intelektualnego i kapitału społecznego miasta oraz wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców.

D. Ład ekologiczny - harmonizowanie procesów rozwojowych miasta przy poszanowaniu zasad ekorozwoju.

E. Wizerunek miasta - wzmacnianie roli i znaczenia Częstochowy jako silnego gospodarczo, kulturalnie i naukowo ośrodka o znaczeniu krajowym oraz światowego centrum kultu religijnego.

Wieloletni Plan Inwestycyjny dla miasta Częstochowy na lata 2009-2014

(uchwała Rady Miasta Częstochowy z dn. 2 października 2008 r. Nr 378/XXXIII/2008)

Wieloletni Plan Inwestycyjny zawiera znaczną część środków na zadania określone w Miejskim Programie Rewitalizacji. Plan ten wskazuje na dwa obszary działań podejmowanych w ramach rewitalizacji. Są to: rewitalizacja śródmieścia, obiektów kultury i dziedzictwa narodowego oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i przemysłowych. Ponadto inwestycje ujęte w Miejskim Programie Rewitalizacji są realizowane również w innych programach WPI, takich jak: ochrona zdrowia, modernizacja obiektów użyteczności publicznej, inwestycje drogowe czy edukacja, sport i rekreacja.

W ramach Wieloletniego Planu Inwestycyjnego zostały określone źródła finansowania oraz wysokości nakładów na realizację zadań podejmowanych w latach 2009 – 2014. Znaczącą pozycję w WPI stanowią zadania inwestycyjne ujęte w programie – rewitalizacja śródmieścia, obiektów kultury i dziedzictwa narodowego – które stanowią ponad 10% nakładów finansowych.

Tabela 54. Programy ujęte w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym, dotyczące działań podejmowanych w ramach rewitalizacji

<i>Grupa zadań</i>	<i>Udział w nakładach na lata 2009-2014 (w %)</i>	<i>Budżet miasta 2009-2014 (w tys. zł)</i>	<i>Zakładane środki pomocowe 2009-2014 (w tys. zł)</i>	<i>Razem planowane nakłady (w tys. zł)</i>
rewitalizacja śródmieścia, obiektów kultury i dziedzictwa narodowego	10,53	53 021	153 710	206 731
rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i przemysłowych.	0,36	1050	5950	7000

Źródło: Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Częstochowy na lata 2009-2014

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Częstochowy, (Uchwała Nr 825/LI/2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 21 listopada 2005 roku), aktualność Studium przyjęto Uchwałą w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planów miejscowych miasta Częstochowy Nr 970/LX/2006 podjętą przez Radę Miasta Częstochowy w dniu 26 czerwca 2006 roku oraz Uchwałą Nr 311/XXVI/2008 z dnia 12 maja 2008 r..

Studium jest zapisem polityki przestrzennej umożliwiającym harmonijny rozwój przestrzeni miejskiej.

„1. W celu osiągnięcia trwałego, zrównoważonego rozwoju miasta, a także realizacji celów i priorytetowych kierunków rozwoju zawartych w strategii rozwoju Częstochowy, przyjmuje się niżej określone kierunki zmian w strukturze przestrzennej miasta:

1.1. Tworzenie możliwości wzajemnie nie konfliktowego rozwoju wszystkich podstawowych form wykorzystania przestrzeni, poprawy ładu przestrzennego oraz podniesienia atrakcyjności środowiska miejskiego.

1.2. Tworzenie warunków zaspokojenia potrzeb mieszkańców, lokalnych podmiotów gospodarczych oraz przyjezdnych:

1.3. Rewitalizacja starych dzielnic miejskich i terenów przemysłowych – szczególnie tych, w których istnieje zabytkowa zabudowa o wysokich walorach architektonicznych - oraz ich integracja funkcjonalna i społeczna z organizmem miejskim, poprzez nadanie tym obszarom nowych, trwałych funkcji.

1.4. Zapewnienie trwałości istnienia ekologicznych funkcji środowiska miasta i wzbogacenie struktury przyrodniczej.

2. Zmiany w strukturze terenów o funkcji gospodarczej (produkcyjnej i usługowej) powinny następować w niżej określonych kierunkach:

2.1. Racjonalizacja wykorzystania istniejących terenów przemysłowych w rejonie Huty Częstochowa (Strefa Aktywności Gospodarczej) oraz umiarkowany rozwój strefy poprzez zagospodarowanie nowych terenów.

2.2. Rewitalizacja terenów przemysłowych w dzielnicach: Stare Miasto, Trzech Wieszczów, Ostatni Grosz – z nadaniem tym terenom nowych, trwałych funkcji gospodarczych. Preferowane będą usługi oraz działalność produkcyjna nie stwarzająca uciążliwości dla mieszkańców, których lokalizacja przyczyni się do podniesienia standardu funkcjonalnego i estetyki zabudowy w tych obszarach.

2.3. Zagospodarowanie na cele produkcji i usług nowych terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie węzłów autostrady A-1 i drogi krajowej nr 1, które powinno służyć odbudowie bazy ekonomicznej miasta oraz wzmocnieniu pozycji Częstochowy jako regionalnego ośrodka pracy, między innymi poprzez stworzenie oferty lokalizacyjnej dla inwestorów strategicznych.

2.4. Zagospodarowanie na cele usług o ponadmiejskim zasięgu oddziaływania – ze szczególnym uwzględnieniem usług rekreacji i wypoczynku, terenów w rejonie Złotej Góry oraz w dzielnicy Mirów.

3. W strukturze terenów o funkcji mieszkaniowej należy realizować następujące kierunki zmian:

3.1. Restrukturyzacja starych dzielnic mieszkaniowych położonych w części śródmiejskiej, polegająca na rewitalizacji zasobów posiadających wysokie walory historyczne architektoniczne oraz ekonomicznie uzasadnione możliwości podniesienia standardu (w tym zmiany ogrzewania piecowego na inne nośniki – zgodnie z polityką energetyczną miasta), lub na stopniowym zastępowaniu zdekapitalizowanych i pozbawionych wartości historycznej zasobów nową zabudową.

3.2. Realizacja nowych zespołów zabudowy w terenach pozwalających na optymalne wykorzystanie istniejącej lub znajdującej się w rozbudowie infrastruktury technicznej, czemu służyć będzie opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

3.3. Ukształtowanie w ośrodkach lokalnych (dzielnicowych lub osiedlowych) wielofunkcyjnych zespołów handlowo-usługowych wraz z przestrzeniami publicznymi.

3.4. Stopniowa regulacja układów lokalnych ulic w celu doprowadzenia do zgodności z warunkami technicznymi.

(...)

5. Zmiany w strukturze przestrzennej terenów zieleni powinny zmierzać do wzmocnienia funkcji istniejących terenów zieleni miejskiej oraz zagospodarowania nowych terenów oferujących mieszkańcom zróżnicowane możliwości rekreacji, przede wszystkim wypoczynku aktywnego. Nowe tereny rekreacyjne w pierwszej kolejności powinny zostać urządzone nad Wartą i Stradomką (bulwary), w rejonie Złotej Góry, w dzielnicy Lisiniec – w rejonie stawów „Bałtyk” i Adriatyk”, a także w dolinie Warty w dzielnicy Wyczerpy.”

Wieloletni Program Sporządzania Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego – załącznik do Uchwały Nr 311/XXVI/2008 Rady Miasta Częstochowy z dnia 12 maja 2008 r..

Program dotyczy planów zagospodarowania przestrzennego dla wyszczególnionych obszarów. Jest rozpisany na lata 2008-2010 i zawiera zapis celów sporządzenia nowych planów. Program powinien dotyczyć większej ilości obszarów objętych programem rewitalizacji, co zwiększyłoby spójność działań planistycznych w Gminie z działaniami w zakresie rewitalizacji. Zapisane cele sporządzenia nowych planów odzwierciedlają działania przewidywane do realizacji w tych obszarach w ramach MPR.

Polityki dotyczące systemu transportowego miasta

Miejski Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi dokumentami strategicznymi dotyczącymi systemu transportowego miasta:

Polityka transportowa dla miasta Częstochowy

(uchwała Rady Miasta Częstochowy z dn. 5 lipca 2004 r. Nr 449/XXXIII/2004)

Polityka ma na celu poprawę sprawności i bezpieczeństwa przemieszczania osób oraz rzeczy, przy równoczesnym ograniczaniu uciążliwości transportu dla środowiska, a także wskazanie rozwiązań, które zapewnią w przyszłości prawidłowe funkcjonowanie miasta.

Zintegrowany plan rozwoju transportu publicznego dla Miasta Częstochowy na lata 2005 – 2008

(uchwała Rady Miasta Częstochowy z dn. 28 lutego 2005 r. Nr 568/XLI/2005)

Ma na celu wyznaczenie priorytetów oraz ustalenie zasad realizacji założeń Polityki Transportowej, dla stworzenia sprawnego systemu transportowego miasta.

Zarówno Polityka transportowa dla miasta Częstochowy jak i Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego dla miasta Częstochowy na lata 2005-2008 wykazują związek z Miejskim Programem Rewitalizacji w obrębie uwolnienia centralnych obszarów miasta od ruchu, którego bezpośrednim celem nie jest Śródmieście, oraz usprawnieniu ruchu na obrzeżu Śródmieścia i w sąsiedztwie strefy związanej z Klasztorem Jasnogórskim, w tym zwłaszcza w powiązaniu z programem rewitalizacji Alei Najświętszej Maryi Panny.

Program pomocy publicznej dla przedsiębiorców

(Uchwała NR 157/XIV/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 27 sierpnia 2007 roku) w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją.

Głównym celem programu jest zwiększenie liczby zatrudnionych mieszkańców Częstochowy. Program adresowany jest do przedsiębiorców, którzy zamierzają stworzyć nowe miejsca pracy na terenie miasta. Program przewiduje udzielanie zwolnień w podatku od nieruchomości przedsiębiorcom, którzy prowadzą w granicach administracyjnych Częstochowy nowe inwestycje, skutkujące tworzeniem nowych stanowisk pracy.

Szczegóły zwolnień z podatku od nieruchomości określa ww uchwała.

Program ten jest programem komplementarnym do Miejskiego Programu Rewitalizacji, ponieważ działania na rzecz rozwoju gospodarczego na terenach rewitalizowanych służą utrwalaniu efektów rewitalizacji.

Wieloletni program współpracy samorządu miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi „PARTNERSTWO DLA CZĘSTOCHOWY”

(uchwała Nr 814/L/2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 24 października 2005 roku,

zmieniona uchwałą Nr 209/XVIII/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 8 listopada 2007 roku)

Miejski Program Rewitalizacji wykazuje zbieżność z Programem Współpracy na poziomie celów oraz kierunków działań oraz form współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Program Współpracy za swój cel generalny zakłada:

- skuteczne działania na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców poprzez rozwijanie współpracy samorządu miasta z organizacjami pozarządowymi.

Kierunki podejmowanej współpracy:

1. Umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za wspólnotę lokalną, jej tożsamość i tradycje.
2. Stwarzanie warunków do zwiększania aktywności społecznej mieszkańców Częstochowy.
3. Budowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez rozwój lokalnych społeczności i ich liderów.
4. Sprawniejsze rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.
5. Efektywniejsze wydatkowanie środków publicznych.
6. Poszerzenie możliwości komunikacji organów miasta z mieszkańcami.
7. Promowanie pozytywnych postaw oraz inicjatyw cennych społecznie.
8. Realizacja zapisów Strategii Rozwoju Miasta.

Program Współpracy określa sferę zadań publicznych realizowanych przez miasto Częstochowa i zleczanych do realizacji organizacjom pozarządowym w drodze otwartych konkursów ofert. Efekty realizacji tych zadań są komplementarne z oczekiwanymi rezultatami rewitalizacji.

Realizowane formy współpracy samorządu miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi oraz doroczna ocena współpracy przez organizacje pozwalają na osiągnięcie trwałych rezultatów w sferze społecznej.

Strategia i polityka mieszkaniowa Gminy Miasto Częstochowa

(uchwała Nr 507/XXXVII/2004 Rady Miasta Częstochowy z dnia 26 listopada 2004 r.)

Strategia i polityka mieszkaniowa Gminy Miasto Częstochowa opiera się na polityce mieszkaniowej państwa i jest dostosowana do potrzeb i uwarunkowań lokalnych. Strategia ta uwzględnia proces transformacji mieszkalnictwa w warunkach gospodarki rynkowej. Zadania zawarte w strategii dotyczą całokształtu problematyki mieszkaniowej miasta, a w szczególności koncentrują się na zasobie mieszkań komunalnych.

Jedną z misji Strategii i polityki mieszkaniowej Gminy Miasto Częstochowa jest rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta Częstochowy. Realizacja tego programu przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego oraz do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych.

Obejmuje ona kompleksowe działania techniczne, społeczne i ekonomiczne mające na celu przywrócenie dawnej świetności oraz zapewnienie rozwoju określonego obszaru: dawnych dzielnic miejskich, terenów przemysłowych i powojkowych oraz tzw. "blokowisk".

Programy rewitalizacji traktowane będą jako jedna z dróg rozwiązania problemu niskiego standardu mieszkaniowego w istniejących zasobach mieszkaniowych oraz wyprowadzenia dzielnic mieszkaniowych ze stanu degradacji, doprowadzając do trwałego zrównoważenia rozwoju i podniesienia jakości życia mieszkańców.

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Częstochowa na lata 2005 – 2010 (uchwała nr 509/XXXVII/2004 Rady Miasta Częstochowy z dnia 26 listopada 2004 roku zmieniona uchwałą Nr 147/XII/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r.)

Program zawiera analizę potrzeb wynikających ze stanu technicznego budynków i lokali komunalnych. Wskazuje na działania, jakie należy podjąć, aby dostosować komunalne lokale do określonych standardów, utrzymać zapobiegawczy charakter prac remontowych oraz zmniejszyć koszty eksploatacji budynków. Do działań tych należą między innymi: modernizacje, remonty oraz rozbiórki budynków i dotyczą często starej, zabytkowej substancji mieszkaniowej.

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Częstochowa na lata 2005-2010 oprócz pozyskiwania nowych zasobów mieszkaniowych, dostosowania lokali do określonych standardów, ma na celu zachowanie zapobiegawczego charakteru prac remontowych oraz zmniejszenie kosztów eksploatacji budynków. Działania powyższe są zgodne z działaniami Miejskiego Programu Rewitalizacji dotyczącymi: porządkowania „starej tkanki” urbanistycznej, renowacji budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, prace konserwatorskie na budynkach wpisanych do rejestru zabytków.

Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Częstochowy (uchwała Nr 222/XIX/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 3 grudnia 2007 r.)

Dokument ten określa zasady kształtowania polityki energetycznej Gminy, a także zasady, warunki zaopatrzenia oraz użytkowania paliw i energii. W zakresie zaopatrzenia w ciepło, jako jedno z ważniejszych zadań wskazano działania związane z likwidacją tzw. "niskiej emisji". Realizowane to będzie poprzez wspieranie działań modernizacyjnych przestarzałych ogrzewań węglowych znajdujących się głównie w gospodarstwach domowych.

Proponowane są również działania związane z termomodernizacją i wspomaganie termomodernizacji zasobów budowlanych. Działania te mogą być realizowane w ramach programu rewitalizacji, w zakresie przebudowy, wymiany lub remontu infrastruktury grzewczej w obiektach publicznych, usługowych oraz przeznaczonych na cele gospodarcze.

Program ochrony środowiska dla Miasta Częstochowy na lata 2004 - 2015 (uchwała Rady Miasta Częstochowy z dn. 31 maja 2004 r. Nr 375/XXXI/2004)

Celem strategicznym z zakresu ochrony środowiska związanym z rozwojem miasta zawartym w Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Częstochowy na lata 2004-2015, którego częścią jest Plan Gospodarki Odpadami, jest „ład ekologiczny”. Jednym z kierunków działań pozwalającym na osiągnięcie tego celu jest rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta (ze szczególnym uwzględnieniem terenów przemysłowych) poprzez adaptację do nowych potrzeb. W związku z tym Program Ochrony Środowiska przewiduje między innymi realizację następujących zadań:

- Inwentaryzacja terenów przemysłowych podlegających rekultywacji i rewitalizacji.
- Analiza możliwości adaptacji terenów i obiektów przemysłowych do nowych funkcji.
- Opracowywanie projektów rewitalizacji terenów przemysłowych dla których nie określono możliwości adaptacji oraz prowadzenie rewitalizacji zgodnie z opracowanymi projektami.

- Prowadzenie rejestru terenów i obiektów przeznaczonych do rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji spoczywa na Prezydencie Miasta.

Inne powiązania Programu Ochrony Środowiska z Miejskim Programem Rewitalizacji, to podejmowanie działań w zakresie:

1. Zagospodarowania rekreacyjno-turystycznego terenów cennych przyrodniczo.
2. Modernizacji układu drogowego i transportowego.
3. Budowy ścieżek rowerowych.
4. Ograniczenia niskiej emisji poprzez modernizację kotłowni węglowych i palenisk domowych.
5. Termomodernizacji obiektów.
6. Promowania alternatywnych źródeł energii.
7. Rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej.
8. Usuwania wyrobów zawierających azbest.

Programy i strategie związane z polityką społeczną

Rewitalizacja, rozumiana jako proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych częściach miast, przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego, do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych, jest ważnym wyzwaniem współczesności. Miejski Program Rewitalizacji dla miasta Częstochowy realizuje cele strategiczne określone w dokumentach związanych z polityką społeczną, tj.:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Częstochowy na lata 2007 – 2013 przyjęta 13 grudnia 2007 uchwałą Rady Miasta Nr 232/XX/2007.
- „Program Przeciwdziałania Narkomanii i Profilaktyki HIV/AIDS w Mieście Częstochowa na lata 2008-2013”, przyjęty dnia 28 grudnia 2007 roku uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 238/XXI/2007.
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2008” przyjęty dnia 28 grudnia 2007 roku uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 237/XXI/2007.
- „Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Mieście Częstochowa na lata 2006-2013”, przyjęty dnia 28 sierpnia 2006 r. uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 1020/LXII/2006.
- „Program opieki nad dzieckiem i rodziną na lata 2006-2013 dla Miasta Częstochowy”, przyjęty dnia 28 sierpnia 2006 r. uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 1021/LXII/2006.
- Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2007-2013 „Częstochowa – Niepełnosprawnym”, przyjęty dnia 23 października 2006 r. uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 1053/LXIV/2006.
- „Program osłony na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością na terenie Miasta Częstochowy na lata 2007-2013”, przyjęty dnia 23 października 2006 r. uchwałą Rady Miasta Częstochowy Nr 1055/LXIV/2006.
- Program pn. „Wychowanie prorodzinne najskuteczniejszym programem profilaktycznym” opracowany na lata 2007-2013, przyjęty dnia 23 października 2006 r. uchwałą Rady miasta Częstochowy Nr 1052/LXIV/2006.
- Roczny program współpracy samorządu Miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi na rok 2008 (Uchwała NR 210/XVIII/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 8 listopada 2007 roku)
- Wieloletni program współpracy samorządu Miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi PARTNERSTWO DLA CZĘSTOCHOWY (Uchwała NR 814/L/2005 Rady Miasta Częstochowy z dnia 24 października 2005 roku (z późn. zm.)

Kierunek polityki społecznej realizowany przez Gminę Częstochowa mający na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu, dąży do tego by udzielana pomoc

charakteryzowała się systemowym podejściem do rodzin, rozszerzeniem i pogłębianiem pracy socjalnej, aktywizowaniem lokalnego środowiska. Ważną pozycję w działaniach samorządu lokalnego zajmuje wzmocnienie i podtrzymanie przez jednostkę umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności. Miejski Program Rewitalizacji będzie realizowany i aktualizowany we współpracy z partnerami w sektorze publicznym, prywatnym i społecznym, których cele działania są zbieżne z celami programu.

Zaplanowane do realizacji projekty obejmować będą działania na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym, zagrożonym bezrobociem oraz walki z patologiami społecznymi. Ich koncentracja na obszarach problemowych pozwoli na przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego pewnych grup, które w wyniku trudnej sytuacji na rynku pracy znalazły się na marginesie życia społecznego

„Bezpieczna Częstochowa” miejski program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2007 – 2010, uchwała nr. 1061/LXIV/2006 Rady Miasta Częstochowy 23 października 2006.

Głównymi celami programu „Bezpieczna Częstochowa” są :

- poprawa stanu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Częstochowy
- stworzenie miejskiego systemu planowania, koordynacji działań i monitorowania w zakresie bezpieczeństwa i porządku.

Cele te będą realizowane poprzez następujące segmenty działań :

- restrykcyjno-represyjne : mające na celu zmniejszenie liczby kradzieży i włamań, poprawę poczucia bezpieczeństwa obywateli, ograniczenie spożywania i handlu środkami uzależniającymi,
- prewencyjno-wychowawcze: rozszerzające i poprawiające ofertę zajęć rekreacyjno –sportowych, rozwój sieci placówek pracujących z młodzieżą, ponadto działania identyfikujące dzielnice i miejsca o największym zagrożeniu zjawiskami patologicznymi, diagnozujące i przeciwdziałające przemocy w rodzinie, zapobiegające powstawaniu trudnych sytuacji losowych mieszkańców spowodowanych bezrobociem,
- porządkowe : skupiające się na ograniczeniu liczby miejsc publicznych gdzie stale spożywany jest alkohol, kontroli punktów sprzedaży i podawania alkoholu pod kątem przestrzegania zasad sprzedaży i podawania oraz utrzymania porządku publicznego, eliminacji grup osób zakłócających porządek publiczny, akcjach edukacyjnych w zakresie zagrożeń związanych z nadużywaniem środków odurzających, poprawy estetyki ulic i osiedli, poprawy sprawności urządzeń na placach zabaw dla dzieci, likwidacji dzikich wysypisk śmieci, egzekwowaniu przestrzegania zwykłych i nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierząt (psów).
- komunikacyjne : których celem jest zmniejszenie liczby kolizji i wypadków drogowych oraz zmniejszenie udziału w tych wypadkach pieszych oraz eliminowanie z ruchu nietrzeźwych kierowców,
- zagrożeń kryzysowych: polegających na działaniach prewencyjnych i szkoleniowych w zakresie postępowania w sytuacji zagrożenia
- promocyjno -informacyjnych: skupiających się na przygotowaniu i realizacji wspólnej, dla wszystkich wykonawców programu, strategii działania oraz uruchomienia systemu sprawnej wzajemnej informacji w zakresie realizacji programu.

Szczególny wpływ na poprawę bezpieczeństwa w mieście będzie miał budowany w latach 2007 – 2008 system monitoringu tj. umieszczenia zdalnie sterowanych kamer w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością pospolitą. System ten będzie obsługiwany przez Straż Miejską. Planuje się również zbudowanie stanowiska obserwacji obrazu z kamer w Policji i Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Pozostałe dokumenty:**„Badania i analiza ruchu pielgrzymkowego i turystycznego dla miasta Częstochowy”**

W raporcie nakreślone zostały następujące, potencjalne cele strategiczne i operacyjne rozwoju ruchu pielgrzymkowego i turystycznego w Częstochowie:

Cel strategiczny: Rozwój walorów i atrakcji kulturalnych w Częstochowie

Cele operacyjne:

- podnoszenie atrakcyjności recepcyjnej miasta przez wyeksponowanie obiektów zabytkowych i lepszą organizację turystycznych atrakcji kulturowych
- kreowanie nowych atrakcji kulturalnych

Cel strategiczny: Rozwój produktów turystycznych

Cele operacyjne:

- zwiększenie konkurencyjności produktów turystycznych miasta
- budowa marki turystycznej jako integralnego elementu wizerunku turystycznego Częstochowy
- wspieranie tworzenia i funkcjonowanie zintegrowanych produktów markowych.

Cel strategiczny: Podniesienie jakości i konkurencyjności turystycznej bazy recepcyjnej i usługowej

Cele operacyjne:

- podnoszenie standardu bazy hotelarskiej i żywieniowej oraz ich dostosowanie do obsługi wiodących segmentów ruchu turystycznego,
- rozbudowa nowoczesnej bazy recepcyjnej i usługowej.

Cel strategiczny: Zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni turystycznej Częstochowy

Cele operacyjne:

- poprawa stanu komunikacji miejskiej pod kątem obsługi ruchu turystycznego
- zwiększenie dbałości i kontroli w zakresie czystości, porządku i bezpieczeństwa w rejonach i miejscach odwiedzanych przez turystów

Cel strategiczny: Doskonalenie struktur organizacyjnych w gospodarce turystycznej miasta

Cele operacyjne:

- wspomaganie działalności instytucji i organizacji działających w sferze turystyki
- wspieranie przedsiębiorczości w gospodarce turystycznej miasta
- wspieranie działań organizacyjnych w celu wprowadzania nowych elementów obsługi ruchu turystycznego i pielgrzymkowego.

Cel strategiczny: Promocja produktów turystycznych Częstochowy

Cele operacyjne:

- wykreowanie wizerunku Częstochowy jako miasta turystyki kulturowej kwalifikowanej i biznesowej
- wspólna promocja europejskich ośrodków pielgrzymkowych w ramach sieci COESIMA.

Cel strategiczny: Usprawnienie systemu informacji turystycznej

Cele operacyjne:

- wdrożenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej i jego włączenie w system krajowy i unijny
- utworzenie turystycznego banku danych.

„Założenia do strategii promocji turystycznej miasta Częstochowy”

W „Założeniach...”, będących podsumowaniem dotychczasowych działań marketingowych Częstochowy i analizą miejscowego ruchu turystyczno – pielgrzymkowego, zostały zaproponowane kierunki i zakres promocji miasta, na których

będzie się opierać właściwa strategia promocji turystycznej Częstochowy. Dokument określa następujące cele strategiczne promocji w obszarach:

Turystyka - pobudzanie turystyki, stymulacja innych kierunków turystyki i powstawania produktów turystycznych, odpowiedź na różne potrzeby turystów;

Cel operacyjny: Cykliczne badania marketingowe turystyki częstochowskiej

Cel operacyjny: Podnoszenie jakości turystyki w Częstochowie oraz wspieranie promocyjne rozbudowy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Cel operacyjny: Weryfikacja i podnoszenie jakości materiałów promocyjnych

Cel operacyjny: Wzmocnienie pozycji Częstochowy na krajowym i europejskim rynku turystycznym

Mieszkańcy miasta - budowanie poczucia wspólnoty i identyfikacji z miastem, poczucia dobrobytu i zadowolenia;

Cel operacyjny: Promowanie i inicjowanie działań polepszających jakość życia mieszkańców

Cel operacyjny: Aktywizacja mieszkańców w działaniach na rzecz miasta, wzmocnienie poczucia odpowiedzialności

Cel operacyjny: Wzmocnianie wizerunku Częstochowy jako dobrego miasta do życia, nauki i pracy

Gospodarka - rozwój środowiska gospodarczego miasta, wspieranie inwestycji w branżę turystycznej;

Cel operacyjny: Wsparcie inwestycji i działań branży turystycznej na terenie miasta

Cel operacyjny: Promocja rozwoju gospodarki w mieście, włączenie zasobów inwestorów do promocji turystycznej Częstochowy

Marka miejska - charakterystyka Marki Miasta Częstochowa, która zespalałaby wszystkie obszary promocji miasta;

Cel operacyjny: Zarządzanie wizerunkiem miasta w zakresie turystyki.

2. STRATEGICZNE DOKUMENTY DOTYCZĄCE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO, SPOŁECZNEGO I GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020

(Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 4 lipca 2005 r. Nr II/37/6/2005)

Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy wpisuje się w priorytety i cele strategiczne określone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020.

Priorytety i cele strategiczne, z którymi jest zgodny Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy są następujące:

1. Priorytet: Edukacja, kultura, mobilność i aktywizacja zasobów ludzkich

Priorytet ten zakłada troskę o materialne bogactwo kulturowe województwa, które tworzą charakterystyczne dla regionu zabytki, takie jak: drewniane kościołki, zabytki związane z kulturą przemysłową, zabytki architektury mieszkalnej, kompozycje krajobrazowe. W strategii zapisano, że należy podkreślić znaczenie i rolę Jasnej Góry jako jednego

z najbardziej znanych na świecie ośrodków religijnych i pielgrzymkowych oraz Pomnika Historii Narodu. Wykorzystanie materialnego dziedzictwa wymaga podjęcia działań zapobiegających jego niszczeniu, nadawania nowych funkcji obiektom (np. zabytki techniki) oraz popularyzacji atrakcyjności zachowanych zabytków.

2. Priorytet: Restrukturyzacja i rozwój gospodarki

3. Priorytet: Ochrona i kształtowanie środowiska oraz przestrzeni

W celu podniesienia atrakcyjności regionu konieczna jest rewitalizacja terenów przemysłowych (w tym pogórnicych) i powojkowych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Ważne jest również odnowienie i modernizacja infrastruktury urbanistycznej zdegradowanych centrów i dzielnic miast oraz struktury osadniczej obszarów wiejskich

W obrębie wyznaczonych priorytetów dziedzinowych określono 4 cele strategiczne:

- Wzrost wykształcenia mieszkańców oraz ich zdolności adaptacyjnych do zmian społecznych i gospodarczych w poczuciu bezpieczeństwa społecznego i publicznego
- Rozbudowa oraz unowocześnienie systemów infrastruktury technicznej
- Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki
- Poprawa jakości środowiska naturalnego i kulturowego oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.

W szczególności koresponduje z Miejskim Programem Rewitalizacji cel czwarty. Cel ten realizowany będzie również poprzez rewitalizację centrów miast i układów miejskich, tworzenie wielofunkcyjnych ośrodków wiejskich, rewitalizację terenów przemysłowych, przebudowę zdegradowanych lub przeludnionych dzielnic.

Dla realizacji wyznaczonych celów strategicznych określono kierunki działań. Wyznaczone kierunki działań w przyszłości staną się podstawą dla konstrukcji regionalnych programów operacyjnych. Kierunki działań dla celu czwartego, które dotyczą Miejskiego Programu rewitalizacji są następujące:

Kierunek działań 2: Zagospodarowanie centrów miast oraz zdegradowanych dzielnic
Zasadniczym elementem podniesienia atrakcyjności miast regionu i głównym warunkiem wzrostu jakości życia staje się zagospodarowanie centrów oraz przebudowa dzielnic zdegradowanych, charakteryzujących się złym stanem technicznym i niskim standardem życia mieszkańców. Działania te powinny obejmować modernizację struktury urbanistycznej, rozbudowę i dostosowanie istniejącej infrastruktury do zachodzących procesów suburbanizacji oraz stworzenie warunków do wypoczynku i rekreacji.

Kierunek działań 3: Rewitalizacja terenów zdegradowanych

Głównym celem działań związanych z rewitalizacją będzie przystosowanie zdegradowanych terenów do pełnienia nowych funkcji, m.in.: gospodarczych, społecznych, rekreacyjnych, edukacyjnych, a w konsekwencji ich rewaloryzacja i poprawa warunków życia mieszkańców. Działania w tym zakresie w istotny sposób przyczynią się również do podniesienia atrakcyjności regionu.

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim na lata 2005-2013

(Uchwała z dn. 20 grudnia 2004 r. Nr II/29/10/2004 Sejmiku Województwa Śląskiego)

Dokument ten określa cele strategiczne, oraz cele kierunkowe rozwoju turystyki w województwie śląskim. W Strategii przyjęto ogólny podział na rejony turystyczne województwa. Częstochowa została objęta odrębnym rejonem, będącym częścią Obszaru północnego polityki rozwoju województwa śląskiego. Jak mówi Strategia: „Rejon Częstochowy to typowy obszar obsługi turystów religijnych i pielgrzymek, oferujący dodatkowo również inne atrakcje turystyczne związane z miastem - jego kulturą, historią i zabytkami. Jest także obszarem o sporym potencjale rozwoju turystyki biznesowej”.

Cele Strategii Rozwoju Turystyki w województwie śląskim, w które wpisuje się Miejski Program Rewitalizacji, to w szczególności:

1. Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka biznesowa.
  - 1.1. Cel: Wzrost liczby turystów podróżujących w interesach.
  - 1.2. Cel: Wzrost znaczenia turystyki kongresowej i konferencyjnej.
  - 1.3. Cel: Wspieranie turystyki związanej z uczestnictwem w targach, wystawach, giełdach.
2. Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka miejska i kulturowa.
  - 2.1. Cel: Zwiększenie dostępności obiektów archeologicznych dla celów turystycznych
  - 2.2. Cel: Restauracja, promocja i udostępnianie turystom zabytkowych układów urbanistycznych oraz obiektów architektury militarnej.
  - 2.3. Cel: rozwój turystyki przemysłowej (industrialnej).
  - 2.4. Cel: Poszerzenie oferty kulturalnej, rozrywkowej i widowiskowo-sportowej.
  - 2.6. Cel: Poszerzenie oferty turystyki pielgrzymkowej.
6. Cel strategiczny: Podnoszenie dostępności i jakości świadczonych usług turystycznych oraz budowa systemu wsparcia rozwoju markowych produktów turystycznych.
  - 6.3. Cel: Wspieranie rozwoju atrakcyjnej bazy noclegowej i gastronomicznej.
  - 6.4. Cel: Rozbudowa technicznej infrastruktury podnoszącej dostępność miejsc i atrakcji turystycznych regionu.

W Strategii wskazano również działania, których podjęcie jest niezbędne do osiągnięcia wymienionych celów. Działania te wpisują się bezpośrednio w proces rewitalizacji, bądź stanowią działania komplementarne. Są to m.in.:

- Rewitalizacja centrów i dzielnic miejscowości oraz obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym, w tym obiektów architektury militarnej.
- Stworzenie warunków do tworzenia w centrach miast dobrych restauracji, kawiarni, hoteli, centrów informacji turystycznej, sklepów z pamiątkami, galerii, warsztatów rzemieślniczych.
- Wspieranie rozwoju atrakcyjnej turystycznie bazy noclegowej i gastronomicznej wykorzystującej obiekty zabytkowe, m.in. w obiektach podkreślających specyfikę regionu oraz obiektach niezagospodarowanych i niszczących.
- Zwiększenie dostępności centrów miast poprzez rozwój systemów komunikacji oraz zwiększenie oferty komunikacji publicznej, w tym uruchomienie regularnych linii komunikacyjnych, łączących najbardziej znaczące obiekty hotelowe z największymi atrakcjami turystycznymi regionu i okolicy.
- Inwestycje samorządów w infrastrukturę informacyjną (np. poprzez tworzenie punktów informacji turystycznej w najbardziej uczęszczanych przez przyjezdnych miejscach – hotelach, centrach miast).
- Modernizacja obiektów uzdrowiskowych, obiektów o walorach historycznych oraz innych obiektów służących do organizacji konferencji i imprez konferencyjnych.
- Kapitałowe (m.in. z funduszy pomocowych UE czy w postaci ulg dla inwestorów) i organizacyjne wsparcie inwestycji w obiekty służące organizowaniu spotkań (modernizacja już istniejących hal, auli) i inwestycje w nowe obiekty.
- Rozbudowa i dokonywanie remontów istniejących obiektów wystawienniczych.
- Zapewnienie przez władze samorządowe poczucia bezpieczeństwa zwiedzającym miasta.
- Oznakowanie tablicami informacyjnymi dróg dojazdowych i dobre oświetlenie obiektów zabytkowych.
- Aktywizacja życia kulturalnego w zabytkowych miastach i dzielnicach.
- Adaptacja zabytków i obiektów poprzemysłowych np. na galerie, domy kultury, pracownie artystyczne.
- Modernizacja i budowa obiektów kultury oraz obiektów widowiskowych i widowiskowo- sportowych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, w tym np. muzea, filharmonie, stadiony.

- Tworzenie tzw. sztucznych atrakcji w tym np. parków tematycznych, parków rozrywki, parków rekreacyjnych.
- Promowanie działań zmierzających do zachowania, upowszechniania i turystycznego wykorzystania zabytków techniki.
- Przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji obszarów pogórnich i przemysłowych oraz opracowanie projektów technicznych i studiów wykonalności dla wytypowanych obiektów i obszarów.
- Wsparcie i promocja podziemnych tras turystycznych jako specyfiki śląskiej turystyki industrialnej.
- Przeznaczenie rozległych terenów kopalnianych i przemysłowych oraz nie zagospodarowanych obszarów na cele rekreacyjne.
- Opracowanie i realizacja programów zwiększających dostępność obiektów archeologicznych.
- Łączenie atrakcji archeologicznych z inną ofertą turystyczną oraz podnoszenie atrakcyjności zwiedzania poprzez wykorzystanie profesjonalnych systemów prezentacji w tym audiowizualnej.
- Rozbudowa infrastruktury sprzyjającej spędzaniu wolnego czasu, w tym kapitałowe i organizacyjne wsparcie inwestycji.
- Zwiększenie powierzchni parkingowych w pobliżu miejsc pielgrzymkowych.
- Poprawa stanu technicznego dróg oraz szlaków kolejowych w szczególności prowadzących do miejscowości i miejsc atrakcyjnie turystycznych oraz do przejść granicznych, w tym remonty dróg i nawierzchni dróg oraz wyposażenie obiektów inżynierskich w: zjazdy, zatoki autobusowe i inne niezbędne urządzenia drogowe oraz przebudowa, modernizacja i remonty urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego w tym np. sygnalizacji świetlnej.
- Poprawa stanu technicznego bezpośrednich dojazdów do miejsc atrakcyjnych turystycznie.

Strategia Rozwoju Kultury w Województwie Śląskim na lata 2006 – 2020

(Uchwała Nr II/51/1/2006 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 28 sierpnia 2006 roku)

W strategii dąży się do tego, aby przy planowaniu rewitalizacji obiektów i obszarów przemysłowych przynajmniej część z nich przeznaczać na potrzeby kulturalne. Przyczyni się to do zwiększenia dochodów z turystyki, rozwoju usług i przemysłów okołoturystycznych.

Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy wpisuje się w priorytety i cele strategiczne określone w Strategii Rozwoju Kultury w Województwie Śląskim na lata 2006 – 2020. Priorytety i cele strategiczne, z którymi jest zgodny Miejski Program Rewitalizacji Częstochowy są następujące:

Cel strategiczny 2: Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze

Kierunek działań:

2.2.: Budowa nowych obiektów kulturalnych i poprawa stanu istniejących obiektów kultury

Cel strategiczny 3: Upowszechnienie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych

Kierunki działań:

3.4.: Rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych

3.5.: Rewitalizacja obiektów i terenów przemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji

3.6.: Wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (np. szlaki tematyczne, pamiątki regionalne).

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2006-2009 (uchwała Nr II/53/2/2006 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 25 października 2006 roku)

W Programie sformułowana została następująca wizja: Dobrze zachowane, zadbane zabytki stanowiące o tożsamości regionu elementem rozwoju gospodarczego województwa. Aby wizja ta została zrealizowana, konieczne jest podjęcie działań związanych z materią zabytków i ze świadomością społeczną. Temu służą wyróżnione dwa cele strategiczne Programu:

- Cel strategiczny I – Kształtowanie kulturowego obrazu województwa
- Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.

Dla I celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne:

- Cel operacyjny I.1 – Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa
- Cel operacyjny I.2 – Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa
- Cel operacyjny I.3 – Włączenie zabytków w procesy gospodarcze.

Dla II celu strategicznego sformułowano dwa cele operacyjne:

- Cel operacyjny II.1 – Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami
- Cel operacyjny II.2 – Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami.

Zarówno wizja jak i cele Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim wspierają te działania w procesach rewitalizacji, które będą służyć utrzymaniu we właściwym stanie obiektów zabytkowych kultury przemysłowej w mieście.

3. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2007-2013 (RPO)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 przyjęty dnia 28 sierpnia 2007 roku przez Zarząd Województwa Śląskiego po uzgodnieniach wynikających ze spotkań negocjacyjnych z KE.

Gospodarowanie funduszami unijnymi odbywa się na podstawie dokumentów opracowywanych na poszczególnych poziomach: europejskim, krajowym i regionalnym. Okres programowania 2007-2013 na poziomie **europejskim** przynosi w kwestiach rozwoju miast znaczące zmiany. Komisja Europejska zdecydowała o wzmocnieniu znaczenia roli miast w polityce spójności, w tym w zakresie rewitalizacji obszarów miejskich, poprzez włączenie ich bezpośrednio w główny nurt programów. Z analizy zapisów nowych rozporządzeń dotyczących funduszy strukturalnych wynikają następujące przesłanki i wytyczne w odniesieniu do zagadnień odnowy miejskiej: Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności, (motyw 13 preambuły *“Zrównoważony rozwój obszarów miejskich oraz wkład miast jest ważny dla rozwoju regionalnego, stąd należy w większym stopniu uwzględnić je w programach operacyjnych finansowanych z EFRR, poprzez zwiększenie ich roli w programowaniu działań popierających regenerację obszarów miejskich”*); czy Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2005 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, (art. 8 - rozszerzenie zakresu kwalifikowalności działań związanych z rewitalizacją miejską).

Wśród nowych instrumentów finansowania miast należy wskazać na program JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas), która zakłada współpracą między Komisją Europejską, EBI oraz Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju i ma na celu wspieranie inwestycji w zakresie zrównoważonego

rozwoju na obszarach miejskich.

Jednym z kluczowych dokumentów europejskich, istotnych z punktu widzenia roli miast w rozwoju jest Komunikat Komisji Europejskiej: „Polityka spójności a miasta: wkład miast we wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy w regionach”, który ma na celu pomóc władzom krajowym, regionalnym i miejskim w przygotowaniu nowej edycji programów w ramach polityki spójności. Jego głównym celem jest rozszerzenie i uzupełnienie strategicznych wytycznych Wspólnoty poprzez pełniejsze opracowanie i wzmocnienie wymiaru miejskiego. Komisja stwierdza, iż nie istnieje jedna słuszna droga prowadząca do zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Podejmowane działania mogą przybrać różnorodne formy w zależności od specyficznych cech i potrzeb poszczególnych obszarów miejskich. Wśród sugerowanych działań znalazły się między innymi: podnoszenie atrakcyjności miast, wspieranie łączenia miast w sieci, wzmocnienie roli miast jako tzw. biegunów wzrostu, promowanie przedsiębiorczości, innowacji i gospodarki opartej na wiedzy, wspieranie MŚP, zmniejszanie nierówności między obszarami miast i grupami społecznymi, a także zwalczanie przestępczości i zwiększenie poczucia bezpieczeństwa u obywateli.

Na poziomie **krajowym**, Rząd Polski przygotował Narodową Strategię Spójności 2007 – 2013 (*Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013* wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie), która łączy polityki wspólnotowe z polityką rozwoju kraju, określając strategię społeczno-gospodarczą państwa na lata 2007-2013.

Na poziomie **regionalnym**, uwzględniając zapisy w/w dokumentów, Województwo Śląskie przygotowało dokument „Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013”. Podstawą przygotowania dokumentu jest „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020”. W ramach prac nad RPO przygotowany został również *Podręcznik Wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego*. Program będzie zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą programem będzie Samorząd Województwa Śląskiego.

Problematyka rewitalizacji została zawarta w celu szczegółowym RPO: Wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa, z priorytetem VI: Zrównoważony rozwój miast.

Cele szczegółowe priorytetu VI

Celem priorytetu VI jest *Wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa*. Będzie on realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- Wzrost konkurencyjności ośrodków metropolitalnych
- Wielofunkcyjne wykorzystanie zdegradowanych obszarów na terenach miejskich.

Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych, powojсковych i miejskich prowadzona w miastach powyżej 50 tysięcy mieszkańców, kładzie główny nacisk na przywracanie ładu przestrzeni publicznej i podnoszenie wartości substancji miejskiej, nadawanie i przywracanie jej funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Uzupełnieniem powyższych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, będą również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej.

Tabela 55. Wskaźniki realizacji celów priorytetu

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa wskaźnika	Zakładana wartość wskaźnika w roku docelowym		Częstotliwość pomiaru wskaźnika	Źródło danych
			2013	2015		
Wskaźniki produktu						
Liczba projektów zapewniających zrównoważony rozwój oraz poprawiających atrakcyjność miast	szt.	0	100	140	rocznie	IZ
Liczba projektów dot. Infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	szt.	0	8	10	rocznie	IZ
Liczba projektów promujących biznes, przedsiębiorczość i nowe technologie	szt.	0	50	70	rocznie	IZ
Wskaźniki rezultatu						
Liczba imprez organizowanych z wykorzystaniem infrastruktury objętej wsparciem w ramach priorytetu	szt.	0	100	120	rocznie	IZ
Liczba osób korzystających z infrastruktury objętej wsparciem	tys. osób	0	1000	1200	rocznie	IZ
Powierzchnia terenów zrewitalizowanych w tym:	ha	0	170	230	rocznie	IZ
Miasta i miejscowości do 50 tys. mieszkańców	ha	0	50	80	rocznie	IZ
Miasta powyżej 50 tys. mieszkańców	ha	0	120	150	rocznie	IZ
Liczba utworzonych przedsiębiorstw w tym:	szt.	0	39	50	rocznie	IZ
Miasta i miejscowości do 50 tys. mieszkańców	szt.	0	10	15	rocznie	IZ
Miasta powyżej 50 tys. mieszkańców	szt.	0	25	35	rocznie	IZ
Liczba nowych miejsc pracy w tym:	szt.	0	400	520	rocznie	IZ
Kobiety	szt.	0	350		rocznie	IZ
Mężczyźni	szt.	0	350		rocznie	IZ

Źródło RPOWŚ

W ramach RPO zostały ustalone do realizacji projekty kluczowe oraz projekty subregionalne. Selekcja projektów kluczowych dokonana została przez Zarząd Województwa w oparciu o kryteria strategicznego wyboru, natomiast selekcja projektów subregionalnych została przeprowadzona przez poszczególne subregiony województwa śląskiego. Zarówno projekty kluczowe jak i subregionalne zostały wybrane z pominięciem procedury konkursowej. Projekty kluczowe Województwa Śląskiego i subregionu północnego (częstochowskiego) przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 56. Projekty kluczowe realizowane w ramach RPO Województwa Śląskiego

<i>Nazwa projektu</i>	<i>Lider projektu</i>	<i>Szacunkowa wartość projektu (mln EUR)</i>	<i>Dofinansowanie z RPO (mln EUR)</i>
Kontynuacja budowy Drogowej Trasy Średnicowej „Zachód” – odcinek Zabrze – Gliwice	Województwo Śląskie	307,00	75,00
Budowa nowoczesnej hali widowiskowo-sportowej Podium	Miasto Gliwice	53,00	41,68
Budowa nowej siedziby Muzeum Śląskiego w Katowicach	Muzeum Śląskie w Katowicach	60,00	51,00
Rozwój infrastruktury turystycznej Subregionu Południowego	Miasto Bielsko-Biała	48,51	40,00
Rozwój infrastruktury turystycznej Subregionu Południowego	Miasto Bielsko-Biała	48,51	40,00
Gospodarcza Brama Śląska – etap I: uruchomienie Zagłębiowskiej Strefy Gospodarczej	Miasto Jaworzno	47,06	40,00
Budowa drogi głównej południowej na odcinku od DW933 – ul. Pszczyńskiej w Jastrzębiu Zdroju do węzła autostrady A1 w Mszanie	Miasto Jastrzębie Zdrój	46,10	36,25
Międzynarodowe Centrum Kongresowe w Katowicach	Miasto Katowice	46,00	36,17
Dostawa Elektrycznych Zespołów Trakcyjnych do wykonywania pasażerskich przewozów regionalnych	Województwo Śląskie	40,89	32,15
Przebudowa odcinka drogi krajowej nr 52 (ul. Wyzwolenia / Niepodległości) w Bielsku – Białej	Miasto Bielsko-Biała	24,51	19,27
Budowa bytomskiego odcinka Obwodnicy Północnej Aglomeracji Górnośląskiej – etap III	Gmina Bytom	23,71	18,65
Usprawnienie ruchu tranzytowego w Subregionie Zachodnim – budowa obwodnic w Rybniku i Żorach wraz z modernizacją DW 935	Miasto Rybnik	30,00	24,00
Stworzenie połączenia DTŚ z Dąbrową Górniczą - etap I połączenie DTŚ w Katowicach z Obrzeżną Zachodnią w Mysłowicach wraz z przebudową obiektów inżynierskich	Województwo Śląskie	29,42	25,00
Infrastruktura okołolotniskowa Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach – wodno-ściekowa	Gmina Ożarowice	23,53	20,00
Centrum Informatyczne i Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego, Akademii Ekonomicznej	Uniwersytet Śląski	18,08	15,00
Kompleksowa restauracja zabudowań klasztoru Ojców Paulinów na Jasnej Górze	Zakon Ojców Paulinów	16,25	10,00
Wydział Nauk Społecznych – rozbudowa bazy naukowo-dydaktycznej Akademii im. Jana Długosza w perspektywie powołania Uniwersytetu Częstochowskiego	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	11,76	10,00
Infrastruktura okołolotniskowa Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach - centrum logistyczne	Gmina Ożarowice	11,76	10,00
Wzmocnienie znaczenia Centrum Pielgrzymkowego poprzez modernizację Alei Najświętszej Maryi Panny w Częstochowie	Miasto Częstochowa	11,76	10,00
Szybka Kolej Regionalna Tychy – Dąbrowa Górnicza – etap I Tychy Miasto – Katowice.	Miasto Tychy	11,76	10,00

Źródło: RPOWS

Tabela 57. Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista podstawowa*)

L.p. PRS	Działanie/Pod działanie (nr i nazwa)	Tytuł projektu	Beneficjent (lider + partnerzy)	Termin realizacji projektu	Koszt całkowity realizacji projektu (PLN)	% dofinansowania	Wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)
1	Działanie 2.1.	Budowa infrastruktury informatycznej dla Subregionu Północnego - „E – region częstochowski”	Miasto Częstochowa (lider projektu), JST Subregionu	01/2010 – 05/2012	26 873 228,00	85,00%	22 840 000,00
2	Działanie 2.2.	E – usługi dla mieszkańców Częstochowy	Miasto Częstochowa	07/2009 – 12/2010	9 854 117,65	85,00%	8 376 000,00
19	Działanie 4.1.	Remont i przebudowa historycznego obiektu „Willa Generała” wraz z otoczeniem na cele kulturalne w Częstochowie	Miasto Częstochowa	05/2009 – 12/2010	1 600 000,00	40,32%	645 116,00
21	Działanie 5.2.	System selektywnej zbiórki odpadów w Subregionie Północnym – Miasto Częstochowa	Miasto Częstochowa	06/2009 – 09/2009	4 395 656,84	83,81%	3 684 000,00
37	Działanie 6.1	Hala sportowa wielofunkcyjna przy ulicy Żużlowej w Częstochowie	Miasto Częstochowa	05/2008 – 05/2012	70 000 000,00	42,17%	29 520 000,00
38	Poddziałanie 6.2.1.	Przebudowa i remont obiektów Młodzieżowego Domu Kultury w Częstochowie - Sala Widowiskowa, Domek Orkiestry	Miasto Częstochowa	04/2008 – 09/2009	4 470 592,00	85,00%	3 800 000,00
39	Poddziałanie 6.2.1.	Remont i adaptacja budynku po Obserwatorium Astronomicznym na cele kulturalne i edukacyjne w Częstochowie	Miasto Częstochowa	04/2008 – 09/2009	2 646 153,85	65,00%	1 720 000,00
49	Poddziałanie 7.1.1	Poprawa stanu dróg kluczem do poprawy stanu gospodarki Subregionu Północnego	Powiat Myszkowski (lider projektu), Powiat Częstochowski, Miasto Częstochowa	07/2008 – 02/2011	55 867 052,03	41,52%	23 196 000,00

*)Projekty z terenu Miasta Częstochowy zgodnie z Załącznikiem nr 2 do Umowy o współpracy w sprawie realizacji Programu Rozwoju Subregionu Północnego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 z dnia 28.02.2008 r.

Wyjaśnienia skrótów:

Działanie 2.1. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Działanie 2.2. Rozwój elektronicznych usług publicznych

Działanie 4.1. Infrastruktura kultury

Działanie 4.1. Infrastruktura kultury

Działanie 5.2. Gospodarka odpadami

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Poddziałanie 6.2.1. Rewitalizacja - "duże miasta"

Poddziałanie 7.1.1 Modernizacja i rozbudowa kluczowych elementów sieci drogowej

Tabela 58 Projekty Programu Rozwoju Subregionu Północnego - lista rezerwowa*)

L.p. PRS	Działanie/ Poddziałanie (nr i nazwa)	Tytuł projektu	Beneficjent (lider + partnerzy)	Termin realizacji projektu	Koszt całkowity realizacji projektu (PLN)	% dofinan- sowania	Wnioskowana kwota dofinansowani- a (PLN)
7	Poddziałanie 3.2.2.	Rozwój turystyki rowerowej na obszarze Jury Krakowsko - Częstochowskiej poprzez budowę ścieżki rowerowej łączącej Gminę Miasto Częstochowa z Gminą Olsztyn	Miasto Częstochowa	12/2008 - 12/2009	3 147 261,36	85,00%	2 675 172,16
10	Działanie 5.3.	Kompleksowa termomodernizacja wraz z wymianą źródła ciepła budynku V Liceum Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza i Zespołu Gimnazjum im. Marszałka J. Piłsudskiego w Częstochowie	Miasto Częstochowa	07/2008 - 09/2009	3 253 000,00	58,32%	1 882 000,00
13	Działanie 6.1	Stadion Miejski przy ulicy Olsztyńskiej w Częstochowie - modernizacja obiektu - II etap	Miasto Częstochowa	05/2009 - 10/2011	38 943 510,49	76,24%	29 520 000,00
14	Działanie 6.1.	Centrum Kongresowo - Wystawiennicze Gaude Mater w Częstochowie	Miasto Częstochowa	09/2009 - 06/2011	61 786 509,20	48,31%	29 520 000,00
15	Działanie 6.1	Przebudowa, rozbudowa i budowa nowych obiektów Miejskiego Stadionu Piłkarskiego „Raków” etap II	Miasto Częstochowa	06/2009 - 12/2012	51 638 452,00	57,47%	29 520 000,00
16	Poddziałanie 6.2.1.	Budowa monitoringu wizyjnego dla Miasta Częstochowy „Bezpieczny Region”	Miasto Częstochowa	07/2010 - 10/2012	3 857 335,00	85,00%	3 278 734,75
21	Poddziałanie 7.1.1.	Usprawnienie połączenia z autostradą A-1 obszarów Subregionu Północnego poprzez rozbudowę i modernizację sieci dróg w południowej części Miasta Częstochowy	Miasto Częstochowa	04/2009 - 12/2013	26 216 700,04	85,00%	22 284 195,03
22	Poddziałanie 7.1.2	Poprawa dostępności do terenów Częstochowskiego Parku Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Sobuczynie	Powiat Częstochowski (lider projektu), Miasto Częstochowa	05/2008 - 06/2010	11 378 452,00	85,00%	9 671 684,20

*)Projekty z terenu Miasta Częstochowy zgodnie z Załącznikiem nr 2 do Umowy o współpracy w sprawie realizacji Programu Rozwoju Subregionu Północnego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 - 2013 z dnia 28.02.2008 r.

Wyjaśnienia skrótów:

Poddziałanie 3.2.2. Infrastruktura okołoturystyczna/podmioty publiczne

Działanie 5.3. Czyste powietrze i odnawialne źródła energii

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Działanie 6.1 Wzmacnianie regionalnych ośrodków wzrostu

Poddziałanie 6.2.1. Rewitalizacja - "duże miasta"

Poddziałanie 7.1.1. Modernizacja i rozbudowa kluczowych elementów sieci drogowej

Poddziałanie 7.1.2 Modernizacja i rozbudowa infrastruktury uzupełniającej kluczową sieć drogową

Kolejnym dokumentem precyzującym zapisy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 - 2013 jest **Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 - 2013**, stanowiący załącznik nr 1 do Uchwały Nr RR/2024/194/III/2008 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 04.09.2008 r. Dokument ten przedstawia opis działań, realizowanych w ramach priorytetów RPO oraz system wyboru i oceny projektów.

Działania z zakresu rewitalizacji przewidziane są w **priorytecie VI - Zrównoważony rozwój miast**.

Celem priorytetu jest wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej województwa śląskiego. Będzie on realizowany poprzez następujące cele szczegółowe priorytetu:

- wzrost konkurencyjności ośrodków metropolitalnych,
- wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych.

W ramach priorytetu wspierane będą działania w zakresie wzmocnienia regionalnych ośrodków wzrostu i rewitalizacji terenów zdegradowanych.

Wsparcie otrzymają projekty związane z rozwojem funkcji metropolitalnych, m.in. projekty dotyczące charakterystycznych obiektów, reprezentacyjnych przestrzeni zlokalizowanych w dużych miastach aglomeracji śląskiej. W ramach wzmocnienia regionalnych ośrodków wzrostu wsparciem będą objęte projekty o wartości powyżej 20 mln PLN realizowane na terenie miast na prawach powiatu – powiatów grodzkich, wchodzących w skład aglomeracji miejskich zidentyfikowanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (19 miast na prawach powiatu, tworzących 4 aglomeracje miejskie²).

Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych, powojсковych i popegeerowskich kładzie główny nacisk na przywracanie ładu przestrzeni publicznej. Projekty w ramach rewitalizacji obejmować będą zagospodarowanie przestrzeni miejskich, uzupełnienie istniejącej zabudowy, przygotowanie terenów inwestycyjnych z dostępem do krajowej lub międzynarodowej sieci drogowej, jako element kompleksowego projektu rewitalizacyjnego. Uzupełnieniem tych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych będą również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej związane tylko z usuwaniem azbestu. Wszystkie projekty realizowane w ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji³. Priorytetowo będą traktowane projekty mające wpływ na ożywienie gospodarcze, rozwój nowych form aktywności gospodarczej oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców jest realizowana poprzez **Poddziałanie 6.2.1-„duże miasta”**

Celem działania jest wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych. Cel jest realizowany poprzez wsparcie dla obszarów zdegradowanych, przede wszystkim: powstałych w wyniku przemian rynkowych terenów przemysłowych, powojсковych, popegeerowskich oraz niszczących i tracących atrakcyjność centrów i dzielnic miast podlegających procesowi suburbanizacji na terenie miast liczących powyżej 50 tys. Mieszkańców.

Uzasadnieniem podjętych działań jest przywracanie ładu przestrzeni publicznej, w tym podnoszenie wartości substancji miejskiej. Rewitalizacja przyczynić się ma do nadania m. in. nowych funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych obiektom i terenom zdegradowanym, w tym przemysłowym, powojсковym i popegeerowskim. Uzupełnieniem tych działań zmierzających do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, będą również inwestycje w zakresie tkanki mieszkaniowej polegające na usuwaniu azbestu wraz z jego utylizacją. Projekty realizowane w ramach poddziałania 6.2.1. muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji

Przykładowe rodzaje projektów

1. Przebudowa i remont obiektów przemysłowych/ powojсковych/popegeerowskich, łącznie z adaptacją na cele: gospodarcze, edukacyjne, turystyczne, rekreacyjne, społeczne i kulturalne, wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym (za wyjątkiem budynków o charakterze mieszkalnym).

² Zapis ten nie dotyczy projektów złożonych w ramach Programów Rozwoju Subregionów

³ Projekty z zakresu mieszkalnictwa muszą być realizowane na obszarach spełniających obligatoryjne kryteria *a* i *b*. Trzecim preferowanym kryterium jest *e*. Z uwagi na specyfikę i indywidualny charakter każdego obszaru objętego programem rewitalizacji dopuszcza się ujęcie innego trzeciego kryterium (rozporządzenie Komisji WE nr 1828/2006 art. 47). Kryteria wraz ze wskaźnikami zostały zdefiniowane na poziomie krajowymi i są obowiązujące w odniesieniu do wyznaczania obszarów wsparcia, na których będą realizowane działania z zakresu mieszkalnictwa („Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa”)

2. Zagospodarowywanie przestrzeni miejskich, w tym budowa, przebudowa i remont obiektów na cele gospodarcze, edukacyjne, turystyczne, rekreacyjne, społeczne i kulturalne wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym (za wyjątkiem budynków o charakterze mieszkalnym).
3. Uzupełnienie i remont istniejącej zabudowy, w tym zabudowa plomb, remont użytkowanych oraz niezagospodarowanych budynków na cele: gospodarcze, edukacyjne, turystyczne, rekreacyjne, społeczne i kulturalne, wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym (za wyjątkiem budynków o charakterze mieszkalnym).
4. Kompleksowe przygotowanie terenu przeznaczonego pod działalność gospodarczą, z wyłączeniem infrastruktury służącej mieszkańcom.
5. Tworzenie i rozbudowa systemów monitoringu w celu podniesienia bezpieczeństwa w przestrzeniach publicznych.
6. Zastępowanie azbestowych elementów budynków wielorodzinnych mieszkalnych materiałami mniej szkodliwymi dla zdrowia człowieka, tylko wraz z utylizacją azbestu.

B. Projekty realizowane w ramach Programów Rozwoju Subregionów

Typy beneficjentów

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia.
2. Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia.
3. Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych.
4. Szkoły wyższe.
5. Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.
6. Organizacje pozarządowe.
7. Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej).
8. Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe,
9. Porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-8 reprezentowane przez lidera.
10. Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.

Szczegółowe Wytyczne do opracowania Lokalnych Programów Rewitalizacji zawiera załącznik nr 4 do uszczegółowienia RPOWŚ

Wytyczne w zakresie mieszkalnictwa określają ramy inwestycji w substancję mieszkaniową i które mogą być realizowane wyłącznie w ramach Lokalnych Programów Rewitalizacji miejskiej, na obszarach, spełniających, co najmniej trzy z kryteriów określonych w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa (nr MRR/H/18(2)/08/08, wydane na podstawie art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju zostały opublikowane w Monitorze Polskim z 2008 r. Nr 66 poz. 588), opartych na art. 47 rozporządzenia Komisji WE nr 1828/2006. Zgodnie z wymogiem art. 47 ust. 1 Rozporządzenia 1828/2006 każde z wymienionych kryteriów zostało opisane za pomocą wskaźników. Lista wskaźników w ujęciu regionalnym (województwa) oraz ich wartości referencyjne zostały uzgodnione z Komisją Europejską.

Tabela 59. Lista wskaźników w ujęciu regionalnym

Kryterium	Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego
Wskaźnik / Źródło danych wyznaczenia średniej	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności / dane za 2006(RSW)	Udział długotrwanie bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym / dane za 2006(RSW)	Liczba przestępstw na 1 tys. ludności / dane za 2006(RSW)	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób / dane za 2006(RSW)	Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989 do ogólnej liczby budynków (w %) / dane za 2002 (NSP)
ŚLĄSKIE	52	3,7	39,3	9,1	88,0
Wartość dla obszarów objętych wsparciem	odchylenie powyżej wartości referencyjnej	odchylenie powyżej wartości referencyjnej	odchylenie powyżej wartości referencyjnej	odchylenie poniżej wartości referencyjnej	odchylenie powyżej wartości referencyjnej
Definicja wskaźnika	Osoby, które zgodnie z ustawą z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn. zm.) są uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej	Stopę bezrobocia długotrwałego rozumie się jako stosunek liczby osób bezrobotnych powyżej 12 miesięcy do liczby osób w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59, mężczyźni 18-64)	Ilość przestępstw stwierdzonych ogółem	Ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Ilość budynków mieszkalnych powstałych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych
Rekomendowane źródła danych dla beneficjentów	Ośrodki Pomocy Społecznej	Urząd Statystyczny/ Powiatowy Urząd Pracy	Komendy Policji	Urząd Statystyczny	Dane administracyjne

*) Pozyskiwanie danych statystycznych dla obszarów wsparcia może odbywać się w oparciu o dowolne dane źródłowe, rekomendowanymi źródłami są RSW, NSP.

III. ZAŁOŻENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Miejski Program Rewitalizacji dla Częstochowy jest programem zintegrowanym, obejmującym:

- projekty inwestycyjne dotyczące infrastruktury technicznej, turystycznej, kulturalnej i społecznej, a także służącej rozwojowi działalności gospodarczej w obrębie zdegradowanych obszarów miejskich i przemysłowych,
- programy mające na celu aktywizację społeczną i gospodarczą obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe kraju i Europy.

Program obejmuje 2 zdegradowane obszary miejskie i 5 obszarów przemysłowych.

1. CELE PROGRAMU

Celem Miejskiego Programu Rewitalizacji jest zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez oferowanie infrastruktury do prowadzenia działalności dostosowanej do potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny.

Zasadniczym celem działania jest ożywienie gospodarcze i społeczne, a także zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego, w tym nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno-gospodarczych poprzez:

- rewitalizację i odnowę zdegradowanych obszarów miasta i dzielnic mieszkaniowych;
- rewitalizację obiektów i terenów po-przemysłowych, przez zmianę dotychczasowych funkcji na gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne i turystyczne.

Program zakłada, że rezultaty te zostaną osiągnięte dzięki skoordynowanym działaniom

- w sferze przestrzennej - poprzez przedsięwzięcia inwestycyjne,
- w sferze gospodarczej - poprzez programy wspierające działalność przedsiębiorstw na obszarach rewitalizowanych, zgodną z celami strategicznymi rozwoju miasta,
- w sferze społecznej - poprzez programy wspierające aktywność społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych.

Miejski Program Rewitalizacji będzie realizowany i aktualizowany we współpracy z partnerami w sektorze publicznym, prywatnym i społecznym, których cele działania są zbieżne z celami programu. Projekty inwestycyjne podejmowane przez Gminę w obszarach rewitalizacji będą polegać przede wszystkim na poprawie stanu infrastruktury społecznej, komunalnej i technicznej, podnosząc atrakcyjność obszarów rewitalizowanych dla inwestorów prywatnych.

2. OBSZARY WSKAZANE DO REWITALIZACJI

W wyniku diagnozy sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej wyodrębniono dwa wymagające rewitalizacji obszary miejskie oraz pięć obszarów przemysłowych. Są to:

- RM 1 - Śródmieście,**
- RM 2 - Raków – Ostatni Grosz,**
- RP 1 - Papiernia Warta,**
- RP 2 - Wełnopol - Elanex,**
- RP 3 - rejon Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej,**
- RP 4 - Złota Góra,**
- RP 5 - rejon stawów Bałtyk" - "Adriatyk.**

Granice wyznaczonych obszarów przedstawia mapa.

OBSZARY MIEJSKIE

RM 1 - Śródmieście:

Powierzchnia obszaru – 433,35 ha

Obszar Śródmieścia obejmuje historyczny układ urbanistyczny, ukształtowany wzdłuż osi Alei Najświętszej Maryi Panny, łączącej Jasną Górę z Zespołem Klasztornym o o. Paulinów i Stary Rynek. Oprócz Sanktuarium Jasnogórskiego, będącego Pomnikiem Historii, skupionych jest tu wiele obiektów o wysokich walorach architektonicznych i wartości historycznej, z których część stanowi zabytki (135 budynków i zespołów budowlanych oraz 1 układ urbanistyczny wpisany do rejestru). Aleja Najświętszej Maryi Panny - arteria komunikacyjna i zarazem najważniejsza przestrzeń publiczna miasta ma długość 1,5 km, co wyznacza wielkoprzestrzenną skalę założenia śródmieścia Częstochowy.

W ponad 850 budynkach, z których 600 pochodzi sprzed wojny, w tym ok. 350 – sprzed 1918 roku, znajduje się 14 tys. mieszkań. Znaczna część z nich stanowi zasoby substandardowe - np. mieszkania 1-izbowe (bez kuchni) - ok. 2,1 tys., pozbawione instalacji sanitarnych. Niski standard mieszkań sprawia, że są one zasiedlane przez osoby najuboższe, o niskich dochodach lub nie posiadające zarobkowych źródeł utrzymania, często ze środowisk patologicznych. W ślad za tym następuje wzrost zagrożenia bezpieczeństwa - Śródmieście stanowi obszar o największym natężeniu przestępczości oraz narastających zjawisk patologicznych wśród mieszkańców i wkrótce może przekształcić się w obszar kryzysowy.

Zarazem Śródmieście, ze względu na obecność Sanktuarium Jasnogórskiego i funkcję głównego centrum handlowo - usługowego, jest obszarem o największym potencjale dla rozwoju gospodarczego Częstochowy, w oparciu o obsługę ruchu pielgrzymkowego i turystycznego. Z uwagi na nagromadzenie problemów społecznych i infrastrukturalnych oraz radykalną potrzebę odnowy substancji zabytkowej, podjęcie rewitalizacji tego obszaru ma znaczenie priorytetowe dla perspektyw rozwoju Częstochowy.

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Św. Jadwigi od skrzyżowania z ul. Henryki (obejmując również nieruchomości przyległe od strony zachodniej), dalej ulicą Sikorskiego, obejmując również nieruchomości przyległe do tej ulicy na odcinku pomiędzy numerem 56 a 106, następnie ulicą Św. Jana, 3 Maja (wraz z obustronną zabudową), ul. Jasnogórską, Dąbrowskiego, Aleją Jana Pawła II, odcinkiem ulicy Drogowców do rzeki Warty, wzdłuż rzeki do ul. Mirowskiej, ul. Mirowską, Mierną, Kopcową, Faradaya, Legionów, Aleją Wojska Polskiego, Mirowską, wzdłuż rzeki Warty do ulicy Katedralnej, następnie ulicą Katedralną (wraz z budynkiem Policji) i Krakowską (obejmując również nieruchomości położone po stronie wschodniej ulicy aż do numeru 73a, a po stronie zachodniej do budynku Straży Miejskiej włącznie), dalej północną granicą dawnego przedsiębiorstwa Elanex do ul. Ogrodowej, następnie ulicą Ogrodową oraz wzdłuż północnej granicy działki 14/8 obręb 184 do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do nieruchomości przy Alei Niepodległości 5, dalej Aleją Niepodległości, ulicą 1 Maja,

Aleją Bohaterów Monte Cassino, ul. Korczaka, Nowowiejskiego, Waszyngtona, Pułaskiego, Zgody, następnie południową granicą nieruchomości położonych przy ul. 7 Kamienic oraz zachodnią i południową granicą nieruchomości położonych przy ul. Św. Barbary aż do skrzyżowania z ul. Zaciszańska, ul. św. Kingi i ul. Henryki do skrzyżowania z ul. św. Jadwigi.

RM 2 - Raków - Ostatni Grosz
Powierzchnia obszaru – 259,22 ha

Jest to obszar rozległej dzielnicy mieszkaniowej zamieszkaanej w dominującej mierze przez pracowników Huty Częstochowa, z których wielu utraciło zatrudnienie w wyniku restrukturyzacji Huty i wydzielonych z niej spółek.

W zgodnej opinii jednostek odpowiedzialnych za pomoc społeczną i zapewnienie bezpieczeństwa dzielnica ta nosi wszelkie cechy obszaru kryzysowego, ze względu na wysokie bezrobocie o strukturalnym charakterze oraz nagromadzenie różnego rodzaju patologii i problemów społecznych. Rewitalizacja obszaru, ukierunkowana przede wszystkim na rozwój infrastruktury społecznej i wsparcie organizacji działających w tej sferze, jest niezbędna dla ograniczenia skali marginalizacji i wykluczenia społecznego całych grup.

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega od Alei Niepodległości wzdłuż rzeki Stradomki do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do Alei Wojska Polskiego, ulicą Jagiellońską, Aleją Niepodległości, następnie ulicami Stromą, Niewielką, Równą i Twardą (obejmując zabudowę położoną po stronie zachodniej) do rzeki Stradomki.

OBSZARY POPRZEMYSŁOWE

Kryterium wyboru do rewitalizacji zdegradowanych obszarów przemysłowych były występujące tam problemy przestrzenne (opisane w podsumowaniu rozdziału I.3) oraz ich funkcjonalne powiązania ze zdegradowanymi obszarami miejskimi.

RP1 - Papiernia Warta,
Powierzchnia obszaru – 30,05 ha

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Mirowską od rzeki Warty do Alei Wojska Polskiego, następnie Aleją Wojska Polskiego do mostu na Warcie, dalej wzdłuż rzeki Warty i zachodnią granicą nieruchomości położonych przy ul. Krakowskiej oraz południową granicą nieruchomości położonych przy ul. Katedralnej aż do rzeki Warty oraz wzdłuż rzeki Warty do ulicy Mirowskiej.

RP2 - Wełnopol - Elanex
Powierzchnia obszaru – 101,41 ha

Opis granic obszaru

Obszar obejmuje Fabrykę Zapalek przy ul. Ogrodowej, zespół zabudowań dawnej fabryki Elanex (ul. Krakowska 80), z wyłączeniem budynku Straży Miejskiej oraz obustronną zabudowę ulicy Krakowskiej od nieruchomości nr 73b do skrzyżowania z Aleją Wojska Polskiego; następnie granica przebiega wzdłuż Alei Wojska Polskiego, torów kolejowych, rzeki Stradomki do ul. Twardej, obejmując zabudowania położone przy ul. Bór, dalej ulicą Bór do torów kolejowych, wzdłuż torów kolejowych do ul.1 Maja,

ulicą 1 Maja i Aleją Niepodległości do nieruchomości nr 5, a następnie wzdłuż torów kolejowych do ul. Ogrodowej.

RP3 - rejon Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej

Powierzchnia obszaru – 1022,21 ha

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Szpitalną do rzeki Kucelinki i ul. Złotej, ulicą Złotą, Legionów, następnie w kierunku południowym obejmując działkę nr 16/3 obr. 228 do torów kolejowych, a dalej wzdłuż torów do Alei Pokoju i Aleją Pokoju do ul. Szpitalnej.

RP4 - Złota Góra,

Powierzchnia obszaru – 150,25 ha

Opis granic obszaru

Granica obszaru przebiega ulicą Legionów od mostu na rzece Kucelince do działki nr 110/7 obr. 193, następnie linią pionową w kierunku północnym do ulicy Mirowskiej i wzdłuż zachodniej granicy ogródków działkowych (działka nr 140 obr. 113) do ulicy Jurajskiej, Palladowej, następnie ulicą Kamienną i Owocową (obejmując obustronną zabudowę tej ulicy), dalej ulicą Srebrną do ulicy Mirowskiej i ulicą Złotą do ul. Legionów.

RP5 -rejon stawów "Bałtyk" - "Adriatyk".

Powierzchnia obszaru – 62,50 ha

Opis granic obszaru

Granice obszaru przebiegają od ul. św. Jadwigi nr 84/90 w kierunku zachodnim do ul. Sopotkiej, następnie ulicą Sopotką, Inowrocławską, dalej w kierunku południowo-zachodnim wzdłuż granicy działki 46 obr. 170 do ulicy Orawskiej, następnie zachodnią granicą działki nr 45 obr. 170 i północną granicą działek nr 1/15 i 1/11 obr. 171, zachodnią granicą działek nr 1/11 i 1/12 obr. 171, północną granicą działki nr 41/2 obr. 168, wokół granic działki nr 40 obr. 168 do ul. Wileńskiej, ulicą Wileńską do ul. Huculskiej, ulicą Huculską, Wałową, następnie wzdłuż południowej granicy działki nr 21 obr. 171, wzdłuż zachodniej i południowej granicy działki nr 1/10 obr. 172 oraz wzdłuż południowej granicy działki nr 1/15 obr. 173 do ul. św. Jadwigi.

3. GRUPY DZIAŁAN REWITALIZACYJNYCH

Realizacja Miejskiego Programu Rewitalizacji będzie się odbywała poprzez działania, które mają na celu doprowadzenie do osiągnięcia celów Programu. Poniżej omówione zostały grupy działań wraz z przedstawieniem oczekiwanych rezultatów. W ramach każdej grupy działań przedstawiono również proponowane projekty, które w chwili obecnej nie mają ustalonego finansowania. Te projekty, które zostały już zrealizowane lub są w trakcie realizacji, zostały przedstawione w załączniku 1. Projekty, które mają zapewnione finansowanie/współfinansowanie w ramach WPI w latach 2009-2014, zostały przedstawione w załączniku 2.

GRUPA DZIAŁAŃ A: REGENERACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

Grupa działań określonych wspólnym tytułem "Regeneracja przestrzeni publicznych" obejmuje przedsięwzięcia służące poprawie standardu zagospodarowania śródmiejskich oraz lokalnych przestrzeni publicznych.

Działania ujęte są w dwa wieloletnie programy, które realizowane będą przez Gminę Miasto Częstochowa oraz samorządowe jednostki organizacyjne, przy współpracy partnerów w sektorze prywatnym - spółdzielni mieszkaniowych, zarządców i właścicieli nieruchomości oraz przedsiębiorców.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI

A.1. Rewitalizacja otoczenia Klasztoru Jasnogórskiego i Alei Najświętszej Maryi Panny

Sanktuarium na Jasnej Górze jest skarbem dziedzictwa narodowego i symbolem polskiego katolicyzmu. Każdego roku odwiedzane jest przez 4 miliony pielgrzymów z Polski i innych krajów. Zdążając na Jasną Górę, pielgrzymi i turyści zatrzymują w pamięci obraz Częstochowy, która w ten sposób staje się wizytówką Polski i województwa śląskiego. W szczególności dotyczy to obszaru otoczenia Klasztoru oo. Paulinów i Alei Najświętszej Maryi Panny, dworców komunikacyjnych i innych przestrzeni publicznych, miejsc, w których goście korzystają z noclegu i posiłku.

Obecny stan otoczenia Klasztoru i Alei sukcesywnie się poprawia zarówno pod względem funkcjonalności jak estetycznego wyrazu. Intensywnie użytkowana, zniszczona infrastruktura miejska - przede wszystkim ciągi komunikacyjne, ale również budynki w bezpośrednim sąsiedztwie wymagają remontów i modernizacji.

Rewitalizacja otoczenia Klasztoru Jasnogórskiego i Alei Najświętszej Maryi Panny wymaga wielokierunkowych działań. Obejmują one zarówno powstrzymanie niszczenia zabytków, obiektów użyteczności publicznej i substancji mieszkaniowej, rozbudowę i modernizację infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, jak i podniesienie standardu infrastruktury usługowej i jego dostosowanie do różnicowanych wymagań różnych grup odbiorców (pielgrzymów i turystów), a w pierwszym rzędzie - poprawę ładu przestrzennego oraz estetyki zagospodarowania przestrzeni publicznych.

Cele programu to:

- ukształtowanie reprezentacyjnych wnętrz urbanistycznych o niepowtarzalnym wyrazie estetycznym, w których właściwie eksponowane i zharmonizowane będą zarówno zachowane wartości historycznej zabudowy, jak i dobra współczesnej sztuki i architektury i które stanowić będą atrakcję zachęcającą do odwiedzania miasta

oraz korzystania z placówek kultury, rozrywki i innych usług zlokalizowanych w obszarze śródmieścia;

- nadanie rewitalizowanym przestrzeniom walorów funkcjonalnych odpowiadających specyficznym wymogom wynikającym z roli centrum pielgrzymkowego o światowym znaczeniu, co wymaga uwzględnienia potrzeb zapewnienia bezpieczeństwa, obsługi imprez masowych, utrzymania ładu i porządku, sprawności obsługi komunikacyjnej oraz uprzywilejowania ruchu pieszych, w tym osób niepełnosprawnych;
- wyposażenie tych przestrzeni w infrastrukturę, zieleni i elementy małej architektury, które pozwolą na pogodzenie obsługi ruchu pątniczego z ich codzienną rolą w stosunku do społeczności miasta i regionu - jako miejsca spotkań, wypoczynku i wydarzeń społeczno-kulturalnych.

Szczególna pozycja Sanktuarium Jasnogórskiego na mapie dziedzictwa kultury narodowej i europejskiej oraz skala niezbędnych przedsięwzięć w procesie rewitalizacji otoczenia Klasztoru o.o. Paulinów i Alei Najświętszej Maryi Panny nadaje temu zadaniu rangę ogólnonarodową i priorytetową w skali regionalnej. Dowodem tego jest umieszczenie zadania **Wzmocnienie znaczenia Centrum Pielgrzymkowego poprzez modernizację Alei Najświętszej Maryi Panny w Częstochowie** na liście projektów kluczowych województwa finansowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego.

Gmina Miasto Częstochowa inicjuje proces rewitalizacji otoczenia Klasztoru Jasnogórskiego i Alei Najświętszej Maryi Panny poprzez następujące grupy działań:

- A.1.1 Rewaloryzacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego,
- A.1.2 Odnowa najważniejszych obiektów zabytkowych i gmachów publicznych,
- A.1.3 Ukształtowanie systemu śródmiejskich przestrzeni publicznych,
- A.1.4 Ekspozycja świetlna charakterystycznych obiektów architektonicznych.

A.1.1 Rewaloryzacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego,

Przedsięwzięcia realizowane w ramach rewaloryzacji ciągu Alei Najświętszej Maryi Panny oraz programu ukształtowania systemu głównych przestrzeni publicznych obejmują:

- optymalizację rozwiązań komunikacyjnych z poprawą dostępności centrum i zwiększeniem wydolności układu drogowego,
- wymianę nawierzchni ulicy i ciągów pieszych, z uwzględnieniem potrzeb osób o ograniczonej zdolności poruszania się,
- wyposażenie w małą architekturę,
- oświetlenie ciągów i placów,
- rewaloryzację i częściową wymianę zieleni,
- modernizację infrastruktury technicznej, z uwzględnieniem systemu nawadniania zieleni w wybranych obszarach,
- budowę infrastruktury dla potrzeb obsługi imprez społeczno - kulturalnych (oświetlenie, nagłośnienie, itp.).
- działania w kierunku poprawy estetyki budynków oraz przestrzeni publicznej np. poprzez uporządkowanie urządzeń reklamowych na elewacjach osiągnięte dzięki opracowywanym planom, wytycznym dotyczącym zasad lokalizowania kawiarenek letnich, ogłaszanych konkursom (przeprowadzanym cyklicznie pn. "Najładniejsza kawiarenka letnia", "Najpiękniejsza witryna świąteczna").

A.1.2 Odnowa najważniejszych obiektów zabytkowych i gmachów publicznych

Przedsięwzięcia obejmujące sukcesywną renowację i modernizację zabytkowych obiektów i gmachów publicznych podejmowane będą stosownie do finansowych możliwości Gminy. Ze względu na niewielkie zasoby nieruchomości stanowiących

własność komunalną oraz ich przestrzenne rozproszenie nie jest możliwe podejmowanie restauracji całych kwartałów lub zespołów zabudowy.

Priorytetowe obiekty planowane do renowacji i modernizacji wymienione są w punkcie C "Rewaloryzacja zabytków", "D" - Wzmocnienie struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej oraz "E" - Wzbogacenie oferty kulturalnej i rozrywkowej.

A.1.3 Ukształtowanie systemu śródmiejskich przestrzeni publicznych

W nawiązaniu do rewaloryzacji Alei Najświętszej Maryi Panny, przewidywany jest program ukształtowania systemu głównych przestrzeni publicznych miasta, do których należą:

- Stary Rynek i Rynek Wieluński - będące zarazem tradycyjnymi centrami lokalnymi,
- rejon ulicy św. Barbary,
- rejon placów: Papieża Jana Pawła II, Rady Europy, Pamięci Narodowej oraz odcinki ulic wiążące wymienione przestrzenie.

Przestrzenie te ulegają stopniowej degradacji w wyniku intensywnego użytkowania przez wielomilionowe rzesze pielgrzymów i turystów. Aktualny stan infrastruktury technicznej i drogowej oraz standard wyposażenia nie spełnia współczesnych potrzeb i wymagań, zwłaszcza w zakresie obsługi ruchu turystycznego.

A.1.4 Ekspozycja świetlna charakterystycznych obiektów architektonicznych

W uzupełnieniu rewaloryzacji ciągu Alei Najświętszej Maryi Panny oraz programu kształtowania systemu głównych przestrzeni publicznych miasta wykonana zostanie ekspozycja świetlna charakterystycznych obiektów architektonicznych, posiadających szczególne znaczenie dla tożsamości i krajobrazu Miasta.

A.2. Program rehabilitacji lokalnych przestrzeni publicznych

Celem programu jest zainicjowanie procesu rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, poprzez poprawę funkcjonalności i atrakcyjności zagospodarowania przestrzeni publicznych w centralnych miejscach obszarów podlegających rewitalizacji oraz wspólnie użytkowanych przestrzeni w osiedlach mieszkaniowych.

A.2.1 Rehabilitacja centrum Rakowa w rejonie ulic: Prusa, Łukasińskiego i Okrzei

Raków to robotnicza dzielnica mieszkaniowa, o intensywnej zabudowie typu blokowego, z wysokim udziałem zasobów komunalnych. Dzielnica ulega degradacji na skutek obniżenia poziomu życia mieszkańców, spowodowanego wysokim bezrobociem i typowymi zjawiskami towarzyszącymi, jak ubóstwo, uzależnienia, rosnąca przestępczość.

Obszar centrum Rakowa, którego dotyczyć będą te działania, w większości posiada wartość historyczną (obejmuje zespół budynków mieszkalnych dawnej huty Hantkego: pałacyk Hantkego, park, dom dyrektora, domy inżynierów, majstrów i robotników). Jest tu również zlokalizowany Rezerwat Archeologiczny – placówka Muzeum Miejskiego w Częstochowie. Istotną rolę spełnia Plac Orłąt Lwowskich

Przywrócenie walorów użytkowych i poprawa estetyki przestrzeni publicznych koresponduje z kompleksem działań inwestycyjnych dotyczących obiektów użyteczności publicznej planowanych w tym obszarze przez Gminę oraz będzie wspierać aktywność lokalnych organizacji społecznych działających na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, szczególnie dzieci i młodzieży oraz osób starszych i niepełnosprawnych. Działania będą realizowane przez Gminę Miasto Częstochowa i samorządowe jednostki

organizacyjne, a także przez spółdzielnie mieszkaniowe i innych zarządców nieruchomości.

A.2.2 Rehabilitacja przestrzeni publicznych w osiedlach mieszkaniowych

Grupa działań zmierzających do poprawy jakości środowiska zamieszkania w skali małych osiedli lub zespołów zabudowy, poprzez remonty i modernizację:

- placów zabaw, boisk sportowych,
- osiedlowych terenów zieleni ogólnodostępnej,
- chodników, parkingów i dróg osiedlowych.

Działania te służyć będą zarówno celom społecznym - poprawie integracji lokalnych społeczności i zwiększeniu ich zaangażowania w rozwiązywanie problemów społecznych, jak i gospodarczych, przeciwdziałając emigracji poza obszar zamożniejszych mieszkańców i pogłębianiu się niekorzystnych zmian w strukturze społecznej. Działania realizowane będą przez Gminę Miasto Częstochowa i samorządowe jednostki organizacyjne, a także przez spółdzielnie mieszkaniowe i innych zarządców nieruchomości.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- Rewaloryzacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego – kontynuacja, w tym ekspozycja świetlna kolejnych charakterystycznych obiektów architektonicznych.
- Rehabilitacja przestrzeni publicznych w osiedlach mieszkaniowych.
- Program urządzenia osiedlowych terenów zieleni ogólnodostępnej oraz modernizacji placów zabaw i boisk sportowych.
- Program remontów chodników, parkingów i dróg osiedlowych wraz z likwidacją barier architektonicznych.

OCZEKIWANE REZULTATY:

Rezultaty regeneracji przestrzeni publicznych obejmują:

W sferze przestrzennej - ukształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni, które mają kluczowe znaczenie dla zainicjowania i trwałości efektów procesu rewitalizacji w sferze gospodarczej i społecznej.

W wymiarze gospodarczym - przyciągnięcie większej liczby przyjezdnych i mieszkańców oraz:

- poprawę warunków funkcjonowania okolicznych sklepów i usług (zmniejszenie rotacji w lokalach użytkowych, zahamowanie tendencji zmiany funkcji sklepów na lokale usługowe, zahamowanie tendencji zwiększania liczby pustostanów i spadku obrotów istniejących przedsiębiorstw handlowo-usługowych),
- zachęcenie prywatnych właścicieli i przedsiębiorców do inwestowania (wyrażające się zagospodarowaniem nowych lokali użytkowych lub budową nowych obiektów na cele handlu detalicznego, gastronomii i innych usług, remontami i modernizacją lokali i obiektów, zagospodarowaniem podwórek i terenu posesji itp.),
- lokalizację nowych podmiotów handlowych i usługowych,
- przeciwdziałanie spadkowi dynamiki wartości nieruchomości i stawek czynszów,
- przeciwdziałanie zjawisku odpływu mieszkańców poza obszar.

W wymiarze społecznym - poprzez skupianie mieszkańców i spełnianie funkcji miejsca wydarzeń społeczno-kulturalnych - wzrost integracji społeczności lokalnych

i poczucia ich tożsamości z miejscem zamieszkania, wyrażający się aktywną partycypacją w działaniach inicjowanych przez Gminę oraz zwiększonym uczestnictwem w działaniach organizacji pozarządowych, szczególnie skierowanych na:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób w trudnej sytuacji życiowej, niesamodzielnych z powodu niepełnosprawności, przewlekłych chorób i podeszłego wieku,
- promowanie społecznej integracji osób zagrożonych bezrobociem i ubóstwem,
- organizację wolnego czasu dzieci i młodzieży w celu przeciwdziałania narkomanii, alkoholizmowi i przestępczości,
- zapobieganie powstawaniu patologii wśród dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych bezrobociem, uzależnieniami i niewygodnych wychowawczo,
- udzielanie wsparcia i zapobieganie kryzysowym sytuacjom życiowym społeczności lokalnej,
- wyzwalanie indywidualnej aktywności, odzyskania wiary we własne siły i możliwości, przywrócenia poczucia własnej wartości,
- rozwój aktywności kulturalnej i twórczości artystycznej,
- promocję zdrowego stylu życia.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

GRUPA DZIAŁAŃ B: POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I ZAPOBIEGANIE PRZESTĘPCZOŚCI

Przedsięwzięcia w ramach tej grupy działań dotyczyć będą poprawy bezpieczeństwa publicznego w obszarze głównych i lokalnych przestrzeni publicznych miasta oraz tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w obszarach zagrożonych patologiami społecznymi oraz na terenie placówek oświatowych.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

B.1. System monitoringu wizyjnego

Stworzenie zintegrowanego systemu monitoringu wizyjnego przestrzeni publicznych miasta poprzez:

- umieszczenie kamer w miejscach publicznych zagrożonych przestępczością,
- wykorzystanie, w porozumieniu z właścicielami, prywatnych kamer dozoru wizyjnego lokali handlowo-usługowych w śródmieściu.
- zabezpieczenie obiektów oświatowych przed osobami z „zewnątrz” poprzez:
  - a) monitoring wewnątrz obiektu;
  - b) monitoring placu szkolnego,
  - c) modernizację ogrodzenia szkoły, placówki oświatowej.

Koordinacja planowanego systemu z systemem monitoringu wizyjnego ruchu drogowego na skrzyżowaniach.

B.2. Oświetlenie ulic, ciągów pieszych i innych miejsc publicznych

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- monitoring wizyjny miejsc zagrożonych przestępczością- kontynuacja
- oświetlenie ciągów pieszych

- modernizację oświetlenia terenu szkoły.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Zahamowanie wzrostu zagrożenia bezpieczeństwa publicznego i zmniejszenie poziomu przestępczości w rejonie głównych przestrzeni publicznych.
- Zwiększenie skuteczności działania Policji i Straży Miejskiej, wzrost poczucia bezpieczeństwa właścicieli lokali handlowo-usługowych w obszarach objętych systemem.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

GRUPA DZIAŁAŃ C: REWALORYZACJA ZABYTKÓW

Grupa działań obejmujących prace konserwatorskie, renowację i modernizację obiektów zabytkowych znajdujących się w rewitalizowanych obszarach. Renowacja będzie składała się z działań obejmujących:

- prace konserwatorskie,
- odnowienie zabudowań,
- zagospodarowanie przyległego terenu.

Priorytetowo będą traktowane budynki:

- posiadające potencjał dla rozwoju turystyki - poprzez ich zagospodarowanie na obiekty hotelowe, pensjonaty, obiekty gastronomiczne, a także obiekty wzbogacające ofertę kulturalną i artystyczną miasta;
- wyjątkowej wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, zwłaszcza wpisane do rejestru zabytków,
- poddawane adaptacji na cele społeczne, edukacyjne oraz gospodarcze, przyczyniające się do tworzenia stałych miejsc pracy.

Wybór tych priorytetów uzasadniony jest szeregiem czynników. Dominujący udział własności prywatnej obiektów zabytkowych sprawia, że Gmina Miasto Częstochowa nie może podejmować kompleksowej renowacji całych kwartałów zabytkowej zabudowy. Koncentracja obiektów w najgorszym stanie technicznym w rejonie Starego Rynku i Placu Daszyńskiego przemawia za powiązaniem renowacji i rewaloryzacji zabytków.

W tej sytuacji Miasto Częstochowa podejmować będzie działania zmierzające do podniesienia atrakcyjności obszaru i zachęcenia inwestorów prywatnych do inwestowania w modernizację zabytkowej zabudowy, a zarazem w rozwój gospodarczy. Działania te będą polegać na:

- poprawie bezpieczeństwa i zapobieganiu przestępczości,
- zagospodarowaniu przestrzeni publicznych,
- remontach i modernizacji obiektów stanowiących własność komunalną, z uwzględnieniem wymienionych wyżej priorytetów,
- wsparciu wymiany niskosprawnych źródeł ogrzewania powodujących zanieczyszczenie powietrza,
- zapewnieniu określenia ramowych zasad ochrony zabytków oraz warunków ich wykorzystania na cele użytkowe - poprzez założenie gminnej ewidencji zabytków oraz opracowanie programu opieki nad zabytkami,

- dofinansowaniu przedsięwzięć prywatnych inwestorów polegających na renowacji (UCHWAŁA NR 766/XLVIII/2005 RADY MIASTA CZĘSTOCHOWY z dnia 29 sierpnia 2005 roku z późn. zm.) w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Wszystkie wymienione wyżej kierunki działań, za wyjątkiem opracowania programu opieki nad zabytkami, zostały już zainicjowane w postaci przyjętych przez Radę Miasta programów operacyjnych. Między innymi, zrealizowano remont i modernizację zabytkowej Zagrody Włociańskiej w Parku Staszica i pawilonów A i B - pozostałości Wystawy Przemysłowo-Rolniczej z 1909r. Zakończona została renowacja Zespołu Budynków Ratusza Miejskiego. Zakończył się remont zabytkowej kamienicy przy Alei Najświętszej Maryi Panny 24 oraz Dawnej siedziby Duchowieństwa Prawosławnego (obecnie Muzeum Pielgrzymowania) rewaloryzacja III Alei Najświętszej Maryi Panny. Zakończono również remont obiektu przy ulicy Katedralnej 8.

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami zostanie wykonane na podstawie GEZ.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- Kompleksowy remont obiektu zabytkowego – siedziby IV Komisariatu Policji przy ul. Strażackiej 8 wraz z otoczeniem
- Modernizacja teatru.

OCZEKIWANE REZULTATY:

Oczekiwane rezultaty działań to wzrost liczby inwestycji prywatnych dotyczących obiektów zabytkowych i położonych w zabytkowych układach urbanistycznych: remonty lokali i całych obiektów na cele handlu, gastronomii, usług związanych z obsługą ruchu turystycznego, rozrywką i kulturą, rzemiosła, a w dalszej kolejności remonty substancji mieszkaniowej.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

<h3>GRUPA DZIAŁAŃ D: WZMOCNIENIE STRUKTURY GOSPODARCZEJ W OBSZARACH REWITALIZACJI MIEJSKIEJ</h3>

W grupie działań dotyczących rozwoju gospodarczego w rewitalizowanych obszarach przewidywane są remonty, modernizacje oraz budowa nowych obiektów na potrzeby rozwoju podmiotów gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju branży turystycznej.

Tworzenie w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości oraz adaptacja na cele gospodarcze budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

D.1. Rozwój bazy imprez targowych, wystawienniczych i konferencji

Organizacja cyklicznych imprez kulturalnych, promocyjnych, targowych w centrum Miasta: Aleje Najświętszej Maryi Panny, Rynek Starego Miasta w tym imprezy

wystawienniczo-kulturalne towarzyszące ogólnopolskim dożynkom Dożynkom Jasnogórskim.

Organizacja cyklicznych imprez promocyjno-targowych koordynowanych przez Częstochowską Organizację Turystyczną, w tym: Targi Bożonarodzeniowe „Gwiazdkowa Aleja”, Święto Palmy Wielkanocnej, Targi Wiosenne, Festiwal Sztuki Kulinarnej „Aleja Dobrego Smaku”. Miejska Galeria Sztuki jest organizatorem letnich Targów Sztuki.

- Organizacja obchodów setnej rocznicy wystawy rolniczo-przemysłowej z 1909 r. w Częstochowie.
Projekt w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 Priorytet 4: Kultura Działanie 4.3. Promocja Kultury (wnioskodawca – Muzeum Częstochowskie)

D.2. Rozwój sektora usług turystycznych oraz wytwarzania produktów dla turystów i pielgrzymów

Przystosowanie obiektów do funkcji związanych z rozwojem sektora usług turystycznych. Kreowanie lokalnych produktów, pamiątek, potraw oraz promowanie ich jako atrakcji turystycznych.

Miasto Częstochowa wdraża Miejski System Informacji Turystycznej, który składa się z systemu oznakowania zabytków i innych atrakcji turystycznych, tablic kierujących i informacyjnych dla pieszych, i zmotoryzowanych oraz sieci publicznych, bezpłatnych infomatów z bazami danych, internetowym systemem informacji i rezerwacji wybranych usług turystycznych. Zakończony został już pierwszy etap budowy systemu informacji wizualnej w ramach MSIT. W kolejnych etapach planowana jest rozbudowa elementów informacji wizualnej, w tym wymiana tablic ulicowych.

D.3. Rozwój małych przedsiębiorstw handlowych, usługowych i rzemieślniczych

Adaptacja i budowa obiektów oraz remonty lokali na potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rewitalizacji, zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw handlowych, usługowych i rzemieślniczych, poprawa dostępu do informacji publicznej.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

D.I. Rozwój inkubatorów przedsiębiorczości w ramach projektu Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej

D.II. Projekt: Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej instytucji otoczenia biznesu poprzez rozszerzenie katalogu usług proinnowacyjnych dla przedsiębiorstw

D.III. Realizacja projektu: Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (PK)

D.IV. Budowa i modernizacja bazy noclegowej, w tym adaptacja kamienic w Alei Najświętszej Maryi Panny i w ulicach przyległych na bazę miejsc noclegowych

D.V. budowa „Infrastruktury informatycznej dla Subregionu Północnego, (E-Region Częstochowski)

cel:

1. Utworzenie infrastruktury (światłowodowo-radiowej) transmisji danych łączącej instytucje samorządowe i publiczne w regionie,
2. Obniżenie kosztów własnych związanych z usługami telekomunikacyjnymi, a zwłaszcza dzierżawą kanałów cyfrowych, dostępu do sieci Internet oraz połączeń telefonicznych,

3. Zapewnienie efektywnej platformy do wymiany informacji pomiędzy administracją samorządową a biznesem i społecznością lokalną,
4. Wzrost liczby usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną.
5. Zapewnienie powszechności dostępu do informacji administracji publicznej za pośrednictwem szerokopasmowych łącz transmisji danych,
6. Zbudowanie infrastruktury łącznościowej sprzyjającej rozwojowi lokalnej i regionalnej przedsiębiorczości, obniżeniu bezrobocia i tworzeniu nowych form pracy (w tym telepracy) oraz napływowi inwestorów.

Cele pośrednie, które zostaną osiągnięte w okresie eksploatacji projektu to przede wszystkim:

1. Podwyższenie jakości życia mieszkańców.
2. Zmniejszenie kosztów funkcjonowania administracji publicznej oraz zwiększenie jej efektywności.
3. Podniesienie stopnia dostępu do edukacji – wiedzy i informacji.
4. Przełamanie barier dotyczących „cyfrowego wykluczenia”.
5. Łatwiejszy dostęp do informacji dla ludności i przedsiębiorców.
6. Zwiększenie atrakcyjności lokalizowania różnego typu działalności gospodarczej, w tym bezpośrednich inwestycji zagranicznych.
7. Bezpieczeństwo sieci.
8. Dostępność do polskich zasobów kultury w sieciach globalnych (atrakcyjność turystyczna regionu).
9. Umożliwienie mieszkańcom dogodnego dostępu do usług internetowych, między innymi poprzez ogólnie dostępne „Publiczne Punkty Dostępu” do Internetu (PIAP).
10. Telefonia internetowa VOIP.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Umocnienie pozycji Częstochowy jako ośrodka turystycznego o międzynarodowym znaczeniu.
- Zmniejszenie negatywnych efektów sezonowości w turystyce pielgrzymkowej poprzez rozwój turystyki biznesowej.
- Ożywienie gospodarcze obszarów rewitalizowanych.
- Stworzenie miejsc pracy w pobliżu miejsc zamieszkania.
- Wzrost poczucia tożsamości lokalnej.
- Rozwijanie innowacyjnych kierunków działalności gospodarczej.
- Powstrzymanie emigracji wysoko wykwalifikowanych mieszkańców Częstochowy do innych ośrodków.
- Zmniejszenie bezrobocia, zwłaszcza wśród kobiet i młodzieży.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

GRUPA DZIAŁAŃ E: WZBOGACENIE OFERTY KULTURALNEJ I ROZRYWKOWEJ

Działania w ramach tej grupy to głównie:

- remonty, modernizacje i budowa obiektów kultury i rozrywki (rozbudowa Filharmonii Częstochowskiej, budowa nowego gmachu Biblioteki Publicznej im. dr. Władysława Biegańskiego-Biblioteka dla dzieci i młodzieży, modernizacje bibliotecznych placówek filialnych, modernizacja Teatru im. Adama Mickiewicza),
- tworzenie w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju działalności kulturalnej,

- podnoszenie atrakcyjności oferty kulturalnej miasta i jej rozbudowanie w stopniu, który zachęci pielgrzymów i turystów do przedłużenia pobytu w Częstochowie.
- rozwój działań kulturalnych ze szczególnym uwzględnieniem oferty wakacyjnej skierowanej do mieszkańców i turystów (np. interdyscyplinarne imprezy o charakterze kulturalno-rozrywkowym jak "Noc kulturalna" realizowane przez samorządowe instytucje kultury przy współudziale organizacji pozarządowych, "Akcja LATO" z bogatą ofertą imprez kulturalnych: wystaw, spektakli teatralnych, seansów filmowych, koncertów).

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- E.I. budowa Centrum Kongresowo-Wystawienniczego (gdzie planowane są nowe siedziby i powierzchnie wystawiennicze Miejskiej Galerii Sztuki i Ośrodka Promocji Kultury "Gaude Mater"),
- E.II. Szlak Papieski Częstochowa – Kraków,
- E.III. remont i przebudowa nieruchomości przy Alei Wolności 30 – „Willa Generała” (adaptacja na potrzeby Ośrodka Dokumentacji Dziejów Częstochowy oraz utworzenie Centrum Promocji Twórczości Młodych),
oraz proponowane przez podmioty zewnętrzne:
- E.IV. Modernizacja Muzeum Zapalek,
- E.V. Muzeum Techniki, Historii Przemysłu i Rzemiosła,
- E.VI. Utworzenie Interdyscyplinarnego Centrum Nowoczesności w ramach Centrum Kultury Współczesnej (planowana przez organizację pozarządową rozbudowa „Konduktorowni” o salę koncertową),
- E.VII. utworzenie na terenie dawnej stacji kolejowej Częstochowa-Warta miejsca upamiętniającego wywózkę częstochowskich Żydów (przewidywana stała ekspozycja wystawy "Żydzi Częstochowianie").

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Przystosowanie obiektów do tworzenia unikatowych "produktów turystycznych" z wykorzystaniem współczesnych metod (np. zaawansowane technologicznie formy prezentacji, łączenie wystaw i ekspozycji zbiorów muzealnych z koncertami i widowiskami oraz działalnością komercyjną);
- Wzrost atrakcyjności oferty zwiększający uczestnictwo społeczności regionu w życiu kulturalnym;
- Kreowanie i ugruntowanie pozycji Częstochowy jako istotnego ośrodka ważnych imprez kulturalnych; (rozwój i promocja takich imprez jak np. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej "Gaude Mater", "Jazz Spring Częstochowa", Festiwal Violinistyczny im. B. Hubermana, Triennale Sztuki "Sacrum", Międzynarodowe Biennale Miniatury, Triennale Sztuki Najnowszej, Częstochowskie Prezentacje Sztuki, Międzynarodowy Przegląd Przedstawień Istotnych "Przez dotyk", Przegląd Teatrów Lalki i Aktora " Dziecięca Kraina Wrażliwości", Dni Kultury Chrześcijańskiej, Dni Europejskiej Kultury Ludowej).
- Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze poprzez dostępność do środowiskowej działalności edukacyjnej w zakresie sztuki, estetyki (uaktywnienie klubów istniejących przy Spółdzielniach Mieszkaniowych, świetlic przy placówkach oświatowych itp.).

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014)

GRUPA DZIAŁAŃ F: WSPARCIE AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI

Wyzwolenie lokalnego potencjału przedsiębiorczości i zaangażowanie miejscowych instytucji i grup mieszkańców uznaje się za niezbędny warunek właściwego wykorzystania wsparcia organizacyjno-finansowego, zarówno udzielanego przez Gminę, jak i pomocy zewnętrznej. Uzyskanie wymiernych rezultatów w sferze gospodarczej i trwałych efektów podejmowanych inwestycji w infrastrukturę terenów rewitalizowanych wymaga uzdrowienia sytuacji społecznej - ograniczenia ubóstwa, uzależnień wśród dorosłych i młodzieży, eliminacji zagrożeń bezpieczeństwa mieszkańców, przestępczości i chuligaństwa.

W ramach tej grupy przewiduje się następujące działania:

F.1. Podniesienie standardu kształcenia dzieci i młodzieży

W tej grupie planowane są działania polegające na:

- modernizacji z rozbudową infrastruktury edukacyjnej, w tym remonty boisk, basenów i sal gimnastycznych, kortów tenisowych oraz torów rowerowych przy szkołach, w celu zapewnienia warunków edukacji i wychowania umożliwiających dzieciom i młodzieży wszechstronny rozwój, niezależnie od sytuacji rodzinnej,
- utworzenie centrów edukacji kulturalnej przy placówkach oświatowych dla dzieci (ogólnodostępne zajęcia edukacyjno-warsztatowe prowadzone przez profesjonalistów z zakresu plastyki, muzyki, teatru, tańca kształtujące świadomych odbiorców oferty kulturalnej).
- podnoszeniu jakości nauczania,
- włączeniu uczniów niepełnosprawnych w system kształcenia szkół masowych
- rozwoju dostępu do Internetu,
- kształceniu postaw społecznych i tolerancji,
- realizacji edukacyjnych programów międzynarodowych.

W opinii przedstawicieli Rad Dzielnic i partnerów społecznych zaangażowanych w tworzenie programu rewitalizacji, w ulegających degradacji obszarach nasilają się zjawiska nierówności szans rozwoju dzieci i młodzieży. Pojawia się zjawisko wczesnego wypadania z systemu szkolnego młodzieży a nawet dzieci, związane najczęściej z patologiami w rodzinie, ale również ze skrajnym ubóstwem.

Projekt „Ścieżka edukacyjna drogą do sukcesu” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet IX: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1: Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, Poddziałanie 9.1.2: Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszenie różnic w jakości usług edukacyjnych

Cele:

- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do doradztwa zawodowego, a tym samym wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia,
- przygotowanie uczniów do trafnego wyboru dalszego kształcenia i zawodu,
- wskazania źródeł informacji o doradztwie zawodowym,
- wyzwalanie własnej aktywności ucznia w kierunku samozapoznania,
- wyposażenie uczniów w wiedzę o interesujących ich zawodach,
- zapoznanie uczniów ze strukturą szkolnictwa oraz warunkami przyjęć do konkretnej szkoły.

Ponadto planowane jest utworzenie w ramach projektu 9 Szkolnych Ośrodków Karier w gimnazjach dla docelowej grupy uczniów III klas gimnazjów (łącznie 5.000 uczniów).

F.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i marginalizacji społecznej

Grupa działań dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji społecznej obejmuje projekty polegające na modernizacji, poprawie wyposażenia i rozwoju infrastruktury pomocy społecznej, które będą realizowane przez publiczne jednostki pomocy społecznej, parafie, organizacje pozarządowe. Do działań tych należą:

- poprawa warunków i poszerzenie możliwości edukacji pozaszkolnej, rozwoju zainteresowań kulturalnych i artystycznych, organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych patologiami społecznymi (modernizacja świetlic środowiskowych, domów kultury, zapewnienie w tych obiektach dostępu do Internetu w celu przeciwdziałania, tzw. wykluczeniu cyfrowemu),
- remonty, modernizacja i poprawa wyposażenia lokalnej bazy sportowo-rekreacyjnej (ogniska i kluby sportowe),
- organizacja klubów i ośrodków dziennego pobytu dla osób z grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym: osób uzależnionych od narkotyków i alkoholu, osób bezrobotnych, dzieci i młodzieży wychowujących się poza rodziną i pochodzących ze środowisk zaniedbanych, ofiar patologii życia rodzinnego, osób niepełnosprawnych i długotrwale chorych, osób z chorobami psychicznymi, starszych osób samotnych.

W części zadania te będą realizowane poprzez projekt „WES - wsparcie ekonomii społecznej na terenie województwa śląskiego” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Poddziałanie 7.2.2: Wsparcie ekonomii społecznej

Celem tego projektu jest:

- 1) podniesienie wiedzy i kompetencji podmiotów sektora ekonomii społecznej w zakresie podstaw prawnych, finansowych, marketingowych i finansowych oraz zarządzania projektem, pozyskiwania środków finansowych,
- 2) podniesienie wiedzy i kompetencji podmiotów sektora ekonomii społecznej (szkolenia, doradztwo, Punkt Informacyjny),
- 3) podniesienie wiedzy instytucji rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej,
- 4) integracja grupy jednostek działających na terenie województwa śląskiego w zakresie kompleksowego wsparcia na rzecz sektora ekonomii społecznej,
- 5) utworzenie sieci wsparcia podmiotów ekonomii społecznej,
- 6) zainteresowanie społeczności lokalnej kwestiami ekonomii społecznej i możliwościami wynikającymi z tego rodzaju aktywności.

Projekt jest adresowany do: spółdzielni socjalnych, spółdzielni pracy, spółdzielni inwalidów i niewidomych, organizacji pozarządowych, podmiotów wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z 24.04.2003 r. o pożytku publicznym i wolontariacie.

F.3. Integracja społeczna osób z grup wykluczenia społecznego

Projekty obejmujące modernizację, rozbudowę i adaptację na placówki pomocy społecznej dla osób starszych, niepełnosprawnych intelektualnie, długotrwale chorych, schronisk dla osób bezdomnych, ośrodków opiekuńczo-wychowawczych, ośrodków terapii uzależnień oraz ośrodków integracji społecznej, prowadzących działalność na rzecz reintegracji osób bezdomnych, długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach zawodowych.

Podobnie jak działania w grupie F.2, projekty te będą realizowane zarówno przez jednostki sektora publicznego jak organizacje pozarządowe.

F.4. Likwidacja barier mobilności osób niepełnosprawnych

Uzupełnieniem działań służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu będą modernizacje budynków i obiektów infrastruktury komunikacyjnej w celu umożliwienia samodzielnego życia osobom o ograniczonej zdolności poruszania się. Priorytet będą

miały projekty dotyczące obiektów użyteczności publicznej: placówek służby zdrowia, edukacji, administracji, pomocy społecznej.

F.5. Wsparcie organizacji pozarządowych

W tej grupie działań mieszczą się remonty i modernizacje obiektów z przeznaczeniem na działalność organizacji pozarządowych współpracujących z samorządem miasta w realizacji zadań publicznych.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- F.I. „Bezpieczna młodość” Rozbudowa i modernizacja obiektu w zespole parafialnym Parafii pw. Narodzenia Pańskiego w Częstochowie
- F.II. Centrum "Rewitalizacja zespołu poklasztornego Parafii pw. Św. Zygmunta w Częstochowie"
- F.III. Powstanie Centrum Integracji Społecznej w Częstochowie
- F.IV. "Młodzi ludzie a problem uzależnień" – dostosowanie do standardów unijnych pomieszczeń świetlicy Środowiskowego Ogniska Wychowawczego Nr 3 - Częstochowskie Towarzystwo Ognisk Wychowawczych w Częstochowie, ul. Kozia 18.
- F.V. Przebudowa Domu Pomocy Społecznej dla kobiet niepełnosprawnych intelektualnie w Częstochowie, ul. Wesola 14 - Zgromadzenie Zakonne Sióstr Albertynek.
- F.VI. Przebudowa Domu Pomocy Społecznej dla mężczyzn niepełnosprawnych intelektualnie, ul. św. Jadwigi 84/86 w Częstochowie - Zgromadzenie Zakonne Braci Albertynów.
- F.VII. Dostosowanie budynku świetlicy socjoterapeutycznej Stowarzyszenia na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Uśmiech Dziecka” w Częstochowie, ul. Manganowa 12 a.
- F.VIII. Dostosowanie do obowiązujących standardów unijnych budynku biurowego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przy ul. Jasnogórskiej 34 dla potrzeb Centrum Pomocy Dziecku Niepełnosprawnemu i Jego Rodzinie– Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie.
- F.IX. Odnowienie elewacji budynku, modernizacja bezpośredniego otoczenia oraz dostosowanie do infrastruktury historycznego otoczenia - Ośrodek Pomocy Osobom z Problemami Alkoholowymi w Częstochowie, Rynek Wieluński.
- F.X. Dostosowanie do standardów przewidzianych dla obrotu żywnością pomieszczeń magazynowych przy ul. Białskiej 20, w Częstochowie– Bank Żywności w Częstochowie.
- F.XI. „Adaptacja budynku dla Dziennego Domu Pomocy Społecznej” – dostosowanie do standardów unijnych oraz dostosowanie dla potrzeb osób niepełnosprawnych budynku Dziennego Domu Pomocy Społecznej w Częstochowie, – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie, ul. Jasnogórska 34.
- F.XII. Organizacja Klubu Seniora funkcjonującego przy Dziennym Domu Pomocy Społecznej.
- F.XIII. Dostosowanie do standardów unijnych budynku Domu Dziennego Pobytu dla Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Częstochowie, ul. Focha 71a - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie, ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 2.
- F.XIV. Dostosowanie pomieszczeń świetlic dla dzieci i młodzieży działających przy Komendzie Hufca ZHP w Częstochowie ul. Wilsona 34. Cykl szkoleń i warsztatów dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- F.XV. Rewitalizacja terenu przylegającego do świetlicy środowiskowej przy ulicy Waszyngtona, mająca na celu powstanie ogrodu, placu zabaw i miejsca przeznaczonego na relaks i rekreację a także umożliwiającego promowanie aktywności i zdrowego stylu życia - Polski Komitet Pomocy Społecznej - Zarząd Okręgowy w Częstochowie
- F.XVI. Organizacja klubów internetowych przy bibliotekach publicznych

- F.XVII. Zapewnienie dostępu do internetu w świetlicach środowiskowych
 F.XVIII. Organizacja łączności internetowej z organizacjami pozarządowymi
 F.XIX. Projekt „Katedralne Centrum Spotkań” – organizowanie miejsca spotkań mieszkańców miasta i archidiecezji oraz pielgrzymów – projekt Rzymsko-Katolickiej Parafii Archikatedralnej Św. Rodziny.
 F.XX. Budowa hali napraw pojazdów przy Centrum Kształcenia Praktycznego ul. Łukasieńskiego 32/38 umożliwiającą wykorzystanie otrzymanego z MEN wyposażenia pracowni do nauki zawodu i prowadzenia zewnętrznych egzaminów zawodowych

OCZEKIWANE REZULTATY:

W rezultacie działań przewidzianych w tej grupie oczekuje się:

- zaangażowania osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w realizację projektów, prowadzonych przez organizacje oraz przez jednostki publiczne działające w sferze pomocy społecznej;
- zagospodarowania krajowych i unijnych nadwyżek żywności w ramach programu pomocy żywnościowej dla osób najuboższych (PEAD);
- poprawy warunków do nauki i wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin ubogich i środowisk patologicznych;
- aktywizacji zawodowej i społecznej osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- likwidacji barier architektonicznych w placówkach pomocy społecznej i innych obiektach użyteczności publicznej;
- stworzenia szybkiej łączności internetowej, umożliwiającej komunikację z organizacjami pozarządowymi i łatwy dostęp do informacji, w tym: naukę i poszukiwanie pracy osobom zamieszkałym w obszarach rewitalizowanych, zwłaszcza młodzieży, bezrobotnym i niepełnosprawnym.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

GRUPA DZIAŁAŃ G: PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA, ZWALCZANIE CHOROÓB

W tej grupie działań przewidywane są remonty i modernizacje obiektów służby zdrowia oraz ich bezpośredniego otoczenia. Budowa podjazdów oraz wind dla osób niepełnosprawnych, zakup ambulansów na potrzeby ratownictwa medycznego. Rozbudowa obiektów opieki zdrowotnej w celu poszerzenia oferty usług świadczonych w placówkach.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- Rozbudowa i modernizacja obiektów Miejskiego Szpitala Zespołonego w Częstochowie.
- Zakup wysokospecjalistycznego sprzętu.
- Dostosowanie do standardów unijnych bazy lokalowej placówek służby zdrowia.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Poprawa dostępności placówek służby zdrowia dla osób niepełnosprawnych i starszych,
- Podniesienie konkurencyjności lokalnej służby zdrowia,
- Obniżenie poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zachorowania zdrowotnego,
- Zmniejszenie umieralności wśród mieszkańców regionu częstochowskiego,
- Skrócenie czasu oczekiwania pacjentów na przyjazd karetki.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

**GRUPA DZIAŁAŃ H: REWALORYZACJA I ROZBUDOWA SYSTEMU PARKÓW
ORAZ TERENÓW SPORTOWO-REKREACYJNYCH**

Rewaloryzacja i rozbudowa systemu parków i terenów sportowo - rekreacyjnych stanowią działania nieodłącznie związane z rozwojem funkcji turystycznych Częstochowy. W ramach programu rewitalizacji planuje się realizację trzech rodzajów projektów:

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:**H.1. Rewaloryzacja terenów zieleni parkowej**

Za istotne w tym zakresie na obszarach rewitalizowanych należy uznać plany rewaloryzacji Parku im. Gabriela Narutowicza w dzielnicy „Zawodzie”. Park usytuowany pomiędzy ul. Mirowską a rzeką Wartą, powstały jako największy teren zieleni urządzonej w rejonie Zawodzia i Starego Miasta w 1920 r., w latach powojennych uległ degradacji głównie z powodu przecięcia jego obszaru przez Drogę Krajową Nr 1. Mimo, że w związku z tym powierzchnia parku została znacznie ograniczona, nadal stanowi on bardzo ważny teren spacerowy, zwłaszcza dla mieszkańców gęsto zaludnionego Starego Miasta cierpiącego na brak publicznie dostępnych, urządzonych terenów zieleni o funkcjach rekreacyjnych. Rewaloryzacja Parku im. Gabriela Narutowicza planowana po roku 2014, poprzez przebudowę szaty roślinnej i wzbogacenie oraz podwyższenie standardu wyposażenia parkowego, wpłynie na szersze wykorzystanie tego terenu przez mieszkańców.

H.2. Zagospodarowanie nowych terenów zieleni rekreacyjnej

Planowana jest budowa kompleksu rekreacyjnego w dolinie Stradomki (ok. 20 ha) pomiędzy dzielnicą Ostatni Grosz a obszarami rewitalizacji przemysłowej w rejonie Śródmieścia. Polegać ona będzie na zagospodarowaniu terenów nadrzecznych nieużytków na cele rekreacji i wypoczynku. Projekt ten ma znaczenie dla podniesienia atrakcyjności przyległego podlegającego przekształceniom obszaru byłych zakładów "Wełnopol" oraz poprawy środowiska dzielnicy Ostatni Grosz, będącej najbardziej zdegradowanym obszarem miasta. Teren podlegający zagospodarowaniu łączył się będzie z ciągiem spacerowym Bulwary nad Wartą, który już jest realizowany przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w powiązaniu z remontem wałów ochronnych Warty (przedsięwzięcie finansowane z udziałem środków Unii Europejskiej).

H.3. Modernizacja i rozbudowa bazy sportowo – rekreacyjnej

Remonty, modernizacja i rozbudowa obiektów sportowych zlokalizowanych w obszarach rewitalizacji będą służyły przywróceniu pełnych walorów użytkowych obiektom zdegradowanym, a przez to wpłyną na bardziej efektywne ich utrzymanie.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- H.I. Dalsza rozbudowa Bulwarów nad Wartą
- H.II. Modernizacja pływalni letniej przy ul. Boya-Żeleńskiego
- H.III. Modernizacja obiektu sportowego przy ul. Krakowskiej 80
- H.IV. Modernizacja Campingu „Oleńka”.

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Poprawa jakości środowiska i atrakcyjności turystycznej śródmieścia Częstochowy.
- Wzbogacenie miejskiego systemu parków i terenów rekreacyjnych kompleks o znaczeniu dzielnicowym (teren nad Stradomką) o powierzchni 20 ha.
- Poprawa warunków organizacji imprez sportowych.
- Zwiększenie dostępności obiektów sportowych dla mieszkańców zdegradowanych obszarów miejskich, pozytywnie zmieniające środowisko zamieszkania tych obszarów.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

GRUPA DZIAŁAŃ I: PORZĄDKOWANIE STAREJ TKANKI URBANISTYCZNEJ

Porządkowanie zabudowy zdegradowanych obszarów miejskich obejmować będzie następujące działania:.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

- Budowa budynków mieszkalnych z poszanowaniem wartości kulturowych i zabytkowych
- Zagospodarowanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem
- Wymiana i przebudowa zdekapitalizowanej zabudowy nie posiadającej wartości historycznej
- Remonty i modernizacje budynków użyteczności publicznej (nie będących obiektami zabytkowymi - które mieszczą się w grupie C - renowacja zabytków)
- Remonty i modernizacje budynków mieszkalnych (nie będących zabytkami)
- Zwiększenie dostępności obszarów rewitalizowanych

Projekty dotyczące porządkowania starej tkanki urbanistycznej realizowane będą na większą skalę po roku 2008, ponieważ Gmina Miasto Częstochowa nie dysponuje własnością większych terenów w obszarach rewitalizacji miejskiej i realizacja kompleksowych działań porządkujących wymaga poprzedzenia działaniami planistycznymi.

**PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych
(do realizacji i finansowania przez różne podmioty):**

I.I. Rewaloryzacja obszaru ograniczonego ulicami: Sobieskiego, Alei Wolności oraz ul. Boya-Żeleńskiego (obejmującego kamienicę „Dom Księcia” przy Alei Wolności 44 oraz kompleks lodowiska miejskiego i pływalni letniej)

I.II Budowa mieszkań gminnych oraz budowa i modernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Poprawa jakości przestrzeni śródmiejskiej
- Poprawa jakości standardów zamieszkania
- Uczytelnienie tkanki urbanistycznej i stworzenie wysokiej jakości przestrzeni o charakterze ogólnodostępnym.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

**GRUPA DZIAŁAŃ J: PONOWNE ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW I OBIEKTÓW
POPZEMYSŁOWYCH**

Działania dotyczące rewitalizacji zdegradowanych terenów poprzemysłowych skupiają się w czterech obszarach o odmiennym charakterze; są to:

- tereny zwolnione przez Hutę Częstochowa w trakcie jej restrukturyzacji, w większości nie zabudowane obiektami, na terenie RP-3,
- zdegradowane obszary poprzemysłowe w rejonie śródmieścia, obejmujące zarówno tereny zakładów zlikwidowanych, jak znajdujących się w fazie upadłości i przekształceń,
- tereny dawnych wyrobisk po eksploatacji surowców ilastych - rejon stawów "Bałtyk" i "Adriatyk" w dzielnicy Lisiniec, ekstensywnie wykorzystywane w celach rekreacyjnych,
- tereny dawnych kamieniołomów w rejonie Złotej Góry.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

J.1. Uzbrojenie terenów Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej wraz z niezbędnym układem komunikacyjnym i infrastrukturą techniczną

Częstochowska Strefa obejmie obszar terenów poprzemysłowych w rejonie Huty Częstochowa. Projekty inwestycyjne związane z aktywizacją terenów Strefy obejmują modernizację i uzupełnienie brakującej infrastruktury drogowej i technicznej.

J.2. Regeneracja terenów poprzemysłowych w rejonie Śródmieścia

Tereny poprzemysłowe położone w rejonie śródmieścia stanowią niemal w całości własność prywatną. Projekty dotyczące ich ponownego zagospodarowania mogą być zgłaszane w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

Gmina Miasto Częstochowa ma możliwość pośredniego oddziaływania na sposób i w pewnym stopniu - tempo przekształceń tych obszarów, poprzez opracowania planistyczne (np. wykonywanie koncepcji zagospodarowania oraz programów operacyjnych aktywizacji gospodarczej) oraz działania promocyjne ukierunkowane na przyciągnięcie inwestorów, podejmowane w porozumieniu z właścicielami. W odniesieniu do terenów Złotej Góry zagospodarowanie na cele terenów zieleni i rekreacji może wymagać, zgodnie z obecną ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ponieważ teren nie jest własnością gminy i może być przez właściciela wykorzystany na cele przemysłowe.

Strategiczne znaczenie dla procesu rewitalizacji terenów śródmiejskich ma prawidłowe zagospodarowanie browaru (preferowana adaptacja części wpisanej do rejestru zabytków na cele turystyczne) oraz terenu zlikwidowanej papierni.

J.3. Program zagospodarowania terenów poprzemysłowych na cele rekreacji, turystyki, sportu i wypoczynku

Projekty polegające na zagospodarowaniu nowych terenów zieleni rekreacyjnej planowane są w obszarach rewitalizacji poprzemysłowej. Planowana jest realizacja dwóch kompleksów o strategicznej lokalizacji w stosunku do obszarów rewitalizowanych:

- Obszar Złotej Góry stanowiący kompleks nieczynnych kamieniołomów o powierzchni ok. 160 ha, położony jest po wschodniej stronie śródmieścia, w bliskim sąsiedztwie Starego Miasta, przy szlaku pielgrzymek zdążających na Jasną Górę od strony turystycznych terenów Parków Jurajskich. Ze względu na położenie i walory przyrodniczo-krajobrazowe obszar ma ogromny potencjał dla rozwoju turystyki, rekreacji i sportu, rozrywki. Jego aktywizacja będzie również czynnikiem sprzyjającym ożywieniu obszaru Starego Miasta.
- Obszar w rejonie stawów "Bałtyk" i "Adriatyk" (ok. 40 ha) stanowiących pozostałość wyrobisk po eksploatacji surowców ilastych położony jest po zachodniej stronie śródmieścia w bliskim sąsiedztwie Jasnej Góry oraz jej zaplecza noclegowego. Obszar jest otoczony terenami mieszkaniowymi, w związku z czym jego zagospodarowanie ma również istotne znaczenie dla podniesienia jakości życia mieszkańców Częstochowy. Niezbędne działania obejmują realizację infrastruktury drogowej i technicznej, przystosowanie do obsługi imprez masowych (koncerty, festyny), zapewnienie warunków bezpieczeństwa rekreacyjnego wykorzystania zbiorników wodnych, wzbogacenie zieleni.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych (do realizacji i finansowania przez różne podmioty):

- J.I. Dalsze uzbrojenie terenów w Częstochowskiej Strefie Aktywności Gospodarczej
- J.II. Budowa pozostałej infrastruktury drogowej i technicznej poprawiającej dostępność terenów Częstochowskiej Strefy Aktywności Gospodarczej
- J.III. Budowa Parku rekreacyjnego w dzielnicy Lisiniec
- J.IV. zagospodarowanie terenu dawnych kamieniołomów w rejonie Złotej Góry
- J.V. Kompleksowe przygotowanie terenu przeznaczonego pod działalność gospodarczą – rewitalizacja obszarów zdegradowanych i poprzemysłowych o powierzchni ok. 17 ha po byłych wydziałach Wielkiego Pieca i Aglomerowni Huty „Częstochowa” S.A. (zadanie Regionalnego Funduszu Gospodarczego S.A.)

OCZEKIWANE REZULTATY:

- Dogodna dostępność komunikacyjna terenów CzSAG dobre powiązanie z systemem dróg krajowych

- W pełni uzbrojone w infrastrukturę techniczną tereny CzSAG
- Wzbogacenie miejskiego systemu parków i terenów rekreacyjnych o dwa kompleksy:
  - o znaczeniu regionalnym (Złota Góra)
  - o znaczeniu ogólnomiejskim (Park Lisiniec)
- zwiększenie powierzchni terenów zieleni urządzonej.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

**GRUPA DZIAŁAŃ K. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA RUCHU PIESZEGO
I USPRAWNIEŃ RUCHU KOŁOWEGO
W REWITALIZOWANYCH OBSZARACH MIEJSKICH**

Działania w ramach tej grupy mają na celu poprawę funkcjonalności w zakresie ruchu kołowego, pieszego i estetyki przestrzeni publicznych w terenach rewitalizacji miejskiej RM-1, RM-2. W ramach działania podejmowane będą remonty, przebudowy oraz modernizacje dróg lokalnych (gminnych lub powiatowych) na terenach rewitalizacji.

Do tej grupy działań wchodzi również działania mające na celu poprawę funkcjonalności ciągów pieszych, zwiększenie bezpieczeństwa oraz likwidację barier architektonicznych. Działania w ramach tej grupy dotyczyć będą również budowy nowych i poprawy oznakowania istniejących ścieżek i tras rowerowych. W grupie tej znajdują się również działania z zakresu usprawnienia, podniesienia standardu usług i rozbudowy systemu komunikacji publicznej.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

K.1. Usprawnienie i integracja transportu publicznego

Działania mające na celu poprawę funkcjonowania publicznej komunikacji miejskiej.

Planowana modernizacja i przedłużenie linii tramwajowej do dzielnicy Błeszno oraz zakup nowych tramwajów. W skład tego zadania wchodzi: modernizacja skrzyżowań, budowa torowiska i podstacji elektrycznych, montaż nowej trakcji elektrycznej na przedłużonym odcinku oraz wymiana słupów oświetleniowo – trakcyjnych na całej długości linii tramwajowej. Działanie to usprawni komunikację zbiorową pomiędzy północną i południową częścią miasta. Modernizacja torowiska pozwoli poprawić komfort jazdy linią tramwajową oraz zwiększyć prędkość komunikacyjną tramwajów. Nowa technologia wykonania torowiska umożliwi zdecydowane wyciszenie ruchu tramwajowego.

Planowana wspólnie z MZD modernizacja skrzyżowań i sygnalizacji świetlnej na trasie linii tramwajowej w celu nadania priorytetu dla ruchu tramwajów. Działanie to wpłynie na poprawę bezpieczeństwa ruchu, zdecydowanie przyspieszy kursowanie tramwajów, pozwoli zmniejszyć dzienną ekspedycję składów tramwajowych co z kolei wpłynie na oszczędności zużycia energii elektrycznej. „Elektroniczny system informacji pasażerskiej wraz z punktową infrastrukturą transportu publicznego (wiaty przystankowe)”, który jest częścią tego zadania, polega na zamontowaniu na węzłowych przystankach wyświetlaczy lub paneli LCD, informujących pasażerów o czasie

pozostającym do przyjazdu autobusów na przystanek. Istnieje możliwość wprowadzenia informacji głosowych oraz wyświetlania reklam na panelach. System pracuje w czasie rzeczywistym. Jest to uzupełnienie funkcjonującego Systemu informacji pasażerskiej w pojazdach komunikacji zbiorowej.

Planowany montaż wiat przystankowych oraz ławek na wszystkich przystankach tramwajowych oraz wyznaczonych przystankach autobusowych. Działanie to poprawi komfort pasażerów oczekujących na przyjazd pojazdów komunikacji zbiorowej.

W ramach usprawnienia komunikacji autobusowej planowany jest kolejny zakup nowych autobusów niskopodłogowych, przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych, poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Planowane są również zmiany w układzie komunikacyjnym mające na celu optymalizację ruchu oraz częściowe zmiany tras linii autobusowych, które wynikają z zakończenia inwestycji drogowych.

Powyższe działania mają na celu zachęcenie mieszkańców do korzystania z komunikacji zbiorowej jako szybszego i tańszego środka komunikacji miejskiej.

K.2. Modernizacja i rozbudowa układu dróg publicznych

Działania dotyczące modernizacji istniejących oraz budowy nowych dróg publicznych.

W szczególności działania te służyć będą poprawie jakości i estetyki dróg publicznych oraz urządzeń drogowych w obszarze przestrzeni publicznych. Modernizacja i budowa dróg oraz tworzenie miejsc parkingowych w tych obszarach powinno być poprzedzone sporządzeniem odpowiednich opracowań planistycznych (dotyczy to terenów, dla których opracowanie takich koncepcji jest wskazane w grupie działań planistycznych „M”).

Priorytetowymi działaniami w zakresie budowy dróg publicznych będą:

- realizacja odcinków dróg, które przyczynią się do poprawy funkcjonalności, obniżenia natężenia oraz uporządkowania ruchu kołowego w centrum miasta,
- budowa i modernizacja dróg zapewniających dojazd do terenów aktywizacji działalności gospodarczej i turystycznej (szczególnie do terenów inwestycji strategicznych).

W ramach programu realizowane będą również działania mające na celu eliminację problemów związanych z obsługą komunikacyjną niektórych nieruchomości położonych przy Alei Najświętszej Maryi Panny: dojazd do posesji jedynie od strony Alei lub ograniczone możliwości parkowania. Działania te powinny być poprzedzone sporządzeniem odpowiednich opracowań planistycznych wskazanych w grupie działań planistycznych „M”.

W ramach programu realizowane będą również zadania mające na celu usprawnienie ruchu kołowego poprzez modernizację skrzyżowań oraz wprowadzenie systemu zdalnej kontroli sygnalizacji świetlnej i zbierania danych.

K.3. Budowa ścieżek rowerowych

Działania zmierzające do rozbudowy, modernizacji oraz polepszenia oznakowania tras i ścieżek rowerowych na terenach rewitalizowanych. Objęcie systemem ścieżek rowerowych terenów planowanych inwestycji z zakresu turystyki i rekreacji.

K.4. Poprawa funkcjonalności ciągów pieszych, zwiększenie bezpieczeństwa i likwidacja barier architektonicznych

Działania obejmują budowę i przebudowę ciągów pieszych (chodników, pasaży, przejść dla pieszych) w celu podniesienia bezpieczeństwa i dostosowania ich do potrzeb

osób niepełnosprawnych lub osób o ograniczonej zdolności poruszania się, jak również inwestycje związane z oświetleniem dróg.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych

- K.I. Przebudowa drogi krajowej nr 1 w Częstochowie – budowa wiaduktu na skrzyżowaniu Alei Jana Pawła II z DK-1 wraz z połączeniem z ul. Srebrną
- K.II. Budowa połączenia komunikacyjnego w rejonie ul. Wały Dwernickiego
- K.III. Poprawa dostępu do Jasnej Góry – przebudowa układu drogowego otoczenia Jasnej Góry w Częstochowie – ul. Kordeckiego, ul. 7 Kamienic, oświetlenie ul. Wieluńskiej, Rynek Wieluński – strona południowa, Przebudowa skrzyżowania ulic Św. Jadwigi i Wyszyńskiego wraz z budową sygnalizacji świetlnej
- K.IV. Przebudowa i modernizacja Alei Najświętszej Maryi Panny wraz z otoczeniem: nawierzchnia I i II Alei wraz z placami Biegańskiego i Daszyńskiego, budowa przedłużenia ul. Raławickiej, budowa parkingu przy ulicy Szymanowskiego
- K.V. Przedłużenie Alei Bohaterów Monte Cassino do ul. Śląskiej
- K.VI. Przebudowa miejskiego układu drogowego związanego z budową GTC (ul. Strażacka, ul. Nadrzeczna i skrzyżowania ul. Nadrzecznej z ul. Mirowską oraz budowa ul. Krakowskiej - Bis)
- K.VII. Budowa połączenia dzielnicy Śródmieście i Starego Miasta z dzielnicą Tysiąclecie:
  - budowa wiaduktu nad Aleją Jana Pawła II i kładki dla pieszych łączącej ul. Wilsona z ul. Wały Dwernickiego
  - przebudowa skrzyżowań ulic: Kościuszki-Jasnogórska oraz Kościuszki-Lelewela
- K.XVIII. Przebudowa Placu Orłąt Lwowskich z fragmentem ul. Iłakowiczówny
- K.IX. Budowa drogi wraz z parkingiem na Złotą Górę
- K.X. Rozbudowa i modernizacja systemu ścieżek rowerowych

OCZEKIWANE REZULTATY:

- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- usprawnienie układu komunikacyjnego w mieście,
- zwiększenie liczby pasażerów transportu publicznego,
- poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie tempa wzrostu zanieczyszczeń spowodowanych ruchem drogowym,
- podniesienie atrakcyjności i dostępności komunikacyjnej przestrzeni publicznych,
- poprawa funkcjonowania ruchu kołowego oraz systemu parkingów w centrum miasta,
- dobra dostępność komunikacyjna terenów aktywizacji gospodarczej i turystycznej,
- system ścieżek rowerowych udostępniający atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie tereny,
- bezpieczny i pozbawiony barier dla osób niepełnosprawnych system ciągów pieszych.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

GRUPA DZIAŁAŃ L: MODERNIZACJA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Działania w tej grupie dotyczą remontów i modernizacji istniejących zdegradowanych sieci i urządzeń infrastruktury technicznej w obszarach

rewitalizowanych. Dotyczy to w szczególności urządzeń i sieci kanalizacyjnych oraz innych urządzeń służących do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków, kanalizacji deszczowej, sieci i urządzeń wodociągowych. Dotyczy to również poprawy zaopatrzenia terenów rewitalizowanych w ciepło sieciowe, gaz sieciowy i energię elektryczną.

W ramach tego działania planuje się również działania dotyczące modernizacji, przebudowy i budowy infrastruktury technicznej w budynkach publicznych oraz mieszkalnych. Działania te obejmują termomodernizację obiektów – ocieplanie oraz wymianę źródeł ciepła na sprawniejsze i bardziej ekologiczne.

Grupa tych działań obejmuje również likwidację elementów budynków zawierających materiały niebezpieczne dla zdrowia ludności, w tym zawierające azbest.

DZIAŁANIA I PROJEKTY REWITALIZACJI:

L.1. Remonty i przebudowa zdegradowanej infrastruktury technicznej

Program dotyczy wymiany i modernizacji starej, zdegradowanej infrastruktury technicznej w terenach rewitalizowanych. Działania te uwzględniają możliwość budowy i rozbudowy infrastruktury technicznej pod kątem poprawy zaopatrzenia terenów rewitalizowanych w ciepło sieciowe, gaz sieciowy i energię elektryczną, w szczególności dla potrzeb ograniczenia niskiej emisji z wykorzystaniem sieciowych mediów energetycznych. Działania w ramach tego programu powinny być ściśle skoordynowane z programem regeneracji przestrzeni publicznych oraz z programem modernizacji i rozbudowy układu dróg publicznych.

L.2. Przebudowa, wymiana, remont infrastruktury w obiektach publicznych, usługowych

Program dotyczy remontu, modernizacji i wymiany infrastruktury technicznej w obiektach usługowych (w tym użyteczności publicznej). W ramach tej grupy będą realizowane działania polegające m.in. na modernizacji i rozbudowie obiektów oświatowych przystosowujących stare budynki do obowiązujących wymogów technicznych w zakresie: bezpieczeństwa przeciwpożarowego (z uwzględnieniem drogi przeciwpożarowej wraz z placem manewrowym) oraz modernizacji instalacji elektrycznej, gazowej, odgromowej, wodno-kanalizacyjnej, ciepłowniczej;

L.3. Przebudowa, wymiana, remont infrastruktury w budynkach mieszkalnych

Program dotyczy remontu, modernizacji i wymiany infrastruktury technicznej w budynkach mieszkalnych realizowanych przez Gminę i Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. i wspólnoty mieszkaniowe.

L.4. Rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej w celu budowy społeczeństwa informacyjnego.

Utworzona infrastruktura telekomunikacyjna (w głównej części oparta o sieć CzestMAN) pomiędzy wszystkimi jednostkami gminnymi, w tym szkołami, Strażą Miejską, MOPS-em PUP-em itd. jest wciąż rozbudowywana i wzbogacana o kolejne elementy, takie jak kamery, urządzenia składowania i przetwarzania informacji, publiczne punkty dostępu. Trwa rozbudowa sieci światłowodowej. Tworzone będą także miejsca bezprzewodowego dostępu do Internetu.

**PROPOZYCJE DZIAŁAŃ w okresie 2009-2014 i w latach następnych
(do realizacji i finansowania przez różne podmioty):**

- L.I. Eliminacja niskiej emisji
- L.II. Termomodernizacje obiektów użyteczności publicznej budynków mieszkalnych
- L.III. Modernizacja, polegająca na likwidacji azbestu w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych
- L.IV. rozwój E-Uслуг dla mieszkańców Częstochowy

OCZEKIWANE REZULTATY:

- integracja systemów wymiany danych,
- poprawa stanu środowiska i zmniejszenie zużycia energii,
- powstrzymanie degradacji obiektów,
- eliminacja zagrożeń dla zdrowia ludzi.

Zadania w ramach tej grupy działań finansowane przez gminę zostały przedstawione w załączniku 1 (zadania zakończone i kontynuowane) oraz w załączniku 2 (zadania planowane w okresie 2009-2014).

GRUPA DZIAŁAŃ M: INSTRUMENTY PLANISTYCZNE

Uzyskanie zadowalających efektów rewitalizacji w sferze przestrzennej wymagać będzie wykonania opracowań planistycznych poprzedzających działania inwestycyjne. Realizacja zmian w zagospodarowaniu wyłącznie na podstawie decyzji o warunkach zabudowy może przynosić dobre efekty pod względem architektonicznym, ale pod względem skutków funkcjonalno-przestrzennych, zwłaszcza dla komunikacji i parkowania może nasilić istniejące problemy.

M.1. Opracowanie dotyczące ochrony zabytków

M.1.1. Sukcesywne uzupełnianie informacji dotyczących Gminnej Ewidencji Zabytków.

M.2. Działania związane z poprawą funkcjonalności układu drogowego i systemu parkowania w śródmieściu:

- Określenie uwarunkowań komunikacyjnych przekształceń funkcji zabudowy.
- Wypracowanie zasad i standardów parkowania - w zależności od sposobu użytkowania (funkcji) zabudowy.
- Sformułowanie planu rozwoju sieci drogowej dla obszarów rewitalizacji.

M.3. Budowa bazy informacyjnej stanowiącej podstawę przekształceń funkcjonalnych i przestrzennych obszarów rewitalizacji:

- inwentaryzacje
- koncepcje i konkursy urbanistyczne i architektoniczne
- programy operacyjne
- w zależności od potrzeb - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, po dokonaniu analizy zasadności przystąpienia do planu oraz wstępnej strategicznej analizy korzyści finansowych
- w ramach koordynacji działań o charakterze planistycznym przygotowany został Wieloletni Program Sporządzania Miejskowych Planów Zagospodarowania

Przestrzennego, którego aktualizację przyjęto Uchwałą Nr 311/XXVI/2008 Rady Miasta Częstochowy z dnia 12 maja 2008 r..

OCZEKIWANE REZULTATY:

- uporządkowanie działań związanych z zarządzaniem przestrzenią
- koordynacja prac w zakresie infrastruktury komunikacyjnej oraz przekształceń obszarów śródmiejskich
- zwiększenie kontroli urbanistycznej poprzez spójny system sporządzania planów miejscowych.

4. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE GOSPODARCZEJ

Miejski Program Rewitalizacji zawiera – oprócz działań przestrzennych – komplementarne do nich działania w sferze gospodarczej. Mają one na celu aktywizację lokalnych środowisk gospodarczych do podejmowania działalności gospodarczej w rewitalizowanych terenach, wsparcie dla funkcjonujących podmiotów gospodarczych oraz świadczenie pomocy.

Pomyślna aktywizacja życia gospodarczego na terenach rewitalizowanych jest warunkiem uzyskania trwałości rezultatów osiągniętych w działaniach przestrzennych i społecznych.

REALIZOWANE I PLANOWANE DO REALIZACJI DZIAŁANIA GMINY ORAZ GMINNYCH JEDNOSTEK SAMORZĄDOWYCH

Miejskie Centrum Informacji

Miejskie Centrum Informacji działające w strukturze Wydziału Komunikacji Społecznej Urzędu Miasta Częstochowy zajmuje się informacją turystyczną, kulturalną i samorządową. Dostępne są w nim bezpłatne wydawnictwa informacyjno-promocyjne, można też skorzystać z infomatu.

W siedzibie MCI przy Alei Najświętszej Maryi Panny 65 – w samym centrum miasta – działa także punkt sprzedaży folderów, map, albumów i wydawnictw o Częstochowie, a także innych pamiątek z miasta i regionu.

Jednostka powstała na bazie Centrum Informacji Turystycznej i częściowo przejęła jego funkcje. Punkt informacji turystycznej odpowiada na zapytania zainteresowanych w zakresie bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji turystycznych oraz imprez turystyczno-rekreacyjnych w mieście oraz regionie, dysponuje także rozkładami jazdy PKP, PKS. Zajmuje się też aktualizacją danych teleadresowych wszelkich obiektów działających na rzecz turysty, takich jak: punkty gastronomiczne, miejsca noclegowe, ośrodki szkoleniowe, obiekty konferencyjne, punkty Autoservice, wynajmu samochodów oraz biura podróży. Punkt informacji kulturalnej gromadzi repertuary wszystkich miejskich instytucji kultury, rejestruje wydarzenia kulturalne, prowadzi wykaz wystaw stałych i czasowych na terenie miasta i w okolicy. Specyficznym w odróżnieniu od innych centrów informacji – jest w Miejskim Centrum Informacji w Częstochowie stanowisko informacji samorządowej.

Przygotowanie wytycznych do Programu rozwoju ruchu pielgrzymkowo-turystycznego Częstochowy

W dokumentach dotyczących promocji turystyczno – pielgrzymkowej gminy, takich jak: „Badania i analiza ruchu pielgrzymkowego i turystycznego dla miasta Częstochowy”, „Założenia do strategii promocji turystycznej miasta Częstochowy”, „Opinie mieszkańców Częstochowy na temat rozwoju i promocji miasta jako centrum turystycznego”, „Rozwój

Częstochowy jako centrum pielgrzymkowo-turystycznego w kontekście funkcjonowania Międzynarodowego Portu Lotniczego w Katowicach – Pyrzowicach” zawarto szereg wniosków odnoszących się do działań rewitalizacyjnych. Rozwiązanie problemów związanych z obsługą ruchu pielgrzymkowego w mieście umożliwi lepsze wykorzystanie potencjału miasta jako duchowej stolicy Polski.

Problemy te to m.in.:

- brak kompleksowej informacji turystycznej,
- niedobór miejsc z tańszą gastronomią,
- niewystarczająca liczba bezpośrednich połączeń komunikacyjnych z portami lotniczymi,
- utrudnienia dla pieszych (śliskie i dziurawe chodniki, remont Alei Najświętszej Maryi Panny w okresie nasilenia pielgrzymek),
- niski standard dworca PKS,
- utrudnienia w parkowaniu,
- niezadowolający stan czystości w mieście, budzące zastrzeżenia warunki sanitarne, słaby dostęp do toalet,
- bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych,
- brak wiedzy o innych walorach Częstochowy (poszerzenie oferty miasta poza Sanktuarium),
- niedobór infrastruktury niezbędnej dla turystyki kongresowej.

Promocja i marketing turystyki

Do najistotniejszych działań, związanych z promocją i marketingiem turystycznym należą:

- opracowanie ww. dokumentów, obejmujących badania marketingowe w zakresie wielkości ruchu turystycznego, rozpoznania grup docelowych, ich potrzeb, motywów i preferencji turystycznych, typów produktów turystycznych, wizerunku miasta, efektywności instrumentów promocji turystycznej i drożności kanałów dystrybucji produktów turystycznych
- wdrażanie Miejskiego Systemu Informacji Turystycznej
- przygotowanie następujących projektów promocyjnych, złożonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego:
  - Lotniskowa kampania promocyjna "Cztery pory roku na Jurze"

Projekt dotyczy kampanii reklamowej promującej subregion północny województwa śląskiego, w skład którego wchodzi 3 powiaty: częstochowski, kłobucki oraz myszkowski. Jego celem jest ekspozycja walorów turystycznych subregionu w portach lotniczych na terenie całej Polski, przy wykorzystaniu dostępnych powierzchni reklamowych oferowanych przez lotniska. Według założeń kampania ma promować subregion północny województwa śląskiego i Jurę Krakowsko-Częstochowską jako miejsce, w którym można aktywnie spędzić wolny czas i uprawiać turystykę rekreacyjną bez względu na porę roku. Planowanym efektem, działań marketingowych ma być bezpośredni wzrost liczby zwiedzających indywidualnych i grup zorganizowanych, a co za tym idzie, zwiększenie dochodów z turystyki.
  - „Pielgrzymi Szlak – promocja turystyczna Częstochowy i Regionu”

Projekt obejmuje kampanię promocyjną propagującą ruch pielgrzymkowy do ośrodków kultu religijnego, znajdujących się w regionie częstochowskim, poprzez udział różnych osób i podmiotów w krajowych i zagranicznych targach turystycznych. Zgodnie z założeniami oferta uczestników targów ma zawierać prezentację walorów turystycznych pielgrzymiego szlaku, jak również produktów turystycznych związanych z turystyką pielgrzymkową. Istotnym elementem promocji będzie dziedzictwo kulturowe Częstochowy i okolicy. Planowane działania marketingowe mają umocnić wizerunek Częstochowy jako atrakcyjnego miasta sanktuaryjnego i przyczynić się do zwiększenia liczby zwiedzających.

Program pomocy publicznej dla przedsiębiorców

(Uchwała NR 157/XIV/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 27 sierpnia 2007 roku) w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją.

Dzięki tej uchwale można zwolnić z podatku od nieruchomości grunty, budynki, budowle lub ich części przeznaczone na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie miasta Częstochowy jeśli przedsiębiorca realizujący nową inwestycję lub utworzy nowe miejsca pracy w związku z realizacją nowej inwestycji.

Zwolnienie dotyczy nowo wybudowanych przedmiotów opodatkowania, zakupionych na rynku pierwotnym lub zakupionych od podmiotów, wobec których prowadzone jest postępowanie upadłościowe przy czym zwolnienie z podatku z tytułu nabycia nieruchomości od podmiotów, wobec których prowadzone jest postępowanie upadłościowe nie dotyczy dużych przedsiębiorców.

Zwolnienie z podatku od nieruchomości stanowi pomoc publiczną w rozumieniu art. 87 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. WE C 325 z 24.12.2002).

Warunek utworzenia nowych miejsc pracy uważa się za spełniony, jeżeli nastąpi przyrost netto o co najmniej 5 miejsc pracy w danym przedsiębiorstwie, w związku z realizacją nowej inwestycji oraz zostały poniesione koszty inwestycji kwalifikujące się do objęcia pomocą.

Szczegóły zwolnień z podatku od nieruchomości określa ww uchwała.

Działalność Agencji Rozwoju Regionalnego w Częstochowie SA

Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A. jest spółką z większościovym udziałem Gminy Miasto Częstochowa.

Podstawowym celem spółki jest stymulowanie rozwoju gospodarczego w mieście Częstochowa i subregionie częstochowskim poprzez:

- działalność pomocniczą na rzecz administracji publicznej,
- wspieranie i pobudzanie przedsiębiorczości,
- pozyskiwanie i kojarzenie partnerów gospodarczych,
- gromadzenie i upowszechnianie informacji gospodarczych,
- zarządzanie Częstochowskim Parkiem Przemysłowym,
- nawiązywanie współpracy z instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy.

Wszelkie podejmowane działania ukierunkowane zostały na zapewnieniu przedsiębiorcom oraz osobom pragnącym rozpocząć własną działalność gospodarczą kompleksowej oferty usług, zaś gwarancją jak najlepszej ich jakości stało się wdrożenie w roku 2005 Systemu Zarządzania Jakością wg normy ISO 9001:2001.

W maju 2005 r. spółka została wpisana pod numerem ewidencyjnym 2.24/00194/2005 do rejestru instytucji szkoleniowych, prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach, oraz do rejestru KSU z numerem 12/11/2005/082 w zakresie usług szkoleniowych i informacyjnych. W roku 2008 spółka została wpisana do rejestru KSU w zakresie usług proinnowacyjnych.

Podstawowe działania prowadzone przez spółkę:

- działania edukacyjne polegające na organizowaniu różnego typu kursów i szkoleń;
- prowadzenie Punktu Konsultacyjnego dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą;
- prowadzenie Regionalnego Ośrodka Europejskiego Funduszu Społecznego; Ośrodek swoją działalność kieruje do: NGO, organizacji pracodawców, instytucji szkoleniowych, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rynku pracy, placówek oświatowych, jednostek naukowych i innych instytucji uprawnionych do składania wniosków w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego;
- zarządzanie Częstochowskim Parkiem Przemysłowym;

- współpraca z regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu, w szczególności skupionymi w ramach Śląskiego Konsorcjum Instytucji Wsparcia Rozwoju Przedsiębiorczości zrzeszającego 20 firm z rejonu Śląska, m.in. Górnośląską Agencję Przekształceń Przedsiębiorstw SA, Górnośląską Agencję Rozwoju Regionalnego SA, Fundusz Górnośląski SA oraz agencje lokalne;
- udział w pracach Prezydium Krajowego Forum Parków Przemysłowych oraz Krajowego Stowarzyszenia Agencji Rozwoju Regionalnego (NARDA);
- obsługa pożyczki z Funduszu Pożyczkowego Górnośląskiej Agencji Przekształceń Przedsiębiorstw, przeznaczonej na finansowe wspomaganie działalności przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w formie małych i mikro przedsiębiorstw;
- opracowanie i składanie wniosków o dofinansowanie w ramach funduszy strukturalnych.

Projekty planowane do realizacji przez Agencję:

- Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej instytucji otoczenia biznesu (IOB) poprzez rozszerzenie katalogu usług proinnowacyjnych dla przedsiębiorstw (Priorytet V PO IG, Działanie 5.2),
- WES - Wsparcie ekonomii społecznej na terenie województwa śląskiego (Priorytet VII PO KL, Poddziałanie 7.2.2),
- Ścieżka edukacyjna drogą do sukcesu (Priorytet VII PO KL, Poddziałanie 9.1.2),
- Diagnoza potrzeb edukacji zawodowej w subregionie częstochowskim (Priorytet IX PO KL, Działanie 9.2),
- 92 wdrożenia w 11 Urzędach Samorządowych Polski Południowej (Priorytet V PO KL, Poddziałanie 5.2.1),
- Projekty na rzecz promocji równych szans kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego (Priorytet I PO KL, Poddziałanie 1.3.2),
- Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia (Priorytetu VI PO KL, Działanie 6.2),
- Upowszechnianie formalnego kształcenia ustawicznego (Priorytet IX PO KL, Działanie 9.3).

Rada Gospodarcza przy Prezydencie Miasta Częstochowy

Rada Gospodarcza przy Prezydencie Miasta Częstochowy działa od grudnia 2002 roku, jako organ opiniodawczy i doradczy w sprawach związanych z planowaniem rozwoju gospodarczego miasta Częstochowy i subregionu częstochowskiego. Rada jest organem reprezentatywnym dla wszystkich lokalnych środowisk gospodarczych – w jej skład wchodzi przedsiębiorcy i przedstawiciele wszystkich organizacji gospodarczych. Prace Rady Gospodarczej zorganizowane są w podziale na trzy zespoły tematycznie – zadaniowe zajmujące się następującymi zagadnieniami:

- Strategia Rozwoju Miasta - Wieloletni Plan Inwestycyjny,
- Urząd Miasta przyjazny inwestorom i mieszkańcom,
- aktywizacja gospodarcza miasta i regionu.

Prace prowadzone przez **Zespół Strategii Rozwoju Miasta i Wieloletniego Planu Inwestycyjnego** dotyczą następujących obszarów:

- plany strategii rozwoju gospodarczego miasta i regionu,
- sieć komunikacyjna miasta i uwarunkowania z tym związane, z uwzględnieniem potrzeb inwestycji gospodarczych,
- ochrona środowiska i uwarunkowania rozwoju z tym związane,
- wolna przestrzeń inwestycyjna na terenie miasta i związane z tym zagadnieniem uwarunkowania.

Przedmiotem prac **Zespołu Urząd Miasta przyjazny inwestorom i mieszkańcom** jest:

- przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społeczno - gospodarczym, a w szczególności tworzenie nowych zasad monitorowania wydatków budżetowych,
- znoszenie barier biurokratycznych,
- promocja przedsiębiorczości (promocja eksportu, promocja firm i produktu częstochowskiego, promocja zalet inwestycyjnych miasta, itp.),
- pozyskiwanie pozabudżetowych form finansowania inwestycji miejskich,
- partnerstwo publiczno - prywatne.

W ramach działań zmierzających do **aktywizacji gospodarczej miasta i regionu** do najważniejszych zadań realizowanych przez Zespół Rady należą:

- uruchomienie Funduszu Poręczeń Kredytowych,
- utworzenie inkubatora przedsiębiorczości,
- opracowanie systemu szkoleń i kursów przekwalifikujących,
- wykorzystanie środków z Funduszu Pracy na aktywizację bezrobotnych,
- rewitalizacja terenów przemysłowych.

DZIAŁANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Częstochowie

Jest organizacją samorządu gospodarczego i działa od 1992 roku. Podstawowym zadaniem Izby jest reprezentowanie interesów gospodarczych członków w zakresie ich działalności gospodarczej, w szczególności wobec organów państwowych, oraz wyrażanie opinii o projektach rozwiązań odnoszących się do funkcjonowania gospodarki. Siedzibą Izby jest miasto Częstochowa, a terenem działania objęte są powiaty: częstochowski, kłobucki, myszkowski, lubliniecki, pajęczański, włoszczowski, zawierciański, oleski, wieluński, radomszczański oraz jędrzejowski.

Podstawowe cele działalności Izba realizuje poprzez:

- wdrażanie nowoczesnych rozwiązań organizacyjnych, prawnych, technicznych i ekonomicznych w gospodarce regionu i kraju;
- kształtowanie zasad etyki i społecznie akceptowanych form postępowania w stosunkach gospodarczych;
- popularyzowanie wiedzy ekonomiczno-prawnej;
- prowadzenie szeroko rozumianego doradztwa dla sektora MSP;
- prowadzenie badań naukowych w dziedzinie gospodarki;
- występowanie w charakterze mediatora przy rozstrzygnięciu sporów między podmiotami gospodarczymi;
- udział (na zaproszenie) w pracach organów państwowych, samorządowych i organizacji gospodarczych;
- prowadzenie działalności wydawniczej (Biuletyn Informacyjny Izby);
- prowadzenie szkoleń z zakresu technik sprzedaży, obsługi klienta, marketingu, zmian w prawie gospodarczym, podatkowym, celnym itp., pozwalających na lepsze i sprawniejsze zarządzanie firmą;
- organizowanie konkursu na najlepszy produkt regionu "Jurajski Produkt Roku";
- przyznawanie nagród w regionalnej edycji "Laurów Umiejętności i Kompetencji";
- spotkania środowiska gospodarczego z parlamentarzystami, przedstawicielami urzędów państwowych itp.;
- systematyczne przekazywanie informacji o kredytach i dotacjach wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej.

Każde działanie Izby ukierunkowane jest na stymulowanie rozwoju lokalnego, a tempo przemian ekonomiczno-społecznych oraz dostosowywanie wszystkich sfer życia państwa do systemów Unii Europejskiej stwarzają nowe obszary działalności Izby.

INNE PROPOZYCJE DZIAŁAŃ DO ROZPATRZENIA W TOKU REALIZACJI MPR

Wsparcie dla osób bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą w obszarach objętych rewitalizacją

Propozycja Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie: Jednorazowe wsparcie z Funduszu Pracy dla osób podejmujących działalność gospodarczą.

Wsparcie dla osób tworzących nowe miejsca pracy w obszarach objętych rewitalizacją

Propozycja Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie: Refundacja kosztów utworzenia stanowiska pracy dla osób bezrobotnych oraz refundacja części wynagrodzenia i składek na ubezpieczenie społeczne dla zatrudnionych bezrobotnych.

Promocja i marketing turystyki

Istotnym działaniem związanym z promocją i marketingiem turystyki jest opracowany w 2006 dokument pod nazwą „Badania i analiza ruchu pielgrzymkowo-turystycznego dla Miasta Częstochowy”, który obejmuje badania marketingowe w zakresie wielkości ruchu turystycznego, rozpoznania grup docelowych, ich potrzeb, motywów i preferencji turystycznych, typów produktów turystycznych, wizerunku miasta, efektywności instrumentów promocji turystycznej oraz drożności kanałów dystrybucji produktów turystycznych.

5. DZIAŁANIA KOMPLEMENTARNE W SFERZE SPOŁECZNEJ

Poniżej wymieniono i opisano najważniejsze działania (mikroprogramy), realizowane oraz planowane w obszarach objętych Miejskim Programem Rewitalizacji, które zmagają się do:

- wzmocnienia zdolności samodzielnego radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych,
- integracji lokalnych środowisk i wyzwalania inicjatyw wzajemnej pomocy mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz ich profilaktyce,
- pomocy osobom najsłabszym.

Wpisują się one w główne grupy działań Miejskiego Programu Rewitalizacji, w szczególności w następujące grupy działań:

- B. Program poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości,
- D. Wzmocnienie struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej,
- F. Wsparcie aktywności i integracji lokalnych społeczności,
- G. Profilaktykę i promocję zdrowia, zwalczanie chorób.

Są to zarówno działania realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki samorządowe działające w sferze pomocy społecznej, jak i inicjatywy organizacji pozarządowych uczestniczących w tworzeniu MPR.

Zakłada się, że dzięki współpracy tych jednostek i organizacji w trakcie realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji oraz dzięki wsparciu Gminy Miasta Częstochowy możliwe będzie poszerzenie liczby osób uczestniczących w programach społecznych, między innymi poprzez wykorzystanie środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Istnieje również wiele wartościowych inicjatyw, które dotychczas nie zostały uruchomione lub są realizowane w bardzo skromnym zakresie ze względu na brak środków finansowych.

DZIAŁANIA W SFERZE SPOŁECZNEJ PLANOWANE PRZEZ GMINĘ ORAZ GMINNE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE NA ROK 2008 I LATA NASTĘPNE

„Przyjaciele”

Projekt adresowany do mieszkańców dzielnicy Ostatni Grosz, ze szczególnym uwzględnieniem ulicy Bardowskiego. Dotyczy powstania i funkcjonowania punktu spotkań dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, w którym osoby zainteresowane mogłyby świadczyć sobie wzajemną pomoc w rozwiązywaniu swoich problemów. Byłoby to również centrum nauki konstruktywnej współpracy oraz wymiany informacji dotyczących sposobów radzenia sobie z trudnościami lokalnej społeczności, spotkań ze specjalistami w dziedzinie pomocy w rozwiązywaniu problemów społecznych, edukacji, profilaktyki, treningu, wymiany poglądów, dystrybucji uzyskanych środków, logistyki, identyfikacji problemów i organizacji wzajemnej pomocy osób mieszkających w okolicy i innych zainteresowanych. Celem projektu jest ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego poprzez:

- aktywizację społeczną i zawodową osób długotrwale bezrobotnych,
- stworzenie osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości pomagania sobie i innym w wyjściu z kryzysowej sytuacji,
- zmotywowanie do podejmowania kształcenia poprzez udział w szkoleniach i kursach,
- podniesienie kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowanie zawodowe,
- wzrost poczucia odpowiedzialności za własne życie,
- integrację społeczną w środowisku lokalnym.

Oczekiwane rezultaty to: rozbudzenie sił środowiskowych, pomoc w ustaleniu kierunku aktywności osób mieszkających w danym środowisku lokalnym, zmniejszenie występowania zjawisk patologicznych (w szczególności alkoholizmu i narkomanii), stworzenie alternatywy dla popularnego wzorca korzystania z pomocy społecznej i spędzania czasu, odbudowa nadziei na zmianę niekorzystnej sytuacji zawodowej, większa motywacja wśród młodych ludzi do podejmowania edukacji i legalnej pracy, zmniejszenie przestępczości w obszarze dzielnicy, poprawa warunków socjalno-bytowych w środowisku lokalnym, wyzwolenie w osobach zaangażowanych wzrostu poczucia odpowiedzialności za swoją sytuację.

Projekt zgłoszony przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie, Rejonowy Zespół Pomocy Społecznej nr 1 w Częstochowie Aleja Niepodległości 30; we współpracy z Wydziałem Komunalnym Urzędu Miasta Częstochowy, Powiatowym Urzędem Pracy, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Na przeszkodzie realizacji projektu stoi brak budynku i zapewnienia środków własnych.

Ośrodek wsparcia dla osób bezrobotnych zamieszkałych w dzielnicy Śródmieście

Ośrodek wsparcia aktywizowałby osoby bezrobotne do poszukiwania pracy. Ukazywałby metody i sposoby prowadzenia rozmowy z pracodawcą, tworzenia właściwego wizerunku swojej osoby, podnoszenia samooceny, właściwego poruszania się na rynku pracy, chęci doksztalcenia się i przekwalifikowania zawodowego. Działania Ośrodka oparte byłyby na ścisłej współpracy osoby bezrobotnej z zespołem, w skład którego weszliby: pracownik socjalny, doradca zawodowy i psycholog. Tworzone byłyby również grupy wsparcia składające się z osób, które dzięki własnej inicjatywie i działaniom wyszły z bezrobocia. Przekazywałyby one w czasie spotkań własne doświadczenia i umiejętności w poszukiwaniu pracy.

Oczekiwane rezultaty to:

- zmiana świadomości i postaw, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych,
- poprawa funkcjonowania w środowisku,
- uzyskanie zatrudnienia przez osoby bezrobotne,
- obniżenie poziomu bezrobocia,
- zatrudnienie w okresie trwania projektu 7 osób z grupy 50 biorących udział w zajęciach Ośrodka Wsparcia,

- zmiana postaw, samooceny, zachowań i funkcjonowania osób i ich rodzin w środowisku. Projekt przygotowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - Rejonowy Zespół nr II, z zamiarem uzyskania wsparcia finansowego z funduszy unijnych. Obecnie przeszkodą w uruchomieniu projektu jest brak środków własnych i lokalu na uruchomienie ośrodka.

"Szansa na życie"

Program przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, adresowany do 50 osób - młodzieży w wieku 18-25 lat, usamodzielniającej się na terenie miasta Częstochowa, po opuszczeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych. Bez wsparcia ze strony rodziny, zarówno finansowego, jak i emocjonalnego i psychicznego, mając problemy ze znalezieniem pracy, młodzież ta jest zagrożona wykluczeniem społecznym.

Celem programu jest ułatwienie młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze wejścia na rynek pracy i znalezienia zatrudnienia. Projekt zakłada aktywizację młodzieży poprzez: akcje informacyjne, szkolenia, usługi doradcze, pośrednictwo pracy, porady prawne, pomoc psychologa, grupy wsparcia, staże absolwenckie, prace interwencyjne. Innowacyjnością projektu jest kompleksowość działań wspierających młodzież opuszczającą placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Zakładane rezultaty:

- zdobycie kwalifikacji zawodowych (przez 50% uczestników projektu),
- zdobycie zatrudnienia w ramach subsydiowanych miejsc pracy (20% uczestników),
- odbycie staży (15% uczestników),
- zdobycie zatrudnienia po zakończeniu projektu (20% uczestników),
- podniesienie samooceny.

Projekt opracowany został przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie, we współpracy z PUP Częstochowa.

Powiatowy Urząd Pracy udzielałby wsparcia w organizowaniu staży i subsydiowanych form zatrudnienia. Zagwarantowałby również środki z Funduszu Pracy na realizację projektu w wysokości 25% jego wartości.

Projekt „Szansa na życie” nie jest realizowany w podanej formie. Proponowana w projekcie grupa beneficjentów ostatecznych w ilości 40 osób obecnie korzysta ze wsparcia w ramach projektu pt. „Zainwestuj w siebie – program aktywnej integracji w mieście Częstochowa” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach EFS, podziałanie 7.1.1. POKL realizowanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie.

Program Przeciwdziałania Narkomanii i Profilaktyki HIV/AIDS w Mieście Częstochowa na lata 2008-2013

(Uchwała Nr 238/XXI/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 28 grudnia 2007 roku)

Program Przeciwdziałania Narkomanii i Profilaktyki HIV/AIDS w Mieście Częstochowa na lata 2008-2013 opiera się na integracji działań i współpracy przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów niepublicznych.

Program uwzględnia zapisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, założeń Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Częstochowy na lata 2007-2013 oraz Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2008.

Program został sporządzony w ramach projektu „Wsparcie województw i społeczności lokalnych w zapobieganiu narkomanii na poziomie lokalnym”, realizowanego przez Fundację Demokracji Lokalnej na zlecenie Fundacji Fundusz Współpracy i Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii w ramach Projektu Transition Facility.

Celem głównym Programu jest ograniczenie zjawiska narkomanii i jej skutków w Mieście Częstochowa.

Cele operacyjne Programu:

- podniesienie w społeczności lokalnej wiedzy na temat szkodliwości i przyczyn narkomanii,
- zapewnienie dostępności do pomocy osobom dotkniętym i zagrożonym narkomanią oraz ich rodzinom,
- rozwój umiejętności psychospołecznych dzieci i młodzieży,
- podniesienie skuteczności działań profilaktyczno-prewencyjnych organizacji i instytucji współdziałających w zakresie przeciwdziałania narkomanii,
- ograniczanie zakażeń wirusem HIV, HCV, HBS i minimalizowanie skutków zachorowań u osób zakażonych.

Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2008 (Uchwała Nr 237/XXI/2007 Rady Miasta Częstochowy z dnia 28 grudnia 2007 roku)

Cele strategiczne Programu

Podjęmowanie działań mających na celu:

1. zmniejszanie spożycia napojów alkoholowych przez mieszkańców Częstochowy,
2. ograniczanie społecznych i zdrowotnych skutków alkoholizmu w rodzinach dotkniętych nałogiem.

Cele operacyjne

- przeciwdziałanie degradacji psychofizycznej osób uzależnionych od alkoholu, obniżaniu poziomu życia rodzin z problemami alkoholowymi, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji działań propagujących ideę trzeźwości,
- profilaktyka uzależnień wśród dzieci i młodzieży,
- dążenie do przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym.

Źródła i zasady finansowania

- budżet Miasta Częstochowy, zgodnie z klasyfikacją budżetową - środki finansowe uzyskane z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w 2008 r.,
- środki finansowe pochodzące ze źródeł zewnętrznych.

Realizację i koordynację działań w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powierza się Wydziałowi Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Częstochowy.

„Bądź aktywny zawodowo”

Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie rozpoczął w 2008 roku realizację projektu systemowego **„Bądź aktywny zawodowo”** w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”, Działanie 6.1 „Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie”, Poddziałanie 6.1.3 „Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych”.

Celem nadrzędnym naszego projektu jest podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Cel główny projektu realizowany będzie poprzez następujące cele szczegółowe, tj.:

1. przywrócenie wiary we własne możliwości osób bezrobotnych oraz wzrost ich samooceny;
2. pobudzenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych;
3. zdobycie przez osoby bezrobotne praktycznych umiejętności poruszania się po rynku pracy;
4. dostosowanie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych do potrzeb rynku pracy;
5. zdobycie przez osoby bezrobotne doświadczenia zawodowego;
6. umożliwienie osobom bezrobotnym wykazującym się cechami przedsiębiorczymi realizacji pomysłów na własną działalność gospodarczą.

Projekt pn. „**Bądź aktywny zawodowo**” ma na celu aktywizację zawodową oraz poprawę zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych, w tym osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Realizowany będzie na terenie powiatu i miasta Częstochowy na przestrzeni 12 miesięcy poprzez:

- poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy dla 2 639 osób,
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, w tym koszty pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dla 408 osób,
- przygotowanie zawodowe w miejscu pracy dla 264 osób,
- staże dla 854 osób,
- szkolenia zawodowe dla 1 113 osób.

W ramach projektu zakładamy także wsparcie w postaci zajęć aktywizujących oraz sesji grupowych "Assessment center", które przeprowadzą doradcy zawodowi tut. urzędu. Celem sesji grupowych "Assessment center" będzie zbadanie cech osobowości osób kierowanych na staż oraz ich kompetencji społecznych. Zajęcia te będą polegały na określeniu umiejętności współpracy, negocjowania, podejmowania decyzji, kreatywnego myślenia oraz radzenia sobie ze stresem towarzyszącym w nowych sytuacjach życiowych osób biorących w nich udział.

Projekt pn. „**Bądź aktywny zawodowo**” adresowany jest do 2 639 osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Częstochowie jako bezrobotne, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Będą to przede wszystkim osoby wymienione w art. 49 Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20.04.2004r. (Dz.U.Nr 99, poz.1001, z późn.zm.) tj.:

- osoby bezrobotne do 25 roku życia,
- osoby bezrobotne długotrwale lub kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka,
- osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia,
- osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego,
- osoby bezrobotne samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia,
- osoby bezrobotne, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia,
- osoby bezrobotne niepełnosprawne.

Działania projektowe są wdrażane od dnia 01.01.2008 roku. Planowane zakończenie realizacji projektu to 31.12.2008 roku.

Środki przeznaczone na realizację zadań w ramach projektu „**Bądź aktywny zawodowo**” stanowią kwotę 14 151 938,00 PLN.

Projekt systemowy „**Bądź aktywny zawodowo**” współfinansowany jest w 85% z Europejskiego Funduszu Społecznego i w 15% z budżetu państwa.

PROPOZYCJE DZIAŁAŃ W SFERZE SPOŁECZNEJ NA DALSZE LATA

Szkolenie osób - kandydatów na rodziców zastępczych

Projekt zmierza do ograniczenia zjawiska marginalizacji społecznej – poprzez tworzenie rodzin zastępczych. Planowane jest dostarczenie wiedzy o procesie wychowania, przygotowanie emocjonalne do sprawowania funkcji rodziny zastępczej – w formie 300 godzinowego cyklu szkoleń, będących okazją do:

- pracy nad rozpoznaniem własnych ograniczeń i konfliktowości,
- rozszerzenia kompetencji wychowawczych.

Efektom realizacji programu będzie: przygotowanie kompetentnych rodziców do sprawowania funkcji zawodowych rodzin zastępczych, spadek liczby niepowodzeń adopcyjnych, wsparcie w trakcie sprawowania opieki.

Pomoc dla dzieci z ubogich rodzin

Projekt zakładający prowadzenie stałych zajęć nauki języków obcych, pomoc psychologa (pedagoga), zakup pomocy naukowych.

Projektodawcą jest I Ognisko Wychowawcze Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, funkcjonujące na terenie Szkoły Podstawowej nr 38 przy ul. Sikorskiego.

INNE PROPOZYCJE DZIAŁAŃ - DO ROZPATRZENIA W TOKU REALIZACJI MPR

Idea rewitalizacji zdegradowanych dzielnic miejskich poprzez wsparcie aktywności społecznej spotkała się z nadzwyczaj żywym odzewem. Oprócz propozycji projektów w pełni dopracowanych, przedstawionych powyżej, zgłoszone zostały dodatkowo następujące propozycje, które mogą być rozwinięte i zrealizowane z pomocą funduszy unijnych w toku realizacji MPR:

- „Straż obywatelska” - aktywizacja społeczeństwa w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku poprzez stworzenie straży obywatelskich współpracujących z Policją i Strażą Miejską (środki potrzebne na łączność, wyposażenie, materiały biurowe, utrzymanie siedziby: co, energia, usługi telekomunikacyjne).
- Zwiększenie zatrudnienia w Straży Miejskiej – zatrudnienie bezrobotnych, włączenie żołnierzy służby zastępczej (projektodawca: Straż Miejska).
- Podniesienie kwalifikacji pracowników samorządowych poprzez kursy nauki języków obcych (uzasadnienie: pracownicy Straży Miejskiej mają częsty kontakt z turystami zagranicznymi).
- Prowadzenie zajęć z samoobrony dla kobiet (projektodawca: Straż Miejska).
- Aktywizacja i wsparcie Domu Kultury przy ul. Łukasińskiego oraz Ośrodka Wychowawczo-Zawodowego Spółdzielni Hutnik przy ul. Mireckiego poprzez organizację imprez mających na celu integrację mieszkańców i ich identyfikację z miastem (projektodawca: SP ZOZ Przychodnia Lekarska ul. Mireckiego 29a).
- Organizacja imprez typu „Biały weekend” dotyczących profilaktyki cukrzycy i schorzeń układu krążenia (projektodawca: SP ZOZ ul. Powstańców Śląskich 7a).
- Propozycje wniesione przez Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych:
  - wspieranie form pracy środowiskowej dla dzieci i młodzieży: pomoc w nauce, pomoc socjalna, dożywianie, organizacja czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizacja zabaw i zajęć sportowych, w ramach działalności świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, w szczególności w dzielnicach najbardziej zagrożonych dysfunkcjami;
  - wspieranie działań poradni lub punktów konsultacyjnych utworzonych dla rodzin dysfunkcyjnych, dotkniętych bezrobociem, uzależnieniami, borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi;
  - propagowanie wartości prorodzinnych;
  - rozwój poradnictwa rodzinnego;

- wspieranie działań centrum integracji społecznej, które obejmowałyby poradnictwo prawne, psychologiczne, działalność samopomocową, grupy wsparcia;
  - organizowanie mieszkań chronionych dla osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu;
  - podejmowanie działań na rzecz osób niepełnosprawnych z zakresu edukacji, opieki zdrowotnej, aktywizacji zawodowej, adaptacji zawodowej i pomocy społecznej;
  - przeciwdziałanie sytuacjom długotrwałego pozostania bez pracy osób bezrobotnych, poprzez zatrudnianie ich w ramach prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych bądź zatrudnienia socjalnego;
  - promowanie i wspieranie wolontariatu – zwiększenie szans młodzieży na uzyskanie zatrudnienia;
  - przeszkolenie pielęgniarek środowiskowych oraz opiekunek specjalistycznych;
  - szkolenia dla organizacji pozarządowych współpracujących z Wydziałem Zdrowia i Spraw Społecznych.
- Propozycje Biblioteki Publicznej:
- budowa zintegrowanej sieci komputerowej miejskich placówek bibliotecznych;
  - organizacja klubów internetowych przy bibliotekach i świetlicach środowiskowych.
- Wnioski Rad Dzielnic:
- organizacja nadzoru szkolnego ze względu na zagrożenie w szkołach;
  - poprawa i ujednoczenie zasad działania świetlic środowiskowych;
  - zapewnienie czasu wolnego dla młodzieży w godzinach pozalekcyjnych z wykorzystaniem bazy szkół;
  - Przeprowadzenie badań odczuć społecznych na temat bezpieczeństwa publicznego;
  - Kontynuacja badań problemów społecznych.

IV. SYSTEM WDRAŻANIA

1. Za koordynację działań ujętych w MPR, monitoring rezultatów MPR i aktualizację programu odpowiada Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji.
2. Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji, przy pomocy Biura Pełnomocnika d.s. Rewitalizacji:
  - a. koordynuje, za pośrednictwem Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji, realizację sektorowych polityk i programów operacyjnych w zakresie dotyczącym obszaru rewitalizacji, pod kątem założonych celów i rezultatów MPR,
  - b. współpracuje z partnerami w sektorze gospodarczym i społecznym oraz zapewnia informację o programie i komunikację społeczną,
  - c. współpracuje z Komisją Doradczą Rady Miasta, Radami Dzielnic, partnerami z sektora publicznego, organizacjami pozarządowymi, jednostkami gospodarczymi, obywatelami,
  - d. zapewnia, we współpracy z wydziałem Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego oraz Biurem Strategii Rozwoju Miasta spójność MPR ze strategią rozwoju miasta oraz ukierunkowanie programu pod kątem optymalnego wykorzystania możliwości pozyskania wsparcia zewnętrznego zarówno dla działań planowanych przez Urząd Miasta i jednostki podległe, jak partnerów zewnętrznych,
  - e. określa, przy pomocy Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji, potrzeby dotyczące pomocy technicznej dla jednostek gminnych i partnerów zewnętrznych w zakresie planowania i realizacji projektów i programów,
  - f. prowadzi monitoring rezultatów MPR, w porozumieniu z Wydziałem Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego, Wydziałem Inwestycji i Zamówień Publicznych oraz Biurem Strategii Rozwoju Miasta.
3. Zespół d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji, w skład którego wchodzi przedstawiciele wydziałów i jednostek organizacyjnych podlegających gminie, odpowiada za:
  - a. wypracowanie koncepcji działań, proponowanych do realizacji w ramach MPR, poprzez zaangażowanie członków Zespołu w pracę tematycznych grup roboczych, tworzonych przez Pełnomocnika stosownie do potrzeb,
  - b. rekomendację działań i zadań do ujęcia w części operacyjnej programu (dotyczącej okresu najbliższych 1-6 lat), po dokonaniu wstępnej analizy celowości, ich wykonalności organizacyjnej i prawnej oraz zgodności z politykami sektorowymi opracowanych w postaci kart projektów, według wzoru przyjętego w Zarządzeniu Nr 75/07 Prezydenta Miasta Częstochowy z dnia 22 stycznia 2007 r. w sprawie instrukcji dotyczącej zapewnienia prawidłowego – pod względem formalno - merytorycznym – przygotowania wniosków aplikacyjnych i wdrażania projektów współfinansowanych z funduszy i programów pomocowych Unii Europejskiej oraz innych funduszy pomocowych.
  - c. wypracowanie zestawu mierników na potrzeby monitoringu rezultatów MPR,
  - d. zapewnienie gromadzenia danych na potrzeby monitoringu MPR w swoich jednostkach organizacyjnych.
4. Propozycje zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych do ujęcia w MPR zgłaszają przedstawiciele:
  - Rady Miasta – Komisja Doradcza,
  - Rad Dzielnic,
  - partnerów z sektora publicznego,
  - organizacji pozarządowych,
  - jednostek gospodarczych
  - obywateli.

1. WERYFIKACJA I NADANIE PRIORYTETÓW GRUPOM DZIAŁAŃ I OBSZAROM

Przyjęte w pierwotnym dokumencie MPR Założenia Programu Rewitalizacji zostały – w ramach aktualizacji II edycji oraz bieżącej aktualizacji - poddane weryfikacji w trybie planowania otwartego. Poniżej zamieszczone wyniki pochodzą z sondażu przeprowadzonego dwukrotnie w trakcie Sesji Warsztatowych w 2006r.. W ramach pracy warsztatowej, zaproszone podmiotowe grupy interesariuszy Programu, dokonały priorytetyzacji przyjętych w dokumencie MPR grup działań oraz ustaliły priorytety obszarów wskazanych do rewitalizacji.

1.1 PRIORYTETYZACJA GRUP DZIAŁAŃ

Wynikowy zapis wskazań dotyczących nadania priorytetów ustalonym grupom działań zawiera poniższa tabela.

Tabela 60. Priorytety grup działań w MPR

<i>Grupa działań</i>	<i>Punktacja</i>
A. Regeneracja przestrzeni publicznych	26
H. Rewaloryzacja i rozbudowa systemu parków oraz terenów sportowo-rekreacyjnych	26
C. Rewaloryzacja zabytków	22
F. Wsparcie aktywności i integracji lokalnych społeczności	20
D. Wzmocnienie struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej	18
J. Ponowne zagospodarowanie terenów i obiektów przemysłowych	18
E. Wzbogacenie oferty kulturalnej i rozrywkowej	15
B. Poprawa bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości	14
K. Poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszego i usprawnienie ruchu kołowego w rewitalizowanych obszarach miejskich	13
M. Instrumenty planistyczne	7
L. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej	6
I. Porządkowanie starej tkanki urbanistycznej	6
G. Profilaktyka i promocja zdrowia, zwalczanie chorób	4

Wnioski dotyczące priorytetyzacji działań rewitalizacyjnych

Powyższe wyniki wykazują, że najwięcej uwagi - zdaniem uczestników badania - powinno się zwrócić na zagadnienia szeroko pojętej regeneracji przestrzeni publicznych oraz rewaloryzacji i rozbudowy parków oraz terenów zielonych o funkcjach sportowo-rekreacyjnych.

Drugim w kolejności obszarem problemowym wymagającym zwiększonej uwagi jest rewaloryzacja obiektów zabytkowych. Na trzeciej pozycji znalazło się wsparcie aktywności i integracja lokalnych społeczności. Ilustruje to potrzebę wprowadzenia nowych rozwiązań stymulujących aktywność mieszkańców w sferze działalności produkcyjnej i usług oraz ich integrację wokół działań rewitalizacyjnych w układzie obszarowym.

Równoważne potraktowanie problemów związanych ze wzmocnieniem struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej oraz ponownym zagospodarowaniem terenów i obiektów przemysłowych uzupełnia listę rankingową pierwszych sześciu najważniejszych problemów ujętych w MPR i koniecznych do rozwiązania.

2. PROCEDURA WPISYWANIA PROPOZYCJI PROJEKTÓW DO PLANU MPR

Plan jest dokumentem wykonawczym Miejskiego Programu Rewitalizacji. Jest on integralną częścią programu zawartą w odrębnym tomie. Plan zawierał będzie projekty, które będą składały się na realizację celów rewitalizacji Miasta Częstochowy. Plan będzie corocznie aktualizowany przez dwa elementy:

- po pierwsze wprowadzone będą do niego nowe projekty,
- po drugie będą z niego usuwane zrealizowane już projekty oraz te, które nie uzyskały środków na realizację.

Tym samym Plan ustalany na każdy rok będzie zmiennym elementem MPR.

Każdy wnioskodawca jest zobowiązany do przygotowania karty opisu projektu według załączonego poniżej wzoru. Powinna ona być dostarczona do Pełnomocnika Prezydenta Miasta Częstochowy ds. Rewitalizacji. Zgodnie z przyjętymi założeniami karta projektu wymaga tylko syntetycznych informacji o proponowanym projekcie, ograniczając tym samym wstępne koszty opracowania dokumentacji projektu.

Wnioskodawcy projektów, które zostaną wpisane do Planu MPR na dany rok, mogą w dalszej kolejności wnioskować o przyznanie środków do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013.

Projekty, które w wyniku montażu finansowego uzyskają całkowite zapewnienie środków na realizację, stają się stałymi elementami MPR aż do czasu zakończenia implementacji projektu.

WZÓR KARTY PROJEKTU

1.	Tytuł projektu	
2.	Projektodawca	
3.	Krótki opis projektu	
4.	Stan własności	
5.	Zgodność z celem nadrzędnym MPR	☐ Ożywienie gospodarcze i społeczne miasta ☐ Zwiększenie potencjału turystycznego i kulturowego
6.	Obszar lokalizacji projektu w MPR	☐ RM1 Śródmieście ☐ RM2 Raków – Ostatni Grosz ☐ RP1 Papiernia – Warta ☐ RP2 Wełnopol – Elanex ☐ RP3 Częstochowski Park Przemysłowy ☐ RP4 Żłota Góra ☐ RP5 Stawy „Bałtyk” – „Adriatyk”
7.	Grupa działań, której dotyczy projekt	☐ Regeneracja przestrzeni publicznych ☐ Poprawa bezpieczeństwa i zapobieganie przestępczości ☐ Rewaloryzacja zabytków ☐ Wzmocnienie struktury gospodarczej w obszarach rewitalizacji miejskiej ☐ Wzbogacenie oferty kulturalnej i rozrywkowej ☐ Wsparcie aktywności i integracji lokalnych społeczności ☐ Profilaktyka i promocja zdrowia, zwalczanie chorób ☐ Rewaloryzacja i rozbudowa systemu parków oraz terenów sportowo-rekreacyjnych ☐ Porządkowanie starej tkanki urbanistycznej ☐ Ponowne zagospodarowanie terenów i obiektów poprzemysłowych ☐ Poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszego i usprawnienie ruchu kołowego w rewitalizowanych obszarach miejskich ☐ Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej ☐ Instrumenty planistyczne
8.	Grupa beneficjentów, do której należy wnioskodawca	☐ jednostki samorządu terytorialnego, związki, stowarzyszenia i jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, ☐ spółki prawa handlowego z większościami udziałem jednostek samorządu terytorialnego, ☐ jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, ☐ szkoły wyższe, ☐ kościoły i związki wyznaniowe, ☐ organizacje pozarządowe, ☐ spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, spółki mieszkaniowe ☐ porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-7 reprezentowane przez lidera, ☐ podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami Ustawy o partnerstwie publiczno – prywatnym.

9.	Budżet projektu (PLN)	
10	Zróżna finansowania części własnej projektu	☐ budżet gminy ☐ pozostałe
11	Harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia: Termin zakończenia:
12	Po zrealizowaniu projektu nastąpi wzmocnienie potencjału rewitalizowanego obszaru	☐ Gospodarczego ☐ Kulturowego ☐ Turystycznego ☐ Mieszkaniowego ☐ Bezpieczeństwa społecznego ☐ Środowiskowego
13	Kompleksowość (czy projekt jest realizowany wspólnie w porozumieniu z więcej niż jedną j.s.t.)?	☐ tak ☐ nie
14	Komplementarność z innymi zrealizowanymi/realizowanymi projektami	☐ tak ☐ nie
15	Stan prac nad przygotowaniem projektu	☐ Koncepcja/ założenia ☐ Pełna dokumentacja ☐ Rozpoczęta realizacja
16	Rezultaty projektu (mieralne i niemieralne) (Tak / Nie)	☐ Przyrost nowych miejsc pracy ☐ Przyrost nowych miejsc noclegowych / jeśli dotyczy/ ☐ Powierzchnia oczyszczona /jeśli dotyczy/ ☐ Czy uzyskany został przyrost powierzchni użytkowej dotyczy/ ☐ Czy zdegradowane obiekty zostały zaadaptowane do nowych funkcji
	Załącznik (Tak / Nie)	Wstępne Studium Wykonalności

V. SYSTEM MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

1. Monitoring programu rewitalizacji obejmuje :
  - rejestrowanie rezultatów realizacji programu,
  - analizę procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych zachodzących w obszarze rewitalizacji,
  - obserwację zewnętrznych uwarunkowań realizacji programu, w tym zmian w kierunkach polityki regionalnej i dostępnych instrumentów wsparcia zadań planowanych do realizacji w ramach MPR.
  - rezultaty projektów inwestycyjnych oraz programów społecznych i gospodarczych ujętych w programie rewitalizacji podlegają monitoringowi i ocenie - bez względu na to, czy realizowane są przy udziale wsparcia Unii Europejskiej, czy nie.
2. Monitoring jest podstawą:
  - okresowej oceny programu rewitalizacji, zarówno w zakresie uzyskiwanych rezultatów jak aktualności przyjętych założeń programu,
  - formułowania propozycji zmian celów i zadań w kolejnych aktualizacjach programu.
3. Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji opracowuje system monitorowania MPR, na podstawie wypracowanego przez Zespół ds. Wdrażania MPR zestawu mierników.

Wypracowane przez Zespół mierniki odnoszą się głównie do zadań inwestycyjnych i obejmują:

Tabela 61. Mierniki Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Częstochowy

<i>lp.</i>	<i>miernik</i>	<i>suma</i>
1	powierzchnia budynków wybudowanych / wyremontowanych / poddanych renowacji i przeznaczonych na cele gospodarcze / edukacyjne / turystyczne / rekreacyjne / społeczne i kulturalne w obszarze rewitalizacji (obiekt powinien realizować minimum 2 cele z wyżej wymienionych)	[m²]
2	długość wybudowanych / wyremontowanych / zmodernizowanych dróg w obszarze rewitalizacji	[m]
3	liczba mieszkań w wyremontowanych / zmodernizowanych budynkach mieszkalnych w obszarze rewitalizacji	[szt]

Źródło: mierniki wypracowane przez Zespół ds. Wdrażania MPR

W przypadku projektów mieszkaniowych mierniki powinny wynikać również z załącznika nr 4 do uszczegółowienia RPOWŚ, zawierającego m.in. Wytyczne w zakresie mieszkalnictwa

4. Właściwe wydziały Urzędu Miasta i jednostki organizacyjne odpowiedzialne za realizację i wdrażanie zadań MPR odpowiadają za gromadzenie danych dotyczących wskaźników monitoringowych dla realizowanych zadań i projektów oraz dla MPR.
5. Pełnomocnik ds. Rewitalizacji odpowiada za analizę, na podstawie gromadzonych danych, zjawisk i procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych występujących w obszarze rewitalizacji, a także śledzi zewnętrzne uwarunkowania realizacji programu, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości pozyskiwania

wsparcia realizacji MPR ze środków zewnętrznych.

6. Raz w roku, Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji dokonuje oceny rezultatów realizacji zadań objętych programem rewitalizacji oraz uwarunkowań zewnętrznych realizacji MPR, zamieszczając wyniki w raporcie rocznym w terminie składania sprawozdań z realizacji budżetu.
7. Aktualizacja programu rewitalizacji dokonywana jest:
  - w zakresie projektów i programów przewidzianych do realizacji w okresie operacyjnym – w terminach określonych każdorazowo dla aktualizacji Wieloletniego Programu Inwestycyjnego,
  - w zakresie diagnozy stanu obszaru rewitalizacji - nie rzadziej niż co 3 lata.
  - w zakresie pozostałych planowanych działań - stosownie do potrzeb.
8. Aktualizację MPR zatwierdza Rada Miasta, na wniosek Prezydenta Miasta. Projekt aktualizacji MPR w części operacyjnej obejmuje działania zarekomendowane przez Zespół d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji. Zespół dokonuje rekomendacji działań w drodze głosowania.
9. Sporządzając projekt aktualizacji MPR, Pełnomocnik d.s. Rewitalizacji:
  - przyjmuje propozycje zadań inwestycyjnych i działań nieinwestycyjnych, zgłaszane przez:
    - I. Członków Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji,
    - II. Komisję Doradczą,
    - III. Partnerów z sektora publicznego oraz organizacji pozarządowych,
    - IV. Obywateli i jednostki gospodarcze.Propozycje te zgłaszane będą w postaci wniosków zawierających cel, zakres rzeczowy i szacowany koszt projektu lub działania.
  - przedstawia własne propozycje działań do ujęcia w MPR,
  - powołuje, w zależności od potrzeb, grupy robocze spośród członków Zespołu d.s. Wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji i partnerów zewnętrznych, w celu dopracowania propozycji działań, dokonania wstępnej analizy ich wykonalności oraz uzgodnień ze służbami finansowymi (w stosunku do działań proponowanych do realizacji w okresie operacyjnym),
  - przeprowadza konsultacje społeczne i uzyskuje opinię Komisji Doradczej Rady Miasta d.s. Rewitalizacji.
10. Rozpowszechnianie informacji o Miejskim Programie Rewitalizacji będzie odbywać się w następujących formach:
  - Spotkania z partnerami społeczno – gospodarczymi Gminy,
  - Spotkania z Radami Dzielnic,
  - Informacje zamieszczone na stronach internetowych Urzędu Miasta Częstochowy
  - Analizy i badania,
  - Ankietyzacje,
  - Koncepcje architektoniczno-urbanistyczne terenów rewitalizowanych,
  - Artykuły w prasie lokalnej,
  - Reklamy,
  - Audycje radiowe i telewizyjne przy współpracy z lokalnymi i regionalnymi nadawcami audiowizualnymi.
  - Organizowanie punktów informacyjnych o programie w obszarach rewitalizacji.